

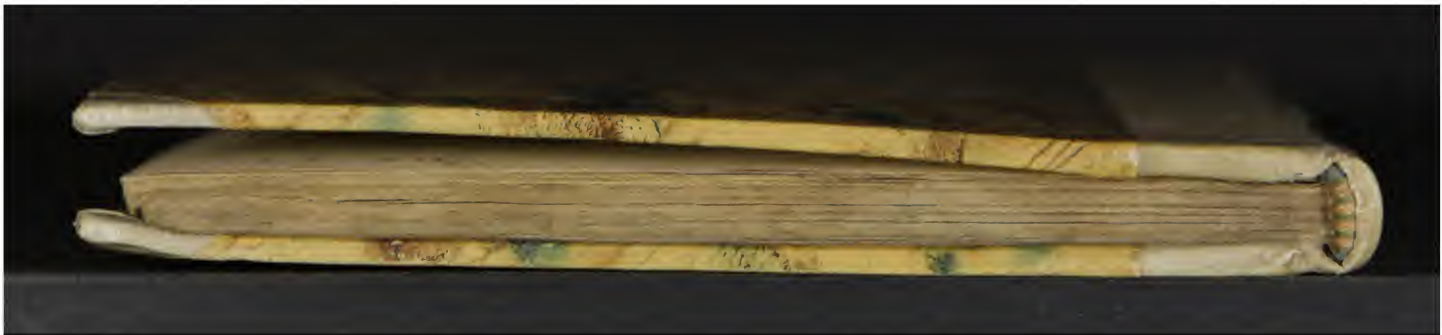

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Landau Finlay inc. 61

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Landau Finaly inc. 61

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Landau Finaly inc. 61

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Landau Finaly inc. 61

1579
A. II. 5.

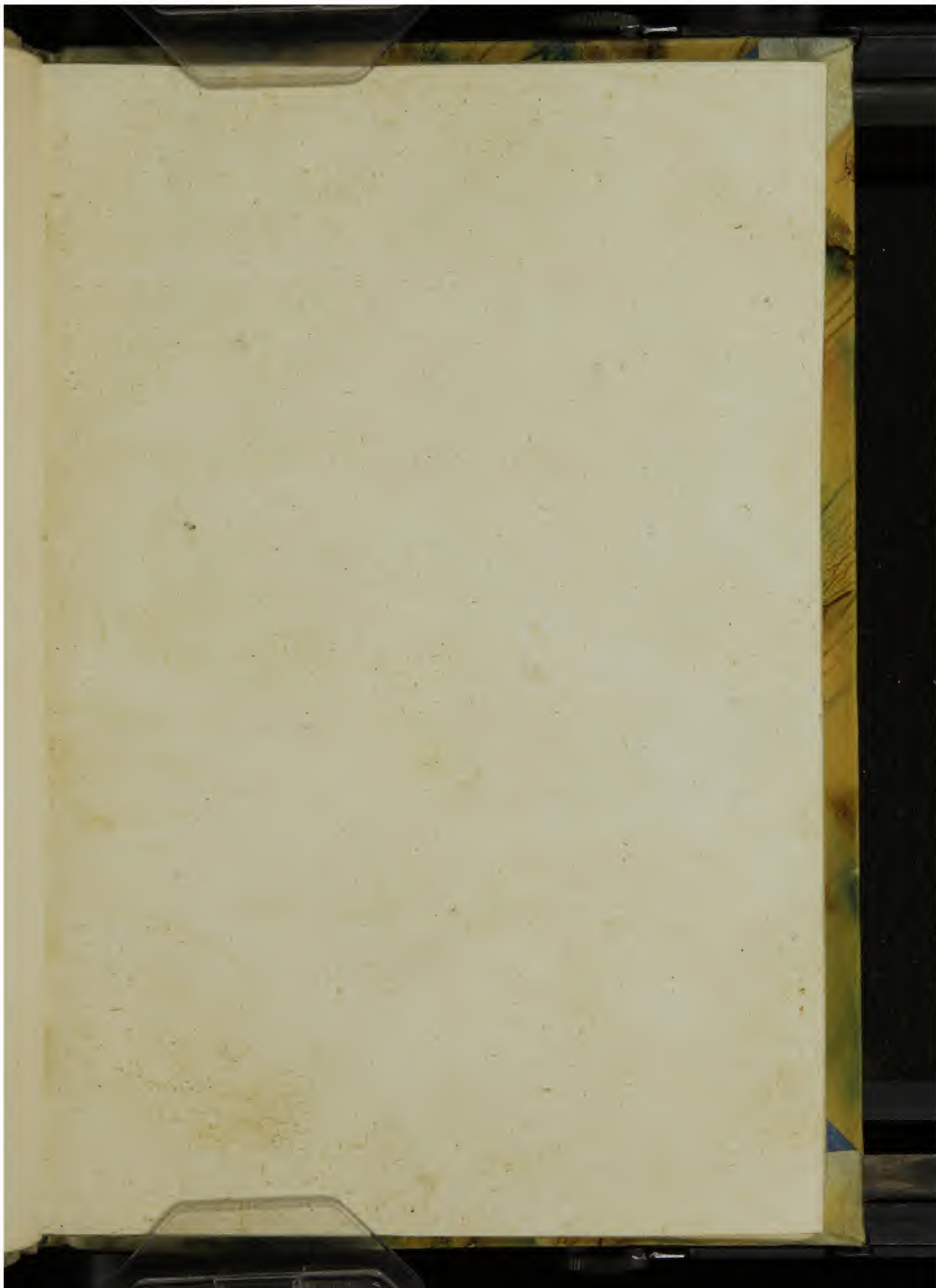

BIBLIOTECA
CITTA' DI FIRENZE
LANDAU FINALY
INC. 61
CENTRALE
NAZIONALE

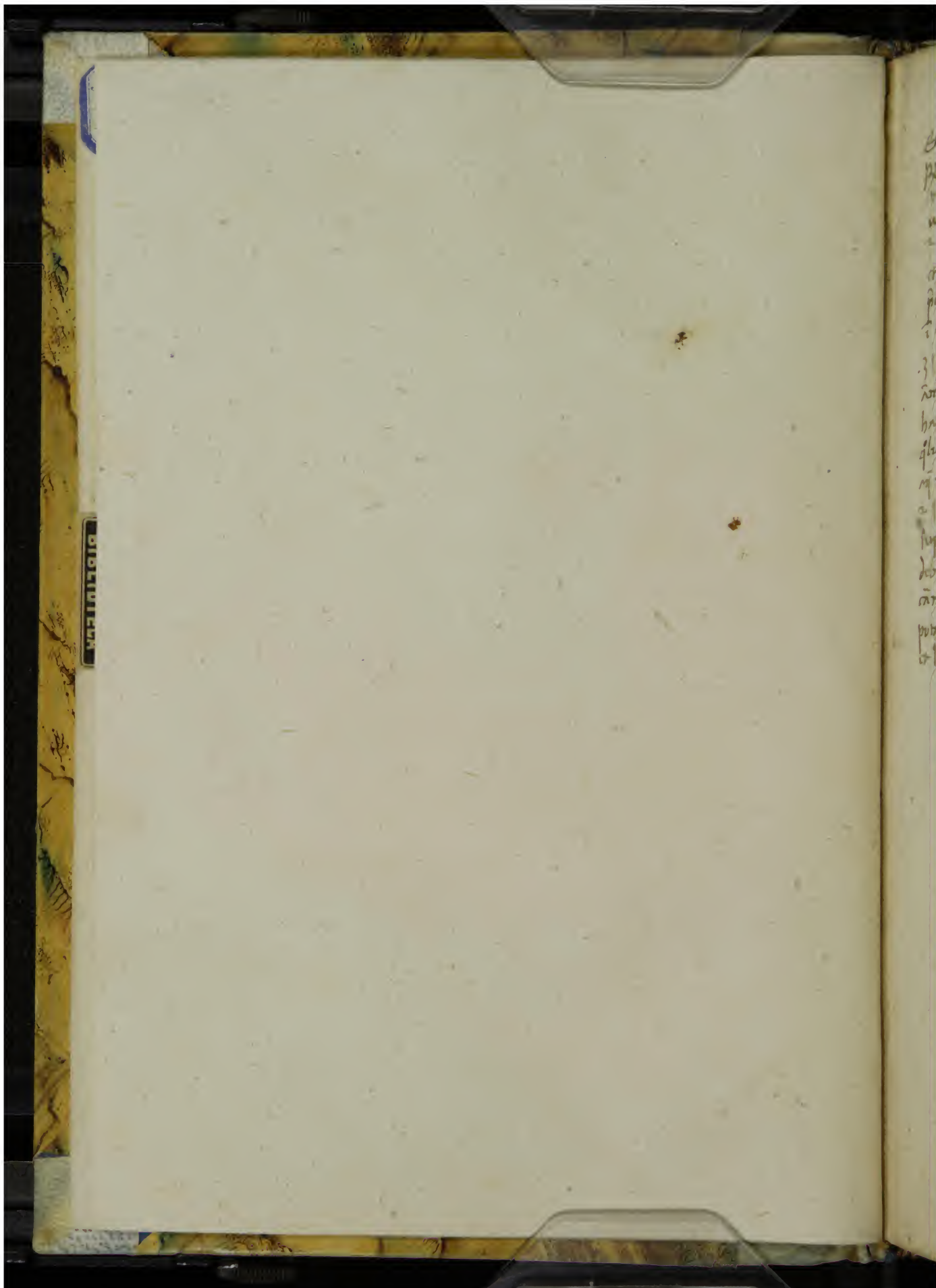
4
Inc. 61

BIBLIOTECA

Aprobatiſſima recepta contra peſtem
 Et p̄ pro i fante a tertio anno natiuitatis ſue uſq ad ſeptuag
 R Coralloyz alboz aut rub. ozo ſine p̄nt haberi alboz
 uſq boli n̄m̄m̄ diptami albi gēn̄m̄m̄ de om̄ibz. 3. i. fiat pul
 uis ſubtiliſſim⁹. Itē Rq̄ roſate endiuic acetofe bugloſſe m̄
 2. i. et 2. gūm̄s r̄ibz acetū fortis et det i potu ſuſp̄m̄e et p̄nt
 et i ſtate frigida p̄ h̄m̄e ānos vj uſq ad 12. R de pulueribz
 p̄dictis 3. ij. 2. ij. de p̄dictis aquis et roſam. i. acetū et det
 i potu Et p̄ h̄m̄e ānos 12 uſq ad 18. R ſupradictis pulueribz
 3. i. et de p̄dictis aquis et roſam. i. s. acetū et det ut ſup et ab
 ānos 18 i ſenectute R Coralloyz alboz ſeu ru ſine poſſunt
 haberi alboz acetū boli n̄m̄m̄ diptami albi gēn̄m̄m̄ de
 q̄libet 2. i. fiat puluis ſubtiliſſim⁹ et totū est doſis vna Itē Rq̄
 roſate endiuic acetofe bugloſſe m̄ 2. i. acetū alboz fortis
 2. i. miſſi pulueribz p̄dictis 2. p̄dictis aquis et det i potu ut
 ſupra et ſit mediocris coctus Et p̄ ſudores nimium
 debilitate tūc ſumat medij ſcutellay brody depulſo ſeu de
 cānibz 2. duobz intellis ouoz et totū p̄te Vinj alboz et ſit
 potare potabilis et hoc de octo diebz i octo diebz ad ſumendu
 et hoc ſuſu no ſtomacho

Epistola.

Jacobus Bur

gensis phisic^o Fratri Jacobo
Florentino ordinis diue Ma-
rie seruoz. S. dicit.

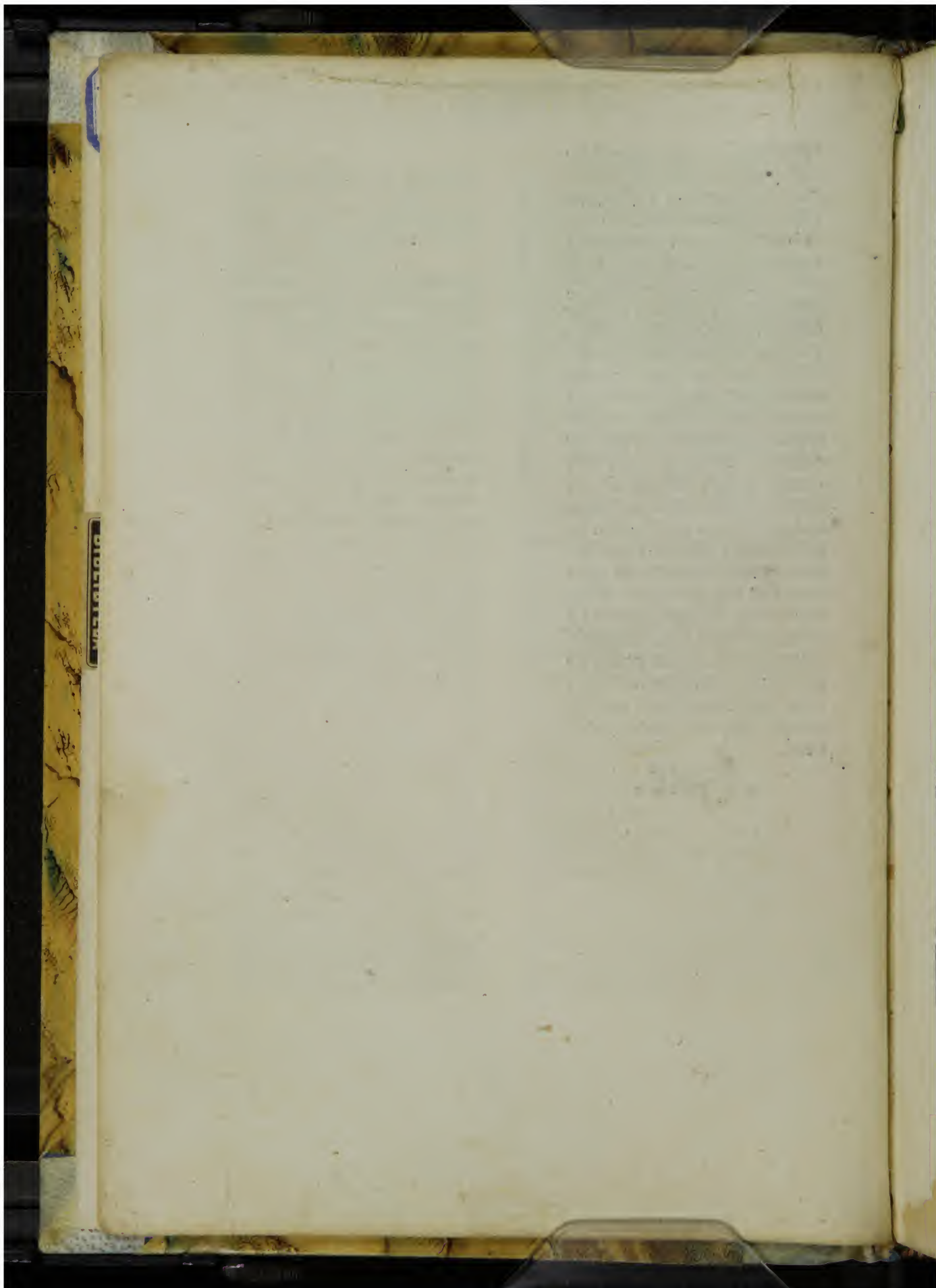
Comentariolū de peste primis
diebus: diligētia: et lucubratiōe
tua collectuz: publicare recu-
sas: maliuoloz audio linguas
veritus: quid times? Nō sunt
tanti existimādi obrectatores
quo genus hūanuz fraudetur
tam salutifero bono. hī liuore
magis: q̄ vero obloquuntur. ca-
nes quosdā veteri puerbio imi-
tati: qui p̄ vsu: nō pro veritate
latrāt. Mibi crede totiēs viru
perari te videri: quotiēs iniquissi-
mi laudauerit. Pluris. n. vni^o
modo sapientis iuditiū est: q̄
alioz oīuz stultē laudes. Sed
isti q̄ te rephendūt vnuz habēt
sue accusationis caput. Aiunt
nō decere virū religiosū de me-
dicina scribere: neq; alienaz a-
theologia puīciā pfiteri. At
istud qd̄ vitij est. Scisti tu qd̄
viri doctissimi et qdem religio-
sissimi multi fecere vt omittaz
Egyptios Sacerdotes: apud
quos fere artū oīuz initia exti-
tisse voluit Aristotiles. Trusia-
nus mōachus penenra etate
i microthegni Galici elegantē
scripsit. Cōstantin^o vir Sacer-
dos Viaticū oposuit multa q;
alia insignia. Sacra res est me-
dici na: et sacros viros decet.

Non ne qui p̄mum de ea scri-
psere dii habētur Apollo Escu-
lapius: deide ab eo geniti Po-
dalirius machaonq; Troianis
temporib^o Agamenonē ducē
secuti i medendis vulneribus
grecis plurimū pfuere. Hanc
quoq; reges illustrauerūt. Mi-
tridates ponti suo tēpore ma-
xim^o rex et impator: et oliz Ro-
mani impij terroz. oīum ante
se genitoz curiosissim^o medici
ne indagatoz: cuius etiā noīe
in hanc diem extat celebratis-
simū illud anthidotū mitrida-
ticos. Zuba Rex admirabilis
studijs magisq; regno Eufor-
biā herbaz iuenit: appellauitq;
fratris sui medici noīe de ea e-
dito libello claro p̄conio. Len-
taureā chyrō cētaurus. Achil-
leam hoc est millesoliū maius
Achilles iuenit. Medicia tāto
in honore apud antiquos fuit
vt reges sine ea in bellis eē nol-
lent. hic a Lyro adhibitos i ex-
ercitu medicos tradit Xenoph-
phon. Xerxes quoq; Persaz
rex sostenem medicuz habuit
bello quod grecis intulit. Itē
post Alexāder cura artis hui^o
et pstantia sostenez secundum
coluit veneratusq; est zophir^o
phisicus multuz a Ptolomeo
rege dilectus: q̄ is genus an-
thidoti oposuerit noīe Ambro-
siaz. Sed a barbaris aliquādo
ad nros descēdamus. Pōpet^o

magnus: Leucum liberti studio adhibuit; quo scribente medicina primum ad Romanos venit ut multi volunt. M. Lato hanc artem ad armentorum egritudines summa cura et ingenio deduxit. Post hunc. L. Eualgius vir clarus et litteratissimus; ad. D. Celsarem Augustum volumen insigne edidit. Corneli⁹ Celsus. Plinius nouocomensis. Oribasius: Et carmie suo. Q. Serenus multique alij ex nostris copiosissime celebrarunt. Quorum nunc tu sequutus a longe vestigia: non es mea sententia contemnendus qui preclarum opusculum de peste nuper exarasti tanto ingenio: tanta doctrina: ut inde inuidi te reprehendunt inde facile tuarum laudum ingens cumulus oriatur. Est. n. Elegans est pro re ipsa disertum: Est copiosum. Quamobrem meo quidem Iudicio: nihil est quod a maturanda editione te prohibeat.

• Vale •

Prohemium.

Jacobi soldi

Florentini: viri religiosi ordi-
diue Marie seruoꝝ. sacre the-
ologie bachalarij eruditi opus
insigne de peste feliciter incipit. co-
hortate magnifico ciue et stre-
nuo rei militaris viro Johanne
Bartholomeo Ebezo placetio
amico optimo et boni merito.

Am p

senti anno aut
fideri aduersa
fortuna: siue co-
cortagio: peste

hec vobis pclarissima laboraret
ego a te: ut ab eo q̄ sanitati sue
consuleret: vehementer hortatus
sum: quo tibi vnu in locu colli-
gerem que viri et medici pcla-
rissimi de hac lue et i manu be-
stia posteritati scripta reliq̄-
re. et iure q̄dem: cu hoies velu-
ti oculto quodam aut serpente
siue leone trucidetur. Ego sane
multu hac diu reluctatus sum
mei ingenij q̄tum vires possent
non scius. Neq̄. n. is sum q̄ p-
suasione scie ducar. et eo magis
qd̄ intelligere id alienu esse a
theologie studijs: altiori q̄ ge-
nio indigere. Sed beniuolentia
amore nobilitate familie: tuis
pene dinis virtutibus adductus
hanc puincia suscepit: ne si tuo ta-
bonesto desiderio parere recu-

1
sassem durus et inhumanus
haberer. Quis est hominu q̄ ob-
vritutes patnas: obq̄ tuas ve-
hementissime veluti quodam
calchari ad tibi more gerendu
non alliciat: q̄q̄ hic loc⁹ non
pris tui laudibus sit accemo-
datus. Quis. n. ignorat quat⁹
fuerit Jacobus ghetius. olim
duci pclarissimo exercit⁹ Ja-
cobo piccinino: et Francisco
sforze ob multa reru gestarum
et rei bellice pitiā acceptissim⁹
Leturio: a quo neq̄ tu degnā
sti ut is q̄ strenuum prem tua
virtute aut imitari: aut supare
contendas. facile vnicuiq̄ p̄ co-
gnoscere licet quatis te vrituti-
bus in hanc die ornasti. Tace-
bo sumu illud nature bnficiu
corpis vires: q̄bus i aggredie-
do hoste vsus. iuictus tibi imor-
talis fame nome opasti. Tace-
bo prudentia et facile i q̄buscu-
q̄ dubijs admiranda solertia
Tacebo magnanimitate ac li-
beralitate. Tacebo sumu in
p̄ qrendis et cognoscendis hy-
storijis rex curam et laudabile
studiu: non mon nro sed extar-
getu: q̄ oblectat⁹ sis carmib⁹
latinis et matris: q̄ ornare epi-
stolas tata guitate tata elegan-
tia. ut p te sumu ac disertu ora-
totoze pferre videar. Tacebo
pietatem tua erga iopes et dei
paupes de q̄ non possu non sine
admiratione loq̄ quoties etiam

Prohemium.

me pñte magno i numero ely
molinis a te subleuati abiere.
Quib⁹ ego vtutibus cñ nihil iu
re denegare possem humeris
meis hoc ipar op⁹ suz igressus
idignat⁹ i scitia ⁊ in pitia mul
torū q̄ herbularij magisq̄ me
dici: fortunā magis q̄ rōnez se
cuti ceci auaritia: maiori ipsi
peste laborātes: ifectos visitā
do: parū vite ⁊ sue sanitati osu
lunt. nō quod hec vrbs utpote
studioz oīuz alūpna: phicis et
q̄dez doctissimis sit vacua: sed
qd̄ illi cognito piculo: quia ea
res dāno accedēti ē autore⁹ Ra
si Almansoris. 4.º sūmo studio
visitare negligūt quo fit ut his
ipitis cura relinq̄tur. q̄ si quez
curant magis fortune q̄ eozū
industrie ē tribuēduz: medic⁹
siq̄dez auctore ypocrate libro
de aere ⁊ aq̄: artes q̄ libere vo
cantur recte oēs tenere debe
at. vñ arbitroz nōnullos me
acerrimis inuidie stimulis lace
rare: quod medicinā a theolo
go ⁊ religioso alienā in secter.
Sed hī tales rem ipaz si bene
idagauerit. nihil ab ipso alienū
putabūt. scribente Aristowle
metaphice inicio. Sapientis
est cūcta scire. q̄ etiā i re anti
tas plurimis nos istruxit exē
plis ut de hoimero taceā quez
ostat nullius nō artis aut p̄ce
pta aut certe nō dubia repisse
Quid helium byppiā tacebo:

quē nō mō liberaliū artii co
gnitionē habuisse legi: s; vestē
⁊ anulū ⁊ pedū tegumēta sibi
met ꝑegerat in q̄ opa eū ne
mo adiuuerat: ac ut fabius re
fert ita se ꝑpauerat: ne cuius
alt⁹ ope egeret vlli⁹ rei. Quid
Platōi cognitiōe dignū defuit
Quot ⁊ quāta Aristō. ꝑ ipate
t⁹ cūs sciuit Marc⁹ cēsozi⁹ cato
iam senex grecas lras didicit:
idē orator ⁊ hiltorie ꝑditor: idē
iuris ⁊ rez rusticaz. idē rei mi
litaris pitissim⁹ fuit. Quid nō
cognitū Augustio. ⁊ Hyeroni
mo? Quid i gratū doctoz i scet⁹
Quid Johāni scoto: Quid Egi
dio Romano: Quid d̄ Laure
tio Bononiensi dicā nre sacre
religiōis p̄fessore: is theolog⁹
is phs: is astronom⁹: is oīum
artiū q̄s liberas vocāt haud i
sciūs fuit. Quid de Drusiō flo
rētino mōacho q̄ tā elegant in
microtegni Salieni scripsit.
Quid d̄ Lōstātino sacerdote q̄
viaticū ꝑposuit. Tacēat igitur
malinoli: eozq; captiunculas
⁊ vboz laq̄os i q̄b⁹ cōsenuere
dponāt. Siqd̄ vō a me scriptū
i vos medicie canōes foret: ex
nūc reuoco: sapiētissimoz q̄dē
hoīuz emedatiōi me subdens
maxie p̄ceptor mei singularis
fini Sabrielis zerbi Ueronen
sis i illis artib⁹ q̄ libere dicūtur
ac in medicina doctoris excellen
tissimi: a quo ego diuersarum

Capitulum. i.

2

rex cognitionē habui. Interiz
autē mi Bartholomee h n m
breue opusculū accipies: qd si
a te viro erudito ap pbatū sen
sero: ad maiora scribēda vehe
ment mibi addetur animus:
meq; securius ventis ac pela
go mittam.

Elonias

vero iuxta phoz
pncipis dictū celi
pmo: pfectio celi

libz numero enario plectitur
ac etiā scē z idiuidue trinitatis
noie: opusculū h n m i. 3. pticu
las diuidem: i quaz pma cās
oēs hūc pestiferū pducētes ef
fectū ifinuabim: in scd'a vero
remedia qbus quilibet ab hac
pestifera bestia cauere possit
adducem demū i etiā iā ifecto
curationē adhibendā breuissi
me tangem. Et qm ut dī me
thauroz pmo iferioza supioz
regimie gubernatur: tū etiā
qz pmo d phico auditu acc mu
nioribus ichoanduz pcepitur.
idcirco prius circa supiores cās
z comunes: demū circa iferio
res z pticulares: hūc effectuz
pducētes: nūc vfabitur fmo. qz
vero cāz supioz z vniuersaliū
qdā est supnālis ut pmuz ens:
qd ē pmū itellectū z pmū itelli
gens ifiniti vigozis: a quo oia
ex nihiloproducta ut scribitur
Gen. pmo. alia vero ē nālis: ut

corpa sup celestia: quoz metu
z ifluxu pma cā p mittēte: nō
ipediēte vniuersa hec guber
natur iferioza: sicuti magnus
Albert^o i lib^o q speculū phie dī
optie sensit: dicēs deū gloriofū
fūma eius sapia ordinasse: ut
p stellas surdas z mutas que
ptingūt i inferioribus cpētur:
Idcirco de vtraq; hāz erit ser
mo nūc pri^o aut desupnāli.

Capitiū p mū de cā
supnaturali.

Elusef

fectus aliqñ ē cā
supnālis. s. dīna
volūtas ob pctā

nobis merito hec mandās: cū
.n. plurimū idelictis pseuera
uerint hoies nec ab eis disce
dere voluerint: lento gdu ad
vindēam pcedit auctor Vale^o
que aliqñ est epidimia: qd cele
stis rates Hieremias cap^o 29.
testatur pmi entī noie loquēs.
Perseqr inqt eos i gladio z pe
stilētia z dabo eos i vexatōez.
Qui rsonat qd diuus scribit E
zechiel ca^o 5. Pestilētia inquit
z fames z sanguis trāsibunt p
te: z gladiū inducā sup te. Ad
h maxie fac q creator excels^o
numeri 3° ait. Usq; quo detra
bet mibi oīs popul^o iste: z seq
tur. feriā igitur eos pestilentia
atq; cōsumaz. Qd z re ipa appz
fm. n. qd scribitur Regū scd'o

2

Capitulum.

oipotēs deus i populū suū israhel epidimiā misit: qua. lxx. virozū milia pere: hui⁹ etiā rei veritatē ne dū xpīcole. verū ⁊ alii⁹ heresis viri pceperūt. vñ 30ar dixit epidimiā aliqñ accidere cū de⁹ illā mādauerit: hāc reputo fuisse Auiē. itentōez cū dixit: morbū hūc aliqñ euenire: ⁊ eius cām ignorari. Pharmacū aut solēnissimum p̄dicto morbo a tali cā pueniēte pali pomenō scribitur 2⁹. Si clausero inqt de⁹ celū ⁊ pluuiē nō fluxerit: ⁊ mādauero ac p̄cepto locuste ut deuoret frāz: ⁊ miso pestilentia in populū meū: cōuersus aut popul⁹ me⁹ sup quē iuocatus ē nomē meū deprecatur me fuerit: ⁊ exq̄herit faciē meam: ac egerit p̄niaz a vīs suis pessimis: exaudiā eū de celo: ⁊ ppiti⁹ ero peccat⁹ eoz: ⁊ sanabo frā eoz oculiq; meierunt apti ⁊ aures mee erecte ad oīō nē eius: cōfiteatur igitur p̄ctor ⁊ reuertatur a via sua mala q; huic morbo a tali cā pueniēte ypocratis ac Salici nec Auiē. pderit pharmacia: S; tñ pijsiimus deus creator sublimis: c⁹ nomē sit b̄dictus i secula. Vñ Sapie. 16⁹ scribitur. Neq; hba ceduaria aut trementilla neq; malagrana sanauit illos: s; tu⁹ fmo dñe q; sanat oīa. Qd ⁊ ex celiētissimi attestatur medici. Vñ Iohes Mesue dixit glorio

sum deū lāgores cūctos sanare. Qua ex re pñie pharmaco tali morbo subueniendū erit: tūc .n. oīps de⁹ nobis medebitur sniaz mutās. Vñ d pe. oīs. pma ca: nouit: scribitur. Nouit de⁹ mutare sniaz: si tu noueris emē dare delictum. Et. 22. q. 4. ca: vnusq;sq; dñs ipse dñs frequēter mutat suā sniaz: qd etiā Ezechielis auctoritate cōfirmatur ca: 33⁹. si autē inqt de⁹ dixero ipso morte morieris ⁊ egerit pñiaz a p̄cto suo: vita viuet ⁊ nō morietur. B id celest⁹ vates asserit Hieremias: ⁊ exēplis q; plurimis ap pbatū legim⁹. Apud et Gentiles creditū est hāc liem mitti ⁊ sedari posse a supis. legitur. n. i analibus Romāoz: Rome pestilētiā nō alia via abici potuisse q; abducto epesimōte vrbe Alie simulacro cibalis: ⁊ ex epidauro simulacro esculapij: qb⁹ vrbe intrātibus statiz post veneratōez cessauit pestilētia: sepe numero etiam orta ē Athenis ⁊ exticta ob sacrificioz ⁊ votoz solēnia. Quare ⁊ nos i his aduersitatibus ad supplicatiōes recurramus: ut de⁹ hūane salut⁹ largitor: so l⁹ q; pōt iminētia mala adytat.

Capitulū scd̄m de cā nālī i quo etiā diffinitur pestilētia.

Acta ali
quātulū supnālī

Secundum.

3

cā huius effect⁹ ad nāles acce-
damus: et p⁹ ad vniuersales.
Verum qm̄ vniuscuiusq⁹ rei
q⁹ditas p⁹pa diffinitioe inotescit
sicuti appet. 7° methaphice:
cui rsonat qd⁹ in officioz libro
asserit Licerō: ois q̄ a rōne su-
scipitur de aliq⁹ re institutio d⁹
a diffinitioe pficisci: ut itelliga-
tur id de quo disputatur. idcir-
co pestilētie a nāli cā pnemien-
te: de qua ē n⁹ra p⁹ncipalis intē-
tio diffinitioez videamus. Pe-
stilētia igitur teste Aliabate. 5°
theorice dispōis regalis: ē mu-
tatio aeris icorruptioez et pu-
tredinē: p⁹pt egressionē a tēpa
mēto ī substantia et q⁹litate. Pro
cuius diffinitiois declaratione
nōndū q⁹ teste Aliū. ī scd⁹ a p⁹ri-
mi mutatio aeris extra nām ē
duplex ī q⁹litate. s. et substantia
q⁹s etiā mutationes tāgit Sa-
lienus p⁹rio febriz. Mutatio ī
q⁹litate ē ut cum aer rabiose ut
ita loquar efficitur calid⁹ aut
frigidus: ut p⁹ ipm̄ messes et ge-
neratio corrupatur sicuti eue-
nit aliq⁹ in diebus caniculari-
bus: qd⁹ aer ita calefit ut hoies
suffocentur p⁹sertim p⁹gu es: et
corpa habētes hūida. Un̄ Sa-
lien⁹ p⁹rio de dristis febriz est
aut inq⁹t qm̄ d⁹atur imodera-
tus calor ut ī possidente Athe-
niēses pestilētia ctingit ut ait
Zellurides. nā ut d⁹c patriota
meus Thomas d⁹ gharbo: aer
sic rabiose calid⁹ ē cā multe p

stratiois vtutū: vñ nō possunt
hūiditates regi: et ex h⁹ corpa ī
currūt magnas putredies: et
p⁹cipue cū tali calori diūcta eēt
hūiditas nec ab h⁹ videtur dis-
crepare ysaach. 5° febriz cū di-
xit: cāz febris pestilētiā fore
mutatioez aeris cū vna ex q⁹t-
tuor q⁹litatib⁹ ei d⁹atur. Idem
etiā sentit Lōstātin⁹. Mutatō
vō aeris ī subā ē cū ipse ad mali-
tiā ouertitur: nō q⁹ aliq⁹ suarū
q⁹litatez facta fortior fuerit: l⁹
nō sine eaz⁹ mutatioe ctingat.
ut cū aer qbusdā malis et cōru-
ptis vaporib⁹ fm̄ minutissimā
ei⁹ ptes admiscetur: et hec mu-
tatio ut d⁹c Sētilis p⁹prie d⁹r cō-
ruptio ī subā: cū hec mala p⁹pri-
etas poti⁹ modū subē aeris q⁹
q⁹litatez seq⁹tur: et talis mutatio
p⁹prie d⁹r pestilētia ut inq⁹t Be-
bē halj: cui⁹ quot erūt cē vide-
bim⁹: et l⁹ fra et aq⁹ ut videbitur
sint cē hui⁹ effect⁹. Aliabas tñ
atēbuit epidimiā ab aere p⁹ci-
palit⁹ euenire p⁹ tria tū qm̄ aq⁹
et fra ut plurimū aere mediāte
suas dispōes iducūt: vapores
.n. et et sūositates male a fra fi-
ue ab aq⁹ surgētes: statī acri-
pmiscuntur ipm̄ īficiēdo: tū q⁹
cū aer cetis elemētis sit subtiliō
et rariōz: facili⁹ et sepi⁹ alēatur:
tū etiā p⁹ ipius ad nos ī medi-
atioez: sum⁹. n. aialia respiran-
tia et aerē nos circūdantē p⁹ po-
ros et artias et ābelitū atēbim⁹
quo fit ut pl⁹ nos cetis alteret

Capitulum.

elemētis. ex qbus omnib⁹ p⁹ i
tellectus diffinitōis p̄dce: Sub
dit Aliabas p̄dicto loco aliā pe
stilētie declaratiōez dicēs ipaz
esse morbū multiplicē ⁊ subitū
vno eodēq tpe hoīūz multitu
dini cōe. q̄ Lōciliator ⁊ noster
Thomas de gharbo exponen
tes inqunt multiplicē dixit ut
hui⁹ morbi varietatē oñderet:
Quedā. n. est pestilētia ex qua
continue febres sine apostema
te eueniūt: interdū carbunculi
aliqñ variole: nōnunq̄ morbil
li ⁊ sic de alijs. dixit hūc morbū
subitū ad differentiā eoz q nō
subito s̄ paulatī eueniūt: dixit
ultimo ipm cōe. qñ pluribus
accidit. Pestilētia igitur ē ae
ris mutatio eo mō quo dictuz
est. pestis vō ei⁹ effectus. Qui
dā aut q nup d̄ hac scripsit mā
dixit pestē esse quādam egritu
dinē venenosā ⁊ contagiosā q
in vijs cordis gnātur ex corru
ptiōe ⁊ putrefactiōe spūs vita
lis q ē i eo. Im huius descriptio
dubitatiōez affert p̄suppōit. n.
spiritū vitālē posse putrefieri:
qd̄ est falsū. putrefactio. n. fit i
corpe ex ebullitiōe ⁊ eleuatiōe
fumoꝝ uel vapoꝝ a corpibus
grossis eleuatoꝝ qles nō sunt
spūs: meli⁹ igitur dixisset quod
spiritib⁹ admiscerentur corpa pu
trida ⁊ b̄ apte sensit Bentilis i
p̄ma q̄rti tractatu. 2⁹ ca: p̄mo
ipe etiā choactus a vitate i suis

dictis isra dicit hāc pestilētiālē
febrē fieri ex humoꝝ putredie
⁊ co. ruptiōe q sūt in vijs cordis
ostat aut qd̄ hūoꝝes. non sunt
spūs. Un Lōciliatō d̄ra. 94. ire
spōsiōne p̄mi argumēti inq̄t. l̄
aer putrid⁹ pueniēs ad cor cō
rūpat corpis cōplexiōne non tñ
spiritū putrefac. spūs. n. nō p
prie putrescit: cū sit calid⁹ ⁊ sic
cus: subtilis ⁊ i motu plurimo
sed i flāmat⁹ ⁊ resoluatur ma
gis. His vijs q epidimie cause
sint vniuersales videam⁹. Dico
igitur ut asserit Tholeme⁹ i 2:
qd̄riptiti ⁊ Albumassar i libro
de magnis cōiunctiōib⁹. Simi
liē ⁊ Dalj libro. 8. Et Lōcilia
tor d̄ra. 94. qd̄ cē vniuersales
huius effectus sūt eclipses cor
poꝝ luminariū. s. solis ⁊ lune
cōiunctiōes planetaz maxie Sa
turni ⁊ Martis aut adunatio
nes ipoz i aliquo signo hūano
rū ⁊ p̄pe cū p̄ualuerint i de mo
vite i aliq̄ cōiunctiōe maioꝝ uel a
spectu aut reuolutiōe ani mun
dani iducēdo p̄auas cōstitutō
nes t̄pm p̄mutatoꝝ i eēntijs ⁊
naturis. ⁊ multe alie q̄s oēs e
nār are nimis foret plixū. Un
Aliū. i p̄ma q̄rti ut p̄dceas cās i
sinuaret dixit oꝝ ut scias q cā
lōginq̄ ad illud. i. cā vniuersalis
sūt figure celestes ⁊ p̄piq̄. i. p̄ti
cular figure t̄restres. faciūt. n.
p̄dce figure ut dīc̄ Sēti. i p̄ma
q̄rti ⁊ n̄r Thōas d̄ ghar. p̄mo

Cae uni
uersalis
pestis

pestis
pestis

• Secundum •

4

febriū: humectationē multam
i aere quo fit ut putridi vapo-
res i aere multiplicentur ipsū
q̄ putrefaciāt cū debili q̄litate
gradu: et ut alij dicūt hūiores et
ipsū in corpibus corrūpūt et
aliqñ aquā aqua corrupti va-
pores eleuātur aerē inficiētes
Nonnuq̄ vero vegetabilia q̄
postmodū in cibo sūpta corpa
inficiūt. huius etiā rei vītatem
theologi cōfidentur cōcedētes i
feriora supiorū corpu regie gu-
bernari. Unī sanct⁹ doctor i pri-
ma pte q̄ōne. cxiij. articulo. 3.
4. et 5. dīc exp̄sse necesse eē ut
supiora corpa suas habeant i
fluentias et virtutes q̄bus ihec
iferiora ifluant. Idē etiā tenet
doctor subtilis in 2. sūiax cō-
dens astra in hec iferiora age-
re posse. B demū exp̄sse cōfite-
tur Laurentius de Bononia
nrē sacre religiōis diue Marie
seruorū p̄fessor q̄ i 2. sūiax dīc
Celū habet in ista iferiora acti-
onē realez et nālīter cālez: nul-
lusq̄ etiā theologus B negare
videtur cui vītati tota adheret
phīa. Unī et phīs methaurozū
p̄mo B asserit exp̄sse: q̄ Auero
is p̄mo celi approbat dicens.
celū esse ligamentū inf substanti-
as abstractas et ista iferiora
idē testatur phīs de gnātione
2. cōs inq̄t forme sunt i termi-
nis. i. in corpibus sup̄celestib⁹
que fīminos appellat ex eo q̄

iponūt formā et terminū oib⁹
que sunt a celo p̄ducta nec ab
hoc magnus discrepat Alber-
tus sicuti sup̄ adduxim⁹. Qd̄
et ipi astrologi exp̄ientia viden-
tes manifeste cōfirmāt. Unī tho-
lome⁹ inq̄t vult⁹ h⁹ seculi subie-
cti sunt celestibus imaginibus
Et. 9. iudicioz dī. Omnis mū-
dane geniture cōditio ex plane-
tis eorūq̄ signis tamq̄ ferruz
ex lapide magnete dependet.
Et mesealach simile inq̄t ē op⁹
stellaz in B mundo lapidi ma-
gneti et ferro. Tholome⁹ etiā
in p̄ncipio cētiloquij inq̄t Mū-
danorū adhuc et ad illud muta-
tio ex virtute corpuz celestiu
p̄cedit. p̄z igitur ex p̄dictis epi-
dimia a supiorib⁹ corporibus
p̄uenire posse.

Capitulū tertiu de cau-
sis pticularibus.

Venit a

liqñ hic effectus a
pticularibus cāis:
et iferioribus q̄ cāe

multe poterūt esse. Unī nonnū
q̄ propter denetationez et con-
strictionem aeris accidit ut re-
fert Conciliator differētia. 94.
sicuti appet in aptiōe cauerna-
ruz diutius cōclusaz. vapores
eniz tunc reclusi exalant et cuz
sint putrefacti aerē inficiūt B
idē testatur nr̄ Thōas d̄ ghar-
bo p̄mo febriū. Euenit etiāz

Capitulum

aliqui pp̃ corpa mortuorū in
humata. Uñ Salien^o p̃mo de
p̃stijis febriū p̃ncipiū inq̃t pu
tredinis ē multitudo aliq̃ mor
tuorū nō obustorū ut in p̃lijs as
suetū est c̃tingere ex quo loco
ut dīc̃ noster Thomas de gar
bo habemus quō mortuorum
corpuz obustio a pestilētia pre
seruat cā aut̃ ē qm̃ p̃ obustioez
fit hūiditātū c̃suptio q̃ nō c̃sū
pte multe putredinis cē sunt.
Qz ṽo hac ñra tēpestare ea cō
burere nō cōsueuimus hortor
saltē ut b̃i sint tumulata. hāc
etiā cām tetigit Hebē Halj in
p̃ma q̃rti dicēs. Et corpa exsic
cata i p̃lio aut occisa uel mor
tua nō sepulta sup̃le sūt. cā h̃ ef
fectus. idem asserit ysaac. 5° fe
briū. idem testatur Aliabas. 5°
theorice hocq; manifeste te
statur Lōstantinus i pantegni
dicēs pestilētia aliq̃ fit p̃pter
putridissimū fumū aerī cōmi
xtum sic fumū decadaueribus
z talis fumus siue fetor ab his
corpibus eleuatus aerī admī
scetur z ip̃m inficit z dīc̃ ysaac
5° febriū hunc fetorē cētis. eē
peiores. Interdū vero euenit
qd̃ vegetabilia erūt corrupta
ob aliq̃ cām que ab hoībus sū
pta ip̃os inficiēt. Uñ Aliabas
5° theorice ait. Accidit aliq̃
pestilētia iñ terre seminaria.
vñ fructus arborū z colores p
dunt z succidūt quos aliq̃ co

medentes pessimas icidūt in
firmitates. Idē testatur Auicē.
P̃d̃ etiam accidere pestilētia
ex gurgitib^o uel ex vaporibus
stagnorū sūt. n. putridi ut dīc̃
Thomas de gharbo maxime
hora estatis calor. n. euaporās
est cā putredinis i stagnis illis
Unde tunc caliditas z hū idi
tas c̃plicantur que due cause
putredinis existūt h̃ testatur
ysaach. 5° febriū dicēs mutati
onē aeris fieri posse pp̃ fumū
maris lac^o atq; paludis. idem
sentit Aliabas. 5° theorice c̃ce
dēs h̃ fieri posse ex fumo lacuū
Similiter etiam cum in aquis
canapum aut linum ponitur
corrumpit. n. aquā aqua eleuā
tur vapores aerem ificientes
Et hanc cām tetigit Auicēna
dicēs. Pestilētia ē putrefactio
q̃ accidit aerī similis putrefa
ctioni aque remollitionis fe
tide igrossatur. n. z remollitur
velut aqua cum quis imiserit
lutum aut canapum. Accidit
etiam nonnunq; ob fetorē ali
quē p̃ticulare in sic pp̃ latrinā
ppe cubiculum existētes. z pp̃
cenū fumū z huiusmōi. Uñ y
saach. 5° febriū dixit mutari ae
rem p̃pter magnū fetorē. Si
militer pp̃ arbores malax cō
plexiōuz ut inuces ac etiā pu
tridi odor ut s̃abuc^o sic recitat
Lōci. d̃ra. 94. qd̃ asserit Aliabas
5° theorice z Lōstā. i. p̃atēgni

Tertium.

Græc. h. i. al. p. h. i. i.
7.
8.
 Qua ppter concordati tūc antiq
 sapientes: dicentes: venenum
 fore sub arboze nucis dormire
 uel degere. Similiter in ortis
 caulium: sub umbra oleandri.
 ⁊ sic de alijs: pōt etiam euenire
 quod tāta erit mala alicui⁹ cor
 poris dispō: qd' putrefiet i hu
 miditatibus suis: nō occurrēte
 aliqua cā extrinseca: ⁊ hec est
 intētio Salieni pmo febriū di
 centis: corpa oīuz supfluitatū
 plena iam pfe putrefieri ⁊ ibi
 dem eius Comētator nř Tho
 mas de Scharbo inq̃t. Multa
 corruptio hūoz ex malo regie
 facta: pōt esse pncipiū pestilen
 tialis febris: sicut putrefactio
 aeris. Licet qdam dicat nunq̃
 pestilentia fore nisi supcelestiū
 corpus occurrat in flux⁹ quod
 falsū est sicuti ex palleget ver
 bis Salieni apparet: inq̃t enim
 corpa pfe putrefieri cū supflui
 tatibus fuerit plena. nō igitur
 ab alio. Idē testatur Thomas
 d' gharbo ibidē uti allegauim⁹.
 Idē Lōciliator h' exp̃se sentit
 Constatin⁹ in Pātegni sic. d. Di
 camus q̃ occasione morboruz
 venturoz bifaria diuidi: aut. n.
 extrinsec⁹ est hē pestilentia q̃
 ypocrates vocauit epidimiaz:
 aut int̃ius q̃ est aut de mala cō
 plexiōe: aut de maloz humoz
 copia. Quid clarius: pōt igitur
 aliqui hic morbus ⁊ q̃libet ali⁹
 euenire absq̃ supioz corpus

5
 influētia. Sed iste hō ut video
 supcelestia corpa īfinitis labo
 ribus vexauit: cū etiā dicat fo
 liū arbori nō posse moueri nisi
 eoz ī fluxu: nō tñ ex hoc nega
 mus pestilentia ex supioribus
 puenire: vti ex supius dicti ap
 paret. Sz dicim⁹ possibile esse
 absq̃ eoz influxu hāc aliquan
 do gnāri. Scias etiā aliqui pe
 stiferū hūc effectū pducī ob fu
 mū aliquē putridū eleuatur a
 terra: sicuti appet ex dicti ysa
 ach. 5. febriū dicētis mutatiōez
 aeris fieri pp̃e fumū ⁊ puluerē
 ire eū pturbantē ⁊ obscurātē.
 Lōtigit etiā cū ex fame seq̃tur
 habūdātia ut dic Democrit⁹ ⁊
 Lōciliator dīa. 94. c. cām assi
 gnat Sētilis dicēs. qd' p' famē
 ⁊ penuriaz fit nimia saturatio
 cāns multas opilatiōes ad q̃s
 seq̃tur putrefactio ⁊ egritudo
 pestilētiālis. p. cū h' morb⁹ cō
 tagiosus sit teste Rasi almā
 foris. 4. qd' asserit Auiē. ⁊ Con
 statin⁹ ⁊ tota medicoz secta ⁊
 expiētia pz: nulla p̃dictaz exi
 stēte cāz ī aliquo loco: possibi
 le ē ut pegrin⁹ aliq̃s īfect⁹ tran
 siēs: suo venenoso anhelitu ali
 os īficiat: ⁊ totū vulgus bono
 niense asserit istam que nunc
 hanc inuasit ciuitatem sic eue
 nisse. Sed quomodocunq̃ sit
 in Astronomie sciētia piti hoc
 ex supiorib⁹ pueisse si rē bene
 indagauerit pfecto animad

Capitulum

uertent. Ideo huius cam esse
dicimus Jouem i thauro i do
mo mortis male dispositum.
Jupiter. n. Bononie tirāpnus
mortes in ciuitatis natiuitate
significans quotienscūq; adhe
serit thauro quē tēpore rebedi
ficationis ciuitatis inhabitabat
ea morte sue vrbis affligit ple
bem ut dicit Daly. Scias vltio
cam huius pestiferi effectus
posse esse ventos aliquos ex i
fectis et putridis locis vapores
malos adducentes et hec ē sen
tentia Anicēne in pma quarti
dicētis. Et qñq; est illud causa
ventoz deferentius ad locum
bonum fumos malos ex locis
fetidis. multe etia; huiusmodi
pticulares cause esse possent
quas omnes scribere difficile
foret et non te lateat has oēs
mediatas fore causas. In me
diata vero ut dicit Gentilis est
quedā materia venenosa que
circa cor et pulmonem gnatur
cuius impūssio nō est excessu q̄
litatum pmax in gradu sed p
pprietatē venenositatis vnde
coicatis vaporibus venenosis
p expiratum et inspiratū aerē
fit multa huius pestis ptagi
onem extensio nō solū de ho
mine in hominē sed de terra i
terram. Ex hac. n. maia vene
nosa pestilētiales egritudines
gnantur q̄ aliqui sūt febres sine
apostemate nō nūq; cū aposte

mate qd̄ ut plurimū fit i emun
torijs mēbroz pncipaliū. Mā
enī venenosa ut iferi^o dicetur
pncipalia iuadit mēbra nā et si
venenum a tota spē petat cor;
possibile tñ ē i epate hūozes fo
re supfluos q̄ mittūtur ad igui
na uel i cereb^o q̄ mittūtur ret^o
atres; q̄ si erūt i corde mittun
tur ad subasellas uel ad mēbra
magi remota ut ad brachia: ti
bias ex qb^o hūozib^o sic dispis
diuersa cāntur apostēata. vep
qz hec oia et eoꝝ curatiōez ife
rius dicem^o. Jo leniē ptraeo si
nem huic iponēs fmonī.

Capitulū qrtū q̄ elemēta
possint putrefieri et qūo.

Deoniaz

a plerisq; dubita
ri cōsuevit vtz aer
uel aliqd̄ aliud ele

mentū ifici possit et qūo idcirco
B speculandū optimū fore diu
xi videbitur siqdē qbusdā qd̄ n
nā cū d̄ similib^o idē fit iudiciū et
aer aq̄ tra sint corpa simplicia
veluti ignis q̄ putrescit mime
nō poterūt et ipa putrefieri. B
etiā d̄ aere spaliē appz. Rō. n.
qre ignis putrefieri non pōt a
pho. 25. pticula pblematū. p
blemate. 19. hec assignatur. qm
oē calidissimū fit i putridū. pus
enī ifrigidari oportet. igne vō
nihil calidi^o existit et sp ē calid^o
et seqtur phs. aer vō igne plen^o

ubi signa

qñq; i p. c.
infine

In media
ca.

Quartum.

6

Si igitur ignis qui nunc putrefit est in aere putrefactiones non patietur in eo. Sed hec heres a veritate deviat. Expimur enim aerem aquas et terra saltem ab effectu putrescere. Unde Aristoteles in meteororum 4.º Dia inquit alia putrescunt excepto igne et in terra et aer et aqua putrescunt. Ad veritatem igitur huius manifestationes notandum nullum elementum simplex putrescere posse sed tamen dum a sui simplicitate remotum est dum scilicet fumis et vaporibus corruptis admiscetur sicut expressis sensit Avicenna in prima quarti dicens. Aer non putrefit villo modo propter sui simplicitatem imo propter illud quod admiscetur ei id est vaporibus malis et accidit toti quantitas mala propter quod dixit philosophus in Meteororum 4.º quod putrefactio est passio mixti. quicunque igitur elementa mixtionem patiuntur putrescere poterunt. talia vero sunt omnia propter ignem Unde Avicenna in de animalibus 94. Neque inquit mirandum est aerem putrescere cum ipsa fumis terrestribus et vaporibus admisceatur et parum inferius subdit. Cum nullum nudorum simplicium possit putrescere et ignis inter cetera elementa simpliciorum existens permaneat putrescit nunc. Et quis videatur philosophum in proleptibus aeris putrescere sentire. de aere

puro et sperere ignis otiguo intellexit talis autem non est hic. Unde Avicenna in prima quarti. Nos autem inquit cum aerem dicimus nolumus aerem esse simplicem et purum quoniam ipse non est quod nos circumdat et subdit neque dicimus illum aerem nisi quod dicimus aquam maris aut lacum licet non sit aqua pura simplex sed mixta ex aere terra et igne sed supans est aqua. Sed incidit dubitatio. Nam ex quo aer inficitur quod sic infectum ad cor attrahitur. Cui respondeo dicens: arterias cordis ac eius ventriculos ob naturalem motum attrahendi et expellendi quem habent continue dum anima in corpore extiterit vivens: circumstantes spiritum suum aerem ad se attrahere: ita ut etiam arterie ad cutem terminata exteriorem spiritum vel aerem per suos poros attrahant usque ad cor. per quas etiam exsufflando calores accipiosos fumos expellit. Quia propter si spiritus vel aer nos continens venenosus extiterit per arterias attractus nos inficiet et sic gignetur pestilentialis morbus venenosus enim et pessimus vapor sub specie aeris ingreditur. Et hanc responsionem tangit Avicenna in de animalibus similiter et Benetilis.

Capitulum quantum de A
gnis hunc effectum
prognosticantibus.

Capitulum

Est quā

causas huius effectus narramus.
opus est ut de si-

gnis eū pronosticantibus breuiter tractemus. Dico igitur quod cum in fine estatis et autūpni initio multiplicabūtur in aere et p̄sioes ignite: hiatus voragies sanguinei coloris stelle cadētes et huiusmodi sunt signa venturae epidimie. Fit. n. tunc magna in corporibus resolutio et hec est intentio Deben Daly in prima q̄rti dicētis. Qd' cū multiplicatur royon et subub in principio autūpni idicat pestilentiā. Royon autē est ignis qui appet in aere motus ut stella cadens vel currens. Et subub est ignis qui videtur stare in aere ut colūpna vel aliq̄ figura stans. huiusmodi signi veritatē tangit ysaach. 5.º februii. Similiter Rasis Almasori 4.º Et magnus Albertus primo methauroz de his ignibus sic loquitur: dicens. Significationes omnium istorum sunt secundum effectum Martis et precipue quando fuerit in anno quando Mars et Iupiter coniuncti sunt tunc. n. in aere significant huiusmodi ignes tempestates et in hominibus iras et pestilentias ex aereo veneno quod scintillationes huius sepius discurrētes per aera cū sit vapor frigidus et siccus obuius oburunt aere

et faciunt venenosū p̄sertim ad apostemata gnāda et varias et huiusmodi. Sed videbitur fortassis quibusdā et non in merito huius quod diximus diu ut scilicet horum ignium appetio pestilentiam non significet. Lū bi ignes ut methauroz dicitur primo. Propter calidā et sicca exalationez ad partem aeris superiorem versus ignem ptingentes fiant. Calida autē ac sicca exalatio nequaquam epidimiam venturā significat quoniam potius eius remotionē. Aer si quidez pestilentialis humidus cum obtuso existat calore quez humiditatis modū sicca et ignea destruit exalatio propter quod phoz princeps Aristoteli. xxv. particula pblematis. xviii. pblemate non putrefactionis aeris causam inuestigās inquit hoc fore ex eo quod igne plenus est. Augetur etiā in hoc dubitatio an huiusmodi signa cause existant. Ignis. n. p̄tacti curretes nihil care videtur licet significant. Quid obiectionibus dicitur a Gentili huiusmodi ignes vān non significare pestilentiam sed autūpni malitiā eius siquidem superflua significet siccitatē. Autūpnus autē siccus prauus est et prauas egritudines faciens. Quia vero vapores isti sicci et calidi qui superius ignes sunt hic inferius siccus aerem reddūt eiusdemque speciei existūt idcirco dicitur hos ignes cursu capere

currere: nō quod q̄ supi^o circa
extremū ignis existūt h̄ pprie
cāent. Sz qui sūt in hoc spatio
vna cū illis q̄ eiusdē sp̄ei existūt
iō dixit Aluic. hos indicare idi-
cationē cē: q̄si dicat eos q̄ sunt
cā. Ex his igitur pz dubitatiōis
solutio. Alii etiaz possēt dici:
hos. s. ignes ne dū motos vez
z quiescentes ex dominio fieri
martis: cui^o dīuiz mortis z pe-
stilentie cā est in aere. currunt
igitur cursu cē: q̄m cām signifi-
cant. s. martis ipressiōez: pp̄
qd̄ dixit Aluic. uti allegauim^o
eos idicare idicatiōez cē. vtrū
aut taliū igniū appitio: i autū
pno vel hyeme pestilētiā signi-
ficet: est pblema neutrū. nam
apud sapiētissimos hoies vtrū
q̄ significare posse iueni: Se-
cundū signuz vēture epidimie
est q̄m multiplicantur vēti me-
ridionales z subfolani i mense
decēbri z nubiū z vaporū appa-
rentiū multitudo extiterit: ibi
eme tunc pestis timēda erit z
hanc cām p parte tangit De-
ben Dalj i pma q̄rti dicens q̄
q̄m auster z subfolanus multi-
plicatur idicant pestilentiam
z subdit quoties videris turbi-
ditatē aeris z nebulositatē ei^o
z extimauerit pluuiā: z i venerit
vacuū siccū z nō pluuit tūc scias
q̄ pplexio hiemis erit corru-
pta. cui videtur asētire ysaa ch
5° febrū dicēs: quod antiq̄ cō-

cordati sunt q̄ si venti i tribus
mensibus hyemis. s. decēbri
ianuario z februario pflent: z
pulis in aere augmētetur: z
aeris pplexio i siccitate mute-
tur: nullā habens pluuiā: ē po-
tissimū signū epidimie i hieme
Et notandū est fm Gentilē qd̄
multiplicatio aultri facit aerē
humidū z calidum: z subfolanus
ad calozē addit. Lū igitur
bi venti flauerint aerq̄ nebu-
losus existet: multi vapores hu-
miditatu caliditate turbidates
mixta i aere significatur quod
si plueret ob p̄dictoz vaporū
ouerfione in aquā: aer p̄dictis
vaporibus mixt^o nō remaneret
sicq̄ mīme putrefieret. Lū igitur
nō erit pluuiā: imo ut dīc
Deben Dalj i veneris aerem
vacuū. s. a pluuiā z siccum. i.
puatū. s. ipa pluuiā tūc hiemis
pplexio corrupta est: vapores
siqdē illi sua caliditate aerem
putrefaciāt: nec ex hoc q̄spiaz
in admirationē icidat: nā p̄dci
venti calidi ac hūmīdi existūt
que q̄litate teste pho methau-
roz q̄rto ois putredis cē sunt.
Tertiū signū hui^o male bestie.
Lū ver fuerit frigidū z siccum
sine pluuiā z flauerit vēti me-
ridionales: eritq̄ aeris turba-
tio q̄m p octo dies postmodū
clarificabitur z exide sturba-
bitur: z ex h̄ frequēter: tunc in
estate vētura dnotat pestilētiā

b

Capitulum.

Et hec est *in*ia *Auiē*. in prima
q̄rti dicētis. Paucitas pluuię
in vere cū frigore: deinde multi
plicatur auster: et otubatur a
er aliquot diebus: deīn clarifi
catur post ebdomodā vñā: est
suple cā future pestis ī estate.
Nā ver frigidus et paucē exis
pluuię: māsias vsq; ad estatez
tenet: tuncq; multiplicat^r au
ster multoz vaporz in aere cā
est. quod p̄ cū tunc aer redde
tur turbidus: et adueniēte p^o
modū estatis calore putrefit.
Sed dices vñ accidit tāta aer
variatio: Respōdeo quod pre
dicti vapores aerī pfunditus
admiscētur: q̄bus aliquantu
lū subtiliatīs clarior redditur
claritas aut ista ut inuit *Auiē*.
p ebdomodā durat: et adueniē
tibus postmodū alijs vaporib;
bus: iterū aer redditur turbi
dus. nec ultra ebdomodā eius
claritas durabit: nā ut dicē *Sē*
tilis significaret tunc illoz va
porū cōsūptionē. Quartū signū
cū in vere dies erunt calidi et
noctes frigide et extuatio seu
ebullitio et anhelandi difficul
tas ppter caliditatē: tunc hūc
effectū venturū iudica. Et hec
est intentio *Heben Dalj* ī pri
ma quarti. vbi dicit. Cum acci
dit frigus ī nocte et oturbatio
et pfocatio caliditate: tunc iam
venit pestilētia: et expectantur
febres pestilentie variole: et su

milia. Sed dubitabis et dices
que est cā huius frigiditatis ī
nocte: et quō ppter h̄ ledūtur
hoies. Respōdeo q̄ teste *Sē*
tili in p̄ma q̄rti iste aer grossus
et hūidus absentia solis ifrigi
datur in nocte: quo fit ut calō
intus includatur: itusq; senti
atur: ac cū h̄ spūalia ledat mē
bra: nos igitur talis aer otur
bans: spūaliaq; offendēs mē
bra: est cā motus pfocationis
cor. n. i. eius attractiōe leditur
et ex h̄ hōi quod ab eo euente
tur vix videtur. S; iterū insur
git dubitatio qua de cā h̄ ma
gis in nocte q̄ in die euenit.
Respōdeo hoc esse ppter euēta
tionē a zephīro et borea q̄ fit ī
die teste. *Aristo. 25. particula*
pblematur, pblemate. xv. uel
qz intus calor cōcluditur: seu
qz ī die cū hoies circa alia oc
cupentur: has in se mutatiōes
non sic cōsiderant. et hec pestilē
*tia ut dicit *Sētilis* magna ē*
et mala qñquidem ex multa
putredine in aere existat. Qui
tum signum. cum estas nō fue
rit calida et cum nebulaz exti
terit multitudie: et circa auro
ra valde alfabitur. s. de calidi
tate ī frigiditatem: ac hoies
vehementē oturbabuntur. ita
ut in nocte quiescere non va
leant nec dormire possint: et
iam in precedenti autumpno
ignes a nobis supius optacti: et

apparuerint: in ipamet estate
epidimiam significant. ⁊ hanc
cāz tangit Auiē. in pma quarti
dicens. Quando estas non est
vehemētis calozis: sed vehe-
mentis oturbationis: hīs ma-
tutina alēata: ⁊ iam pcesserūt
ī autūpno sububin ⁊ ignes et
negeci: ⁊ olia: est signūz pesti-
lentie. Et dicē Gentilis qd Auiē.
dicit iam in autūpno pcessisse
pdictos ignes ut inuat hec fie-
ri per dñūm alicuius asri siue
planete malinoli: cuius impf-
fio. in aere incipit appere tēpo-
re quo isti ignes sunt apti fieri
scz in autūpno. Sextum signū
quando eadez die erit pluries
claritas ⁊ turbulentia: tranq̄l-
litas ⁊ ventus: uel in vno die
alterum istoz ⁊ in alio similē
tranquillitas ⁊ ventus: caloz
⁊ frigus: pluuiā ⁊ siccitas: ⁊ h^o
modi: significant futuram pe-
stilentiam: sicut appet ex dicti
Deben Halj in pma qrti di-
centis: Quādo videris aerem
alterari in vno die multis vici-
bus: ⁊ clarificatur aer die ali-
quo: ⁊ oritur sol clarus: ⁊ con-
turbatur die alio in velamini-
bus nebula que est ut puluis:
tunc iudica quod pestilentia
accidet. Unde per tantam ae-
ris alterationem significatur
multitudo vaporū in aere spar-
sorū. hoc idez etiā significat
ortus solis cū nebula pulueru

lentavelatus: etiā p tantā aeris
mutationē virtus debilitatur.
Et dicit Gentilis quod tale si-
gnum verum est quocūqz tpe
ita quod si accidat ī hieme po-
terit significare pestilentiam ī
vere aut in ipamet hieme. Se-
ptimū signūz cum aīaliūz mul-
tutudo plus solito uel nō osue-
ta appebit: sicut buffonū. locu-
starū. vermiū. ranaz. pulicum
tunc hic effectus ventur^o desi-
gnatur. ex putrefactiōe sūq̄dez
aliqua oriantur. l3 auctor d^o p
prietatibus rez teneat puli-
ces pducī nō p putrefactiōez
sed p gnationez. ita quod vn^o
multos in numero simul gene-
ret ⁊ coloris albi qui statim fi-
unt nigri. ⁊ hoc signūz tetigit
Deben Halj in pma quarti dū
dixit. Signa aut que sūt fm se-
mitā societatis cē sunt ut vide-
as ranas iam multiplicari. et
videas reptilia gnāta ex putre-
dine iam multiplicari. Et nota
quod hec signa ut dicit Gentilis
dicuntur fm semitā societatis
cause. qz non sunt cause s3 as-
sociantur causis. sicut ranarū
paruarū multitudo que signifi-
cant supfluam hūiditatem ex
qua fiunt ut etiaz sumitur ab
Aristotile pma pticula pble-
matum pblemate. 22° Et te-
statur Gentilis in quadā pesti-
lencia haz ranaz in multis lo-
cis maxiaz vidisse multitudiez

b 2

Capitulum

que erant parue cū quadam
cauda. Octauus signum cum
videris aialia q̄ i cauernis ter-
re degere solita sunt aufugere
et ad superficies terre venire ita
quod etiā aliquādo dimittent
oua sua: ut sunt serpentes ver-
mes: et huiusmodi: tunc iudi-
ca pestilentiam: venenosa siq̄-
dem putredo in terra existat
q̄ fugiunt. Cum etiam videri
aialia que in altum degere et
volare solita sūt iuxta frepla-
nitiam habitare: ac ibi plus so-
lito volare: etiā epidemiam iu-
dica: fugiunt. n. tunc veneno-
sum aerem. Et hanc cām teti-
git Auiē. cum dixit. Et de his
que significant illud est ut vi-
deas mures et aialia que habi-
tant sub terra fugere ad superfi-
ciem terre: et exire manifeste:
et videas aialia male nature si-
cut alakaki. i. serpentes quosdā
et eis similia fugere ex nidis su-
is et fortasse dimittūt oua sua.
Et breuiter non plus in his si-
gnis morādo quia nimis pli-
rum ac difficile foret oīa enar-
rat: dico et appōo vltimū et vni-
uersale signum: et est mutatio
q̄litate nō ouenientium in
quattuor tēporibus anni ut si
hiemps calida fuerit et sicca si-
ne pluuia: estas vero pluuiosa
ver frigidū et siccum: autūpn^o
calidus et hūidus: et hec ē snia
ylaach 5° febrū. Similit^r Alia

batis 5° theorice et aliorū sapiē-
tym. et iō ut dī blasphemauit
ypocrates tpa nō seruātia na-
turam suaz. Sed dices quō iā
venenosū et corruptū aerem
cognoscam. Respōdeo quod
ut dī ex multis p̄actis signis
que pestilentia significāt: iam
ifectus et venenosus potit aer
cognosci: sicuti cum sol nō ori-
etur clarus: sed quadā nebula
velatus videbitur. tūc. n. putri-
di vapores i aere sūt aerē cor-
rūpentes: similē et non nullis
alijs a nobis i indicatione ven-
ture pestilētie d̄scriptis. Quic-
quid tñ de hoc sit: absolute ne-
cessaria et semp vera bec existe-
re signa dicere nō audeo: cum
potius venturā pestilentiam
q̄ eius actualet p̄sentiam si-
gnificent. Iō dico cognitionē
eius corruptionis: ab effectu
statim dicendo cognosci posse
Nā aeris corruptio a p̄ori dif-
ficillime cognosci poterit. fit
.n. pestis ut plurimū a muta-
tione aeris in substantia que fit
a qualitate occulta sine exces-
su alicuius quantitatis sensibi-
lis: et iō a posteriori certius lo-
quendo dico quod sicut expi-
mentō: tyriace bonitas et p̄fe-
ctio p̄batur: nam ut dīc Aui-
cēna in 5° canone debem^o ac-
cipere gallū siluestrem. i. fasia-
num masculum quē veneno-
so morfu alic^o aialia mordere

faciamus: puta serpentis et si-
milium: deinde statim triacham
illam cum aqua dissolutam in os
eius picere: qui si euaserit: thi-
riace perfectionem ac bonitatem
indicat. Si vero morietur: nul-
lius erit valoris. Itaque pro isto
dico huius aeris venenositatem
ac corruptionem exprimere co-
gnosci posse: hoc modo. Accipia-
tur frustulus panis: qui in apice
tali cuius turris ponatur: ita quod
in apto existat aere: ac ibi sit per
naturalem diem deinde maneat
exhibeatur cani alicui uel alii
animali: et si morietur ipsum comedere
do: absque dubio aerem corruptum
ac venenosum iudica: si vero in co-
lumis permanebit: nulla ex hoc
sentiens lesionem: oppositum exi-
stiat. et hoc exprimere ut aiunt
usus fuit quondam quidam dominus
de carrara.

Capitulum sextum in quo
tractatur que corpora para-
tiora sunt et unde est quod
unus moritur et alter non.

Is uisif

quod corpora paratiora
sunt huic morbo et
unde est quod unus
moritur et alter non speculan-
dum optimum fore duri. Presup-
pono igitur primo hanc febrem
de quocumque humore fieri posse
que febris putrida est et ut plu-
rimum continua sicuti inferius vide-

bitur. Corpora tamen paratiora sunt
calida et humida. Unde Galienus de
regali disputatione libro primo ait.
Plurimum timet aduentum pesti-
lentialium morborum quorum con-
plexio est calida et humida. Sed
incidit solennis dubitatio quod cor-
pora paratiora sint an. s. po-
ros latos habentia an strictos
videbitur si quidem quibusdam quod
strictos habentia poros magis
ledantur paratioraque existant.
quique Galienus primo febri-
um corpora latozum porozum min-
us ledi dicat quod et ratione confirmatur
nam in corporibus densis et opi-
latis magna est ad putredinem
dispositio si quidem habeant trans-
pirationem prohibent que maxima
putredinis existit causa teste Ga-
lieno. xij. therapeutice. hoc etiam
alia ratione per se natura corpora que diutius
attractum aerem retinet plus le-
di videtur talia vero sunt que
strictorum pororum existunt. nam
ea que sunt latozum cito ex-
pellunt sicuti et cito attrahunt
Oppositum huius alijs videbi-
tur nam Avicenna in prima quater-
ti expresse dicit corpora latozum
porozum paratiora fore et rati-
one patet nam putredini ma-
gis conformes dispositiones ha-
bent: largitas siquidem pororum
ac etiam extensio a calido et hu-
mido fiat: que qualitates ma-
gis putredini conformantur.
Etiam hec corpora cum plus

b 3

• Capitulum •

ex putrido aere attrahant magis ledi videntur. huic difficultati noster diuinus respondere cupiens inquit corpora strictorum pororum magis ledi quicquidem in eis plures causas ad putredinem pmutantes habeant. in ipsis .n. eorum calidum non sufficienter euentatum capinosos fumos non sufficiet expellit putridumque aerem attractum diutius retinent. Subiungit tamen perfat^o doctor subito nocumentum plus incurrere corpora dilatata in poris: multum siquidem aerem attrahant: quod autem paulatim gignitur nocumentum plus inquit incurrunt strictorum pororum corpora. hec tamen solutio aliquantulum confusa est. Ideo notandum ex mente eiusdem doctoris quod etiam adduxit gentilis et Thomas de garbo. quod pororum strictura est duplex: una naturalis altera vero accidentalis: naturalis quidem est que in corporibus melancholicis reperitur que frigide et sicce complexionis existunt cui stricture opponitur largitas naturalis: que in calidis reperitur corporibus: et hoc modo minus leduntur strictos habitia poros quod testatur Rasis. 17. continetis. d. corpora frigida et sicca melius se tueri ab aere pestilentia. Corpora vero sic latoz poroz magis patata sunt. propter .n. plurimum eorum calorem et vicatitu-

dinem plus attrahunt plusque aer ingreditur putridus. Sunt per terea talia corpora calida et humida: que ut plurimum putredini parata sunt sicut dicit Galienus regali dispo^{ne} libro primo veluti etiam superius allegauimus: propter quod dico iuuenes et paruulos ceteris personis magis huic succumbere morbo ob eorum dispositionem quam senes et vetulas. nam propter ipsorum calorem plus co^guntur putridum aerem attrahere: qui etiam ob latas vias facilius ingreditur: et ideo dicit Auicenna in prima quarti corpora multe balneationis parata fore nimis enim calefiunt: vnde balneum hac tempestate prohibuit cum nimis calefaciat hoc tamen dicitur infra. Similiter omnes medici dicunt corpora calida in frigidari debere sicutipater in spicietibus yppocrate Galienus Auicenna Constantinus et alios. Est alia pororum strictura que accidentalis nuncupatur: et est illa que per opilationem ex multis superfluitatibus et malis humoribus generata est: et tali stricture per uatio repletionis opponitur: et hanc habentes patissimum huic morbo existunt quicquidem multas in se putredinis causas habent: superfluitatibus .n. repleta corpora ut primo febrium minit Galienus patissima sunt: quando imo ut ipse ibidem dicit ex se

putrefiunt. Posset aliter ex intentione Gentilis dubio responderi scilicet quod homines pestiferam febrem duobus modis incurrere possunt: uel ex violentia aeris maligni: quod magis incurrunt latoz um pororum corpora: maiorez siquidez putridi aeris attrahant quantitatē: et sic dicimus raritatem esse dispositionē ad aduentum pestilentie: et hoc modo accepit Auicenna cum dixit in prima quarti corpora latozorum pororum paratioz fore. Potest et alio modo quis pestiferam incurrere febrem ex putrefactione scz inchoante a causa intrinseca circumscripta aeris impressioe: que ad hoc tantum erit adiuuans: et hoc modo operata in poris corpora magis hunc morbum incurrere dicimus. prohibetur enim transpiratio que est maxima putredinis causa. xj. terapentice. ex quibus omnibus patet quod de hac re tenendum sit ac quantum per inducte valeant rationes. Corpora etiam multo citius succumbunt propter virtutis eorum debilitatem. Unde Auicenna in prima quarti inquit. Et corpora debilitata iterum patientia sunt ex eo: sicut illa que multiplicat coitum. Ideo

Constantinus quinto sue theozice capitulo de coitu ait. Oportet sic regi in infirmitatibus ut in pestilentia et aeris corruptione coitus vitetur. homines etiam qui nimis magna ira calesciunt multum sunt dispositi Corpora etiam malis humoribus plena cito leduntur secundum Aliuicennam in prima quarti. idem testatur Galienus primo de differentijs febrium: dicens pestilentiam fore propter humores putridos existentes in corpore. Sed dices propter quid patientes podagram raro infirmantur peste. Respondeo quoniam eorum superfluitates et mali humores descendunt ad membra dolorosa que sunt extrema: nec in corpore remanent stricturam pororum facientes unde sic a superfluitatibus mundi non sunt apti inficci: his visis potest patere propter quid unus moritur et alter non quoniam cum ad omnem effectum patientis requiratur dispositio oportet ut corpus humanum dispositum sit ad tales recipiendam impressionem aliter non pateretur. propter quod dixit Auicenna in libello de uiribus cordis quod dispositio patientis est duplum causarum totius effectus: Et prima quarti Agens cum peruenit et non

b 4

Capitulum.

fit patientis preparatio nō accidit actio neq; passio. Et ideo p̄ma problematuz dicitur hāc febrem omnibus pestilentiam non inferre naz qui bonos habuerit humores resistunt eoz temperie ⁊ vigoze aeris corruptioni. Idem asserit Galj dicēs Non infirmantur omnes homines apud substantiam aeris Naz corpus cuius chimus nō est preparatus euitat aerem ⁊ resoluit eum anteq̃ alteretur ab eo. Unde Alexander in problematibus propter quid inq̃t hi moriuntur: hi vero nō: ⁊ causam assignat ex cōplexiōis p̄paratione. propter quod dixit Galienus p̄mo febriū qd̃ nulla causaz sine agentis aptitudine agere apta nata est: ipse etiam ibidem inuestigans q̃ corpora pesti parata sunt inq̃t Quocumq; vero scz corpora si ne superfluitatibus sunt ⁊ pura hoc quidez nequaq̃ scilicet patientur. per hoc inuens passum debere esse dispositum ad actionem fiendam. Unde ysaach 5° febriū. Corruptio inq̃t aeris non accidit nisi in corporibus ad eam recipiendaz preparatis. Et p̄hs in plerisq; loci hoc attestatur. Vñ in 2° de aia vniuscuiusq; act^o i p̄pa mā aptus natus est fieri hoc etiam patet exp̄imento nam dato op

posito scz q̃ patientis non req̃ratur dispositio. tūc omnes ut inquit Galienus p̄mo febriū qui morarentur in sole estiuo febricitarent quod falsum est: Contrarium siquidem re ipsa videamus: ⁊ huius cōsequentie veritas apparet. nam cum effectiua causa eadez sit omnes febricitarent cum ex parte patientis nulla req̃ratur diuersitas: omnes etiam in pestilentia que ex corruptione accidit aeris p̄rent: cuius opositum videmus. Ideo dico quod sic cera desiccata maxima cū difficultate sigilli recipit impressio nez: sic corpora boni chimii ob eius in dispōnez hunc pestiferum morbum. hec igitur causa est quare hic ⁊ non ille patitur Qua p̄pter sint homines boni regiminis ⁊ a superfluitatibus ⁊ opilatione que ad ipas sequitur ⁊ a coitu maxime supfluo omnino caueāt. Astrologi autē causam quare hic moritur et non ille: dicerent ex celesti influentia fore magis hunc q̃ illuz rtspiciente: ut verbi gratia saturnus oibus obest p̄ter q̃ hominibus sue cōplexionis a quibus etiam neq; videtur discrepare p̄hs. Unde in quibusdaz p̄blematibus sibi ascriptis ait. Quibuscūq; sortiti sunt quod sint breues velocius redargu-

. Sextum .

11

untur et consumuntur pestilē
tia concitari: posset igitur dici
quod ratio quare hic et non il
le moritur ex pte vtriusq; pro
uenire. s. passi et celestis influ
entie. Sed fortasse nōnulli obi
cient nam si causa q̄re hic mo
ritur et non ille ex influentia ē
celesti: cum ipsa necessario in
fluat: ille super quem talis diri
getur influxus necessario peri
bit. frustra q; libellus hic nos
ter editus est frustra etiam cū
cti medici huius morbi curam
inuestigarunt. Sed intelligen
tem hec mime cogit obiectio:
nam si supercelestium corpm
motum ac influentiam prohi
bere non possumus: necessario
siquidem influant: iporum tñ i
pressiones materiam in dispo
tiz reddendo valemus aduer
tere quia actus actiuorum sūt
in patiente bene disposito sicu
ti supra diximus. unde in centi
loquio Tholomeus ait. Astro
logus optimus multū maluz
prohibere poterit quod scdm
stellas est venturum: premu
niendo taliter suscepturum ut
cum illud euenerit modicum
aut nihil efficiat: et iō dicit ysa
ac q̄nto febrium quod cū me
dicus viderit hec ventura: po
terit mundificare materiam
corporum corruptioni prepa
ratorum. Si enim preuiderit

motum stellarum debere face
re nimium calorem ac nimiaz
siccitatem et vstionem: tunc ad
purgandam coleram festiare
debet eorum scz quibus colle
rica inest oplexio nālī: ne illi
caloris feruorem ppter simili
tudinē recipiant: dans eis fri
gida et huic calori venturo re
pugnātia: sed dicent aliqui me
dicum stellarū motuz et influ
zum non percipe: quare recti
ficare et venturo morbo indis
posita reddere corpora nō po
terit. hoc. n. tantum percipit a
strologus. Cui difficultati et du
bitationi respondeo: q; licet
medicus per superiores cau
sas venturum morbū non co
gnoscat sed solum astrologus:
per inferiora tñ ac signa nosce
re poterit utputa pro dispōne
aeris nos continentis et alijs
supradictis signis. Quare tūc
ipse poterit corpora rectifica
re ea indisposita reddendo.

Posset tamen aliter et securi
us predicte dubitationi respō
deri: dicendo medicum Astro
logum esse debere ut hec et
multa alia cognoscat: Astro
logia siquidem multum sibi cō
ferat. ut dicit Conciliator. huic
consonat q; diuinus scribit y
pocrates in libro de aere et a
qua sic dicens.

Qui vero ea que d̄ re altissima

*Medi
d̄ h̄ et
astrolog*

• Capitulum •

tractauimus rata tenēt et cre-
dunt: nouerint astronomiam
medicīne nō mīoꝛez pꝛez esse.
Quod asserit Albumasar itro-
ductorij pꝛmo medici inquit in-
digent necessario astroꝝ scia:
ut pꝛeam sciant sui magisterij
radices certissime. Et ypoꝛa-
tes in libro pꝛuusticoꝝ fm lu-
nam ei ascripto. Cuiusmodi ē
medicus qui astrologiā igno-
rat: nullus debet se in eius ma-
nus ponere. Nam ut dicit Cō-
ciliator oportet ut opetur sub
debitis figuris et dum luna fe-
licibus est cōtempata planetis
vnde in centiloꝛo Tholomeus
ait. Si quis purgationē sum-
pserit luna ente cum ioue opa-
tionis eius minuetur effectus
his visis icidit dubitatio. Qua-
re in pestilentia moriūtur ho-
mines et nō alia animalia puta
boues afini et sic dꝛ alijs: dicitur
.n. in libro dꝛ retardanda sene-
ctute quod pestilētia brutorū
nō transit ad rōnabilia nec e-
cōtra. Rūdeo ut dicit Bentilis
Besse rōne pꝛpetat singularis
tunc aeris inherētis: pꝛ quam
sic gnātur putredo hominibus
quod nō bobus. Et alijs tēpo-
ribus pōsit esse opposituz qdꝛ
ex pꝛprietate aeris singularis
magis generabitur bobus qꝛ
hoibus. Sed dices que est cā-
huius. Dico hoc posse eē a for-
mis celi et imaginibus ita ho-

mines qꝛ nō boues uel afinos
respicientes. Dubitatur iteruz
quare in carcerati et moniales
minus vexantur peste: nō car-
cerati vero magis leduntur.
Respōdeo hoc esse quoniam
in obtuso ac coopto aere habi-
tant: nec in discoopto eos infi-
cere potente morantur. Si qꝛs
vō predictoꝝ inficeretur: facil-
lime et oēs alij inficerētur. hnt
.n. adinuicem simboluz in hu-
moribus ut dicit Bentilis pꝛpꝛ
idem regimē et cōmunitatem i
anbelitu: et quoniam in vno pꝛi-
culari habitant aere licet etiā
hoc fm astrologos ratione ali-
cuius influētie esse posset.

Capitulū septimū de tē-
pore quo magis vexa-
mur epidimā.

Moniaz

minus iacula no-
cent que pꝛuidētur
idcirco quo tēpo-
pore magis pestilentie nobis
iminet piculū speculādū duxi
ut homines tali tempore cor-
pora rectificantes illesi perma-
neant. Dico igitur in autum-
pꝛnomagis pestem hanc eueni-
re. Unde Rasis Almansoꝛis
quarto inquit. Pestilentia ple-
rumqꝛ in fine estatis et au-
tumpno accidere solet.

• Septimum •

12

Idem testatur Auicē. & Lenci
liator & p3 expimēto. Unde h
anno vrb̄s hec p̄clarissima et
studiorū alūpna verata hoc tē
pore fuit. Sed incidit dubita
tio qm̄ d̄riūm debere esse vide
tur nam caliditas & hūiditas
putredinis cause sūt teste pho
q̄rto methoz. frigiditas autē
& siccitas eā phibent. Uer aut
est caliduz & humidū: autūp
nus vero frigid⁹ & siccus: q̄re
magis in vere ob eius calidita
tem & humiditatē verabimur
epidim̄ia q̄ in autūpno. Sed
his nō obstantibus teneo cu3
Auicenna & Rasi & alijs bene
sentientibus quod etiam cre
dere cogit expiētia & adducte
rōni respondebitur inferius.
Sed dices que est cā qd' magl
i autūpno veramur epidim̄ia:
Respondeo hanc multiplicez
fore: p̄mo quidē ex parte aeris
nam in fine estatis & autūpni
inicio ob caliditatē aeris pre
cedentē aer subtilissimus red
ditur: quo fit ut quācūq; ma
lam imp̄ssionez vnde cūq; eue
nerit ad recipiendū magis sit
dispositus. Euenit scd'o quoni
am calor cu3 non sit intensus
malos vapores resolvere non
potest sicuti poterat in estate
Euenit tertio magis hoc tpe.
rōne corpm̄ que ut plurimum
in autūpno sunt debilioza & p
strate vtutis ob dissolutiōez

caloris innati exintensa cali
ditate temporis precedentis.
cātam. Uñ Galien⁹ amphozū
p̄mo de calore loquēs ait in
estate sue similitudini cōgau
dens & exteriora petens dissol
uitur & in corpore minoratur
Quarto quoniam tunc tēpor
fructus in maiori quantitate
habundat: ex quoz nimio vsu
corpa ad putrefactionem dis
ponūtur. Quinto magis hoc
tēpore accidit: quoniam tunc
plus multiplicātur venti secūz
malos deferentes vapores: q̄
in aere remanentes ipm̄ infi
ciunt. his & similibus cāis ma
gis hoc tempore veramur epi
dim̄ia. Obiectioni vō superius
adducte respōdeo: dicēdo qd'
licet ver calidū ac humiduz sit
he tamen qualitates non mul
tum excellentes existunt ita
ut putredinis cause esse pos
sint. Quin imo ver humidita
te & caliditate complexionī hu
mane proportionata constāt.
et ideo inter cetera tempora
tempatissimum est: et licet au
tūpnius sit frigidus & siccus
quia tamen quamlibet facilli
me recipit impressionem: tum
quoniam corpora multum de
bilitata sunt & ob alias causas
iam enarratas cito in eo acci
dit putrefactio: enarrate enīz
a nobis cause potentiores ad
putredinem inducenda sunt:

* Capitulum *

¶ frigiditas ac siccitas autū-
pni ad sibi resistendum; etiam
in autūpno humiditates ob p-
cedentem estatis calorem con-
sumpte sunt: nō tñ in tantū qui
adhuc ad pestē in aere cāndā
sufficientes existant. ut ait cō-
patriota noster Thomas de
Barbo.

Capitulū octauū et ultimū
huius p̄ticule in quo de-
clarantur quedā dubia.

In hoc

ultimo capitulo
huius p̄ticule: non
nulla dubia mo-

uere et soluere decere visus est
ut hominū ingenia ad vitates
indagandas excitetur. Quorū
p̄mum erit tale. Cur si due ci-
uitates p̄pinque erunt. aliquā
vna patitur et altera nō. Se-
cundū dubiū utrū pestilentia
sit uel possit esse in vno solo.

Tertiu dubiū an febris pe-
stilentialis sit putrida. Ad p̄-
mā dubitationem in qua que-
rebatur: vnde euenit qd si due
ciuitates p̄pinque erunt vna
patitur et altera non sicuti ex-
presse vidimus hoc anno. Re-
spondeo quod aliter s̄m astro-
logos dicendū est. Astrologi
dicerent hoc ex supior influē-
tia puenire: que magis hāc q̄
illā respicit ciuitatem. Medici
vero p̄ticulares cās iueſtigan-

tes: hoc ob multas cās fore as-
signant: p̄mo qm ciuitates ac
etiam domus meridionalibus
exposite ventis: citius ledūtur
sunt. n. tales venti calidi et hūi-
di: que q̄litates omnis putre-
dinis cause sunt ut dictū est s̄.
Dicunt etiam aliqui ciuitates
magnoꝝ edificiorum et pluri-
um: longius se defendere. Li-
uitates etiam ubi aer subtiliō
est facilius leduntur: omnis
n. subtilis substantia citius re-
cipit imp̄ssionem teste Galieno
et Auicenna. Potest etiā acci-
dere quando altera ciuitatum
a fetoribus: ceno: fimo: et huius
modi foret immūda. uel ex ap-
tione cauernarū diutius con-
clusar: aut quod aliquis infe-
ctus illuc accedens: alios infi-
ciet: aut quod in vna penuria
fuerit: vñ languida triticha: et
herbas comedere fuerit coacti
hoc. n. mō catur pestis ut zoar
de pestilētia recitat marochia-
na: his igitur et similibus cās
vna ciuitas patitur: altera vō
in columis perseuerat et sic
patet solutio p̄mi dubij.

Secūda ducitatio fuit an i
vno solo possit pestilēialis fe-
bris repiri. videtur. n. q̄busda;
qd nō: nā Auic. i p̄ma q̄rti i q̄t:
q̄ ipa coicat multitudi hoīū:
idē sentit Aristo. p̄ma p̄blema
tū p̄blemate. 8. id etiā testatur
Aliabas. 5. theōice: dū dixit hūc

mōbū multitudini hoīuz cōez.
Unde Lōcili. tor. ⁊ Thomas
de Sbarbo eum exponentes
dicūt euz hoc dixisse qm̄ pluri
bus accidit. oppositū tñ vide
bitur alijs: cū expimento iam
fuerit visus. Quic que
stiuncule breuiter responden
do: q̄t quid dicat n̄r dñr. teneo
q̄ sic: vna cū Senti in prima
q̄rti ca. de febre pestilentiali et
duas conclusiones ex intētiōne
prefati doctoris teneo. P̄ia
est ista possibile est qd̄ in vno
solo accidat febris pestilentialis
in putredine ⁊ prauitate simi
lis lz non sit vere pestilentialis
qz. s. non ex aere conclusionis veri
tas patet: qm̄ possibile est i ali
quo homine humores putre
fieri circa ptes cordis ⁊ fieri
venēdōs ⁊ febris sic cāta simi
lis erit febz pestilifere: licet ab
infecto aere non fuerit cāta.
Secūda conclusio: in vno solo
hoīe possibile est eē febre pesti
lentialē veram: hec pbatur
exemplo. Sit in vno loco cada
uer aliquod fetidissimū: a quo
eleuentur vapores putridi et
venenosi aerez ificiētes: trāse
at apud ipm̄ vnicus homo. Et
exspiratiōe illoz vaporū inci
piat febrire: ista febris ut patz
erit pestilentialis: nec aliter fe
bzret q̄ si ibi mille forent ca
dauera que regionē aliquam

totam infecissent: nec in simili
febre multis associari magis
pestilentialē eā reddit: sicuti
si foret homo albissimus solus
deinde mille albissimi homines
fiant: nō ppter hoc albiōz ipe
fiet. Sed dices p̄s Auicenna
⁊ Aliabas opositum tenere vi
dētur vti adduxim⁹. R̄spondeo
q̄ si Auicēna ⁊ alij dicāt ipam
esse vel coicare hoīum multi
tudinē: hoc debet intelligi ut
plurimuz sic euenire: cū p̄ pe
stilentialis febris ut plurimuz
fiat a cāis cōibus siue celesti
bus uel terrestribus ⁊ sic patz
huius dubij solutio. Tertia
difficultas fuit que febris hec
esset. ⁊ breuiter respōdendo
quicquid dicant alij: teneo de
mente Conciliatoris in disse
rentia. 94. Similiter ⁊ Senti
lis in prima quarti. ipam esse
putridam uel ad putridam re
duci hoc autē a priori pbatur
naz: dñr esse febris putrida ex
eo q̄ ex putredine consurgit:
talis autem est pestilentialis.
quod pbatur auctoritate Ga
lieni in p̄mo de dñtijs febzū
sic dicentis febris pestilentialis
fit propter eos qui in cor
pore sunt aptos humores ad
putredinem existentes cum
quandam breuem occasiōem
a cōtinente acceperit animal
p̄. febris pestilentialis euenit
ex re magis calida ⁊ humida

. Capitulum .

hec. n. ut supra diximus sunt
putredinis cause: tales vō hu-
mores et aer esse videntur: nā
respectu aliorū corporum sunt
calidi et humidi nō autē sic spe-
cies et membra.

De scd'a particula pñci-
pali. s. de pseruatione.

Est quā

in pma particula
de causis pestilē-
tie habitum ē nūc

de pseruatione ab ipa scriben-
dum duxi: ut homines dei au-
xilium illesū pmaneant. Cum. n.
homo omnium aialium rex et
princeps existat ut. 3. de Iuna
mentis membrorum asserit Sa-
lien. quia ppter inter cetera
erecto capite incedit. Unde et
Poeta ait.

Pronaq; cum spectent
aialia cetera terram

Os homini sublime dedit
celumq; videre.

Iussit et erectos ad sidera
tollere vultus.

Ideo de futuro sibi poterit
puidere. Unī ysaac. 5. februius
dicit qd aia rōnalis dignior est
stellis: quā actio mīme ei ac-
cidet nisi in ignorante fuerit i-
voluta. et astronomorum decus
Tholomeus ait. Sapiēs dñā-
bitur astris. Idēq; etiā in cen-
tiloqō sicuti supra adduximus
inqt. Astrolog' optim' multus

malū phibere possit: qd sm stel-
las ē venturū: pñuniēdo talitē
susceptur' ut cui illd' euenerit
modicū aut nihil afficiat. Idē qd
libet hos nros canōes fm cōez
medicorū sniaz ad scriptos dili-
gent' aduertat: facili' siqdē in
pseruādo et maiori cū fiducia
succurratur: qd cū actualit' tali
laborāt morbo. Qz vero iuxta
ypocrat' dictū: corpora hūida ex-
siccare et exsiccata cōseruare: o-
pulatōesq; cauere oz: et id asserit
Aliūc pma qrti: et Salien' pmo
februii: qd duob' pficitur istru-
mētis dieta. s. et potiōe. idē d am-
bobus ordie dicam'. pmo autē
de cōseruāda dieta ac pseruati-
uo regie qd i. 6. rebus nō nāli-
bus cōsistit qd nos imutare mul-
tū possūt: tales aut sūt qd tanq̃
famofiores ponūtur. 3. regni:
i. qbus qdē medic' sūmaz curā
adhibere dz. v. aer: cib' et pot'
sōpnus et vigilia: mor' et quies
euacuatio et repletio: et accidē-
tia aie: et horū oīū dz bonaleē
admiſtratio: nā qd decoza vita
vtitur et laborib' moderat' oīo
ipassibilis pseuerat. ut pmo fe-
briū meminit Salie. et idē asserit
Raf i 4. Almasor. qd cū nar-
rasset regimē tali tpe cōsuan-
dū inqt. ē. n. possibile ut s vtēs
regie: a pestiferi aeris dispēne
variolis: ac morbillis: nec non
antrace: et malis apostema-
tibus deo auxiliante euadat.

Quare igitur talium rerum optio
regimini summope insistendum est. Ad
ut rectius fiat de eis seriati scribe
mus prius autem de aere.

Capitulum primum de aere.

Rimus

autem et solene reme
dium et cui iudicio
meo nullus est par

si possibile est insectus et veneno
sus aer fugiendus est. Unum Rasis
Almāforis 4. Terra inquit in
qua antrax et pestilentia fuerit
est fugienda: Et Constantinus
in pantegni ait: decet quod ab illis
locis ad alia sana mutari: ab
ipso. n. aere maximum recipimus
nocumentum: nam cibis et potibus
nocibilior est. cum velociter profuerit
ad cor et pulmonem: cum flatu at
tractus absque remotione aliquam
ut. 5. febrium scripsit Ysaach. ex
cuius corruptione plurimi infir
mantur et moriuntur. mutat
n. aer plures mortificat homines
ut dicit Aliabas. 5. theorice.
In huius igitur fuga finem cōez
regulam hec tria aduerbia dili
genter obseruentur: cito a lon
ge et tarde. cito. s. recedat antequam
a corrupto inficiatur aere: a lon
ge. s. secedat: quod non solum locum
sed etiam totam terram fugere debet
ut dicit Rasis: quanto. n. longius
tanto securius: et tarde. s. re
uertatur: ita quod prius aer fuerit
rectificatus. Consulo autem ab in

fecto aere discedenti ut locum in
quo non sit nec fuerit pestis pe
tat: nonnulli. n. ad loca accedunt
in quibus et si pestis cessauerit: tamen
ibi fuit quod non multum laudo
verendum siquidem sit: ne putrefa
ctionis reliquie ob preteritum mor
bum ibi remanserint petat igitur
se preseruare volens tuta et ali
a habitacula a longe quod ut di
ximus: puta puincia: et si non
posset saltim castrum vel ciuitatem
quod si sibi incomodo foret sal
tem suburbia et vicinam mutet ubi
hec mala non fuerint bestia. Si
vero opprimere iopia vel alia
causa non posset: saltim nouum
inhabitet cubiculum nec illud in
quo aliquis mortuus sit ingredia
tur: abhorreat que ut virus quod
cumque circa infirmum fuerint ap
posita ut plurimum. n. vidimus
ob vestimenta vel cubilia que in
pestiferi cura fuerint ob reclusum
aerem et quidem venenosum ibi
existentem: post multum tem
pus alios infici. Et nolit homo
cui ratio a summo de comuni
cata est peioris quam bruta con
ditionis existere: ipsa siquidem
cum infectum aere sentiant:
et nidos et totum peculium di
mittunt. verum qui aliqua cau
sa opprimente ad externa lo
ca secedere non posset: a tali
pestifero aere ut a proprio in
imico summe cauere debet:
hos nostros canones obseruando

Capitulum.

Eligatur igitur dom^o ubi aer
aliq^uis frigiditatis ac siccitatis
existat subtilis et clarus et sit so
li exposita: fugiantq^{ue} aerē cali
dum ut dicit Rasis Almasor^{is}
4° sit etiā domus vbi australis
ventus et alij q^{ui} de locis ifectis
venirent flare non possint et iō
dixit Cōstātinus i pantegni qd^{am}
mansiones debēt eē in eo loco
quo fumus a vēto duci neq^{ue}at
habeat p^{ro}pterea dom^o fenestras
v^{er}sus vētū sēptētrionalē. h. n. vē
tus frigidus ē ac siccus valde:
distat. n. a solis īcessu et sup lo
ca tran^{si}t arida et g^{el}ata p^{ro}p^{ter}
quod dixit Aui^{sc} quod h^{ic} vent^{us}
pestiferus hunc morbū sanat.
sint etiam fenestre clause vitro
aut lintheo cera infusa et demū
ab omni fetore q^{ui} aerē ificere
possent sit aliena ut a putridis
aqs cen^o et huiusmōi nec sit in
loco vbi ollera et caules existāt
sit etiā a longe a viscosis arbo
ribus et male o^{mn}i^{um}plexiōis ut nu
ces ac mali odoris ut sambu
chus ī sup alatrina q^{ui} tunc po
terit a longe existat uel saltem
oīaz latrinaz orificia bñ clau
sa sint. oīa. n. hec ut sup^{ra} nar
rauimus aerē īficere possent
optimū aut eēt ut domus i lo
co ubi salices et vites existunt
foret et arbores boni odoris et
demū osulo ut cūcti boni odo
res multiplicētur mali vō vi
tentur. Sicut. n. opositū i op

posito ita ppositum i pposito.
Multi autēz medici cōcordati
sunt dicentes nullo mō i supio
ri cubiculo morari debere quo
rum rō est q^{ui} citius ab īfluētia
celesti attigitur. Sed salua pa
ce hor^{um} dictū vniuersali^{ter} nō te
net v^{er}ū. n. est si epidimīa ex su
perioribus pueniret. Si autēz
ex īferioribus totū opositū fiē
dum est debemus. n. tūc supio
ra et lata q^{ui} rere aeris dūmodo
ventus ibi nō dīeretur q^{ui} ex īfe
cto loco pueniat uel alius ma
lus. Un^{de} Aui^{sc}. ca^{pitulum}. de bono ae
re. cū vero īq^{ui}t acciderit putre
factio cōis. i. a cā supcelesti dis
cooptus tunc erit ipam magis
recipiens q^{ui} cōstrictus et occul
tatus ali^{us} aut discooptus me
lior existit. Et nō audeant p^{ro}
p^{ri}us cubiculū exire ante solis
ortū nec post eius occasus nec
etiā cū aer nebulosus est. sol. n.
rectificat aerē. et ut īq^{ui}t Aui^{sc}.
in p^{ri}ma q^{ui}rti d^{icitur} exsiccari aer et
fieri boni odor^{is} et p^{ro}hiberi oīa
putredo quod et cūcti attestā
tur medici. fiat igitur i cubicu
lo et in domo ignis eleuās flā
mas cū lignis siccis et nō fumā
tibus ut q^{ui}rcus vitis amigdale
vel auelane: et boni odoris ut
cip^{er}ssi iunipi lauri saui^{ne} ro^{sis}
marine marie tēpore frigido
et hic ignis ne^{cessarius} dū i p^{ro}uat^{is} do
mibus verū et i plateis et stra
tis fieri deberet mirabiliter. n.

rectificat aerē: sicut ypoctratif
exstat exemplum qui ut reci-
tat Galienus in libello de omo-
ditatibus tiriace quandā ma-
gnam et vniuersale pestilentia
nō alit curauit Et debent fieri
suffumigationes cū rebus odo-
riferis que pici debēt sup ignē
tales aut in tpe frigido ut reci-
tat Auic. in pma qrti. similiter
Rasis Almansoris .4. Con-
stantinus in pantegni debent
fieri cum ligno aloes tbure-
mirra muscho ambra masti-
ce astorace laudano gariopha-
lis chosio dulci croco sandara-
ca et his similibus: uel cū aliqui-
bus siqs opprimēte inopia uel
alia cā oia hec aromatica hē-
nou posset et hec pſco multuz
rectificat aerē et cor et cerebrū
dſortant. Tempore aut calido
tā apud sanos q̄ apud egros
ut inqt Deben Valſiāt suffu-
migationes cū sandalis: cam-
phora: corticibus gnatōz: ri-
bes: folijs salicis: rosis: florib⁹
nenuubar: tamarischo: malis
mirto et citonijs et his similib⁹.
fiant aut huiusmodi suffumi-
gationes sepius i die. oz. n. ut inqt
Auic. q̄ multiplicetur suffumi-
gatio. Et ut dic Rasis in 4. Al-
mansoris quod t̄agit Auicēua
in pma quarti qlibet die dom⁹
aqua et aceto mixtis rozanda
est. Optimū etiā iudicio meo
erit lintbeamia aceto et aqua

madefacta circa pietes dom⁹
pēdencia ponere. similē ut dic
Gentilis bonum est ut in habi-
tationibus citra suspēsa existāt.
Caueant aut iuxta posse a con-
uersionibus hoīuz maxime
infectoz. hec. n. egritudo cōnu-
meratur int̄ illas que de vno
ad aliūz tranleunt ut dī Almā
soris 4. a corpibus. n. infectis
pcedunt sumi uenenoſaerez
et hūores corzūpentes prop̄
quod dicit Auerrōis q̄ solus
heremita raro iſt. rmat̄ pe-
ste. Et tpe frigido portetur
in manu pēnū infra dicendūz
tam in doma q̄ extra domum
qd̄ ad nares et ad os est penen-
dū ut vrus et eius odor citius p-
pertingat ad cor. Nam pro-
pter bonum sdozem cor mul-
tuz confortatur et similiter pro-
pter fetorem multum leditur et
indignatur. vt videtur dicere
Auic. inquit. n. nulla res ē ma-
gis inimica cordi q̄ fetoz per-
quem subito spiritus vitalis a
corde recedit. ex hoc etiā aer
aliquātuluz rectificatur. quia
aer panhelituz attrahitur ut
satis notum est: descriptio po-
ni est ista.

℞. corticū citri. 3. iij. calame
ti gariophilate cinamomi. ana
3. j. dozenici albi et rubei ligni
aloes kalami aromatici. ana.
3. j. sandaloz rubeoz. 3. ij. mīre-
mente gariophiloruz ana. 3. j.

+ Capitulum +

z scropulū. j. rosar. 3. iij. cam /
phore. 3. ij. musci ambre an. 3.
semis: storacis calamite. 3. iij.
terpentine. 3. ij. laudani. 3. iij.
Ex his fiat poma cū aqua rosa
ta z buglosse ante parū irrozā
do species z balneādo manus
qñ formantur. Tēpore autem
calido fiat tale pomū z porte-
tur ut dictum est de alio.

R. corticū citri. 3. iij. rosarū
rubeaz violarū floz nenupha-
ris an. 3. j. z semis: dozdici beē
albi z rubei: ligni aloes an. 3. j.
sandaloz rubeoz muschateli-
noz. an. 3. iij. cāphore. 3. iij. am-
bre musci: storacis kalamite.
an. scropulū. j. terentine. 3. j.
laudani. 3. iij. Ex his fiat pomū
cū aqua rosata z buglosse. an.
Paupes vero ut dicit Gentilis
odozent herbas odoríferas q
cūq; sint: ut maiorana sifunbzi
um cortices citri mentā marie
tēpore frigido z rosas tēpore
calido. ferāt etiā spongiā i ma-
nu in qua sit infusū acetum si-
militer z camphora q; sepe o-
dorēt ut sic dictum ē de pomis
Capitulum scd'm de cibo
z potu.

Liud cir

ca cibū z potuz tale
tēp' regimē expo-
stulat. nā cib' qlibet
subtilis z lenis digestōis eē dz
sp cū aliq acetositate sūptus z

hec est snia Thome de gharbo
in pmo febrziū sic dicētis: ouer-
tat homo regimē ad cibaria a-
cetosa qz sunt frigida z sicca z
resistentia putredini: idē testa-
tur Auic. i pma qrti: ppf qd'oi-
xit Rasis Almasoriz 4° quod
rob. i. succus p decoctionē ispis-
satus fructuū valde acetosozū
psiticoz sicut rob de succo ri-
bes z gnatoz acetosoz atq; d
succo sumach z acetositat ci-
tri sumenda erūt. Quicqd igit-
ur omeditur cū acetosis succis
sumantur ut sūt pdicti. Simili-
ter cum succo limonū: agresta
aceto z huiusmodi. Acetuz. n.
carnes z res a putrefactiōe p-
seruat teste Salieno pmo d cō-
plexionibus: nō tñ acetum in
magna q̄titate sumi debet ut
sunt nōnulli q sumo mae ante
luciferū ipm bibunt ob epidi-
miā. licet. n. p se pntrefactionez
phibeat: p accidēs tñ ipius cā-
fozet: stringit. n. vias vinales
p quas nā multas emittit sup-
fluitates. Et ut inquit Deben-
Dali hac tēpestare cibis dz di-
minui. Et ostantin' i pantegni.
Laueant inqt hoies plenitudi-
nē cibi z potus: z 4° Almasoriz
dī. Cibul quoq; diminued^o ac-
subtiliandus erit: posset enim
fieri indigestio z p ois opilatō
z tunc necessario secrete pū-
trefactio. nō tñ b tpe famē qd
sustineat: famē siqdē sustinere

stomachū putridis repleat hu-
morib⁹ ut pmo libro ⁊ fen etia
asserit Auiç. ⁊ iō dixit Almasior
Nec ieiunet aliq⁹ neq⁹ ome-
stio tardetur: Lū. n. tali tpe spi-
ritus depdantur ⁊ iō continua ⁊
noua indigeant restauratione
op⁹ erit frequē aliqd sume-
re dū tñ appetit⁹ adsit. Pa-
nis p cibo sit artificiali ppara-
tus nā de frumēto quod in bo-
no aere collectū sit: nouo ⁊ ab
oī sorde mūdato: bñ fermēta-
to ac parū salito: q̄ si cū aliquā-
tulo ciminiforet uel anixi bo-
nū esset. Sit aut in furno bene
decoctus ita qd̄ tota hūditas
fuerit ablata: saltē vnius diei ⁊
nullo mō calidus. Calidus si q̄
dē apud nāz nō sit receptibilis
gnāt. n. sitim ⁊ in stomacho na-
tat ut dicit Auiç. in 2º canone.
ca. de pane ⁊ si aliquātulū fur-
furacens esset bonū foret ma-
xime ei cuius vent⁹ nō est bene
solutus hic panis. s. furfureus
ē digestiōi facili⁹ q̄ panis doz-
mach. i. d. flore lz min⁹ nutriet
nō tñ ut inqt Gentilis sit nimis
furfure pticipans ne ad vilia
fiat cōuersio. Quicqd̄ aut sit d
frumento extra hūc modū ma-
lū est ut dicit Rabi Moyses i
suo libello de regimie sanitatē
ca. pmo ut panis azim⁹: pasta
decocta in aq̄ ⁊ huiusmōi gñū
etiā decoctus ut ip̄e ibidē dicit
nō est laudabilis cibus req̄rit

.n. fortē ⁊ potentē sōachū ut
digeratur. Nō multū aut exi-
simo nocitura lagana subtilis-
sima sicuti q̄ publice florēt
nre qdē patrie vēduntur dum
mō multū clara ⁊ cū beno bzo-
dio fiat. Panis etiā ut oēs tra-
dunt ex panico: milio: ⁊ spelta
pfectus ⁊ ab oī sorde purgato
optim⁹ ē si q̄s extra solituz co-
medere posset. Legumina
vō cūcta vitanda sūt: ex eo qd̄
dure digestiōis ac ventosa exi-
sunt: pter lentes aq̄ pma pie-
cta: brodiuz etiā cicerū rubeo-
rū bonū ē pferim si fiat cū la-
cte amigdalaz ⁊ cū radicibus
feniculi ap̄ipetrofilli: fercula
etiā ex millio panico optima i
hac dispōne existūt: similis ex
pane cocto spelta: rizo: ouo et
huiusmōi ut dicit Gentilis. Unuz
tñ hortor ut qcqd̄ sūmat bene
masticet: teste .n. Auiç. pº libº
⁊ fen pma masticatio bona ad
digestiōez magnū pbet auxiliū

Carnes oēs q̄cumq⁹
sint prohibet
Rafis Almasioris q̄rto: rō aut
ut i 3º eiusdē assignatur est qm̄
caro multū nutrit ⁊ corpus re-
plet ac calefac. Verū pp̄ hōi-
nū vniuersalē cōsuetudiez q̄ et
quō sūmi debeant scribamus.
De q̄drupedibus igitur caue-
ant a carnibus bouinis ⁊ abu-
lantiū magnoz ut dicit Galj: sūt
.n. dure digestiōis et grossos

Capitulum.

gnāt humores: Caro edulina optia ē ut mihi videtur ex eo quod est tpata nullā habēs in se malitie ad mixtōez teste Ra si Almasoris 3°. Agno aut raro utatur: multa siqdez habūdet hūiditate. Un̄ Auerrois 5° col get. Maior inqt pars medico rū abhoiatur carnes agnozuz eo qd multa hūiditas cōietur sup eos. Lactēte vitulo similiē z castratis pōit aliqn̄ uti ge nerant. n. bonos hūores teste Auerrois 5° colliget. Salina aut que nō dū pepit. z gallo q non dū calcauerit uti optimū erit. sunt. n. leuis digōis z pauca rū supfluitatuz teste Lōciliato re dīa. 68. Laudabiliores quo q erunt si in apto aere z bono z nō i stabulo nutriti sint. La ponibus vō iuuenibus z non multū piguib⁹ aliqn̄ uti nō erit inutile. S; uicidit dubiū vtruz carnes porcine in hac dispōne sint bone z nōnullis visū est q sic quoz fundamentū ponitur tale qm̄ nutritiōis rō similitu dīne pficitur cū nutritio nihil aliud sit q; assimilatio nutriēt i nutritū pfecta z iō dicim⁹ car nes hūanas in nutrimēto cefis fore laudabiliores: porcīe aut carnes similiōes nobis existūt ppter puod Salien⁹. 6. de ige nio eas cūctis pferre videtur. Et has carnes multi videntur laudare. Un̄ Aliabas. 5. theo

rice ait. Quadrupedū caro lau dabilior est porcina i calore z i hūiditate tpata cui cōsonat q p dicit Auiē. Melior carniū est caro porcīa z sentit hāc carnē naturaliorē cefis hoībus fore Et democrit⁹ ait. Porcine car nes qm̄ digeste fuerint sangui nē nutriūt optimū. Lū igitur p dicte carnes bñ nutriāt nec su pfluitates generēt sint q; i calo re z hūiditate tpate ut paret ex dictis ppter quē putrefa ctienē nō paciētur eis uti non erit in utile. Sed hec heresis a vitate deuīat. Nutrimēti siqdē laus attēdatur i h q facilis sit digestiōis nō viscosū medicā hñs supfluitatē teste Salieno de igenio z alimētoz 2. hec vō cāo difficilis ē digestiōis z visco sa multū nec qd multuz nutrit est eligendū ut i sua rōne assu mebatur sed qd possit celeritē digeri multuz. n. nutritiua ut plurimū aggrauāt vtutes z hu miditates pariunt superfluas qd maxie in h tēpore vitandū ē. eaz tñ extremitatib⁹ cū ace to d coctis aliqn̄ poterim⁹ uti.

De silnestribus vō scien dū qd laudabiliores domesticī sūt: ex nimio. n. mo tu z labore sanguis subtiliatur porī apiuntur z eoz supfluita tes ppellūtur teste Lencilia toze dīa. 68. Inter quas ca precolo uti optimū erit. Unde

Almansor et Auicenna. Caro gazel inter siluestres carnes melior habetur. Lepores etiam presertim iuvenes bone sunt. Porco siluestri aliquando uti poterit. Unde can. 2. xpiani dicunt et qui eos imitantur et d' melior caro est caro porci siluestris: omniuz autē predēoz et dicēdoz infiora abiciantur propter eorum viscositatem.

De volatilibus vero caro perdicis optima ē quandoquidem sicca ac multum digestibilis existat. Unde Galienus alimentoz 3. Digestibilior est caro volatiliū et maxime perdicis. Et idem 8. de ingenijs: ex volatilibus aut optime quidez perdices: simul cum montanis omnibus passeribus: ubi fm Conciliatores per passerēs intelligit aues minutas et non vere dictos. sunt enī calidissimi et luxuriā incitantes. Stāna etiam uti laudabile erit. Est enī cibus lenis. Unī ysaach et Almansor. Starne caro omni carne lenior iuenitur. Turdo etiā ex eo qd multum est digestibilis ut d' alimentoz 3. Similiter et fashanis vesci proderit. Paucos autem ex eo quod est caro dura et difficilis digestionis ut d' Galienus alimentoz 3. oīno vitent. Carnes vero pipionum passerum gruuz et similitum: et

demū cuncte aues que degūt in paludis vitande sunt. Similiter etiam ut dicit Petrus de tossignano omēs aues habentes collum longū ut sunt grus ciconia et huiusmodi. Sumantur autem predē carnes elisse cecis. n. paribus assic sūt humidiores elissis auctore pho methauroz. 4. Sint aut carnes que administrantur decocte in acetosis ut dicit Auicenna in pma quarti. Similiter et Rasis in 4. Almansoris qui cū prohibuisset carnes inquit q si magna necessitas carnez comedere cogat galli starne et perdices masculi edus quoz et vitulus cum aceto: et vne agreste succo et sumach et his similibus conditi edi debent. Si tamen carnes quis vellet assatas: pmo aliquatiter elissentur. Carnium vero brodia maxie pingua vitanda sunt. Salsa viridis que sit ex petrosilio aceto et cinamomo summi potest et demuz omnes sapes cum succo granatoz mizoz et aut limonum sucis uel arantioz et his similitum fiat: ac etiaz cū cinamomo ex eo quod putrefactioni contrarium est ut d' Auicenna. 14. Sen tertij ca. d' cura debilitatis epatis. Fiant etiam sapes cum alijs aromaticis ut ziziber: macis: gariophili et huiusmodi: ex quibus

Capitulum.

fiat dispositio fm hominis appetitum: acetiam fm temporis exigentiā: ⁊ i talibus saporib⁹ amigdole admisci potuerunt. Gentilis autem describit tales puluerem cum quo debent fieri saponi omni tempore. In maiori tamē quantitate i hyeme q̄ in estate: ⁊ fit sic. R. ci. namomi electi oñ. semis man. ne. 3. 1. ⁊ semis: gariophilorum: been albi ⁊ rubei añ. 3. semis: coralloꝝ rubeoꝝ. 3. j. cardamomi. 3. 2. croci. 3. semis: zuchari ad pondus omniū ⁊ fiat puluis subtilissimus ⁊ cribelletur. ⁊ fiant saponi cū eo ut dcm ē.

Piper autem vitadul est: superflue nāq; humores ⁊ corp⁹ calefac.

Oua sorbilia gallinarū maxime si i domo concludunt nō sint: ⁊ in bono pascantur loco: abiecto albumine ⁊ cum aliqua acetositate sumpta: ⁊ assata uel in aqua decocta ac aliquantulum salis sup infuso sunt boni chimi: ⁊ sic sumpta putrefactionem non patiuntur. Alia uero ouoꝝ genera ut anserum ⁊ huiusmodi vitanda sunt: multas nāq; pariunt superfluitates.

Caseus autem p̄serti recens ut dicunt sapientes vitandus est: maxime quidem super eo bibendo corrumpitur. n. p̄mo

⁊ demū ceteros corrūpit humores: ut dicit Salienus q̄rto regiminis acutoꝝ cōmento. 9. verū existimo q̄ pro pcuratiōe digestionis post cunctas epulas. parū aliquādo sumere non noceret qui tamen nō multum salitus foret.

Lac vero quoniam teste Auicenna in quarto can. Et ⁊ en p̄ma corruptioni parat⁹ est: dimitti debet. Usus tamē lactis caprini uel asinini ex infuallo valet si sūmatur in mane cū multo zucharo pro farmaco ⁊ non pro cibo.

Pisces omnes phibz Auerrois. 6. colliget: sunt. n. multū corrūptibiles. cui autē eos comedendi appetitus adesset min⁹ nocuios eliciat. non igitur eligātur magni. Nam ut dicitur quinto colliget laudatur in piscib⁹ paruitas: sed eligantur ut dīc Gentilis quoz corpora sint media inter magnū ⁊ paruum q̄ sunt velocis motus et parue viscositatis ut sunt illi qui in currenti aqua ⁊ inter saxa nascuntur ⁊ hos laudat Salienus. De marinis eligantur aurata passera ⁊ huiusmodi. De vallibus uero minus nociui sunt lucij. De lacunalibus carpiones. Sūmo: pere aut quilibet vitet viscosos pisces ut anguillas tinchas et huiusmodi. Modus autē eos

comedendi fin aliquos est: ut coquantur super carbones accensos. Unde Rasis Almanforis quarti inquit. Pisces autem si comedere voluerit super carbones assatos comedant. Possunt tamen alio modo ad ministrari fin Gentilem: nam primo squamentur et eleuentur viscera: postea squassentur cum aneto aceto et sale assentur uel elissentur: nullo tamen modo in oleo decoquantur. quin imo a frigus cum oleo abstinendum est ut inquit Gentilis. Sumantur autem tempore frigido cum aromatis conditi tempore vero calido cum acetosis. tales vero sic preparati minoris sunt superfluitatis. Et dicunt multi quod piscis salitus melior est non salso. quoniam quidem sit minus putrefactio nisi paratus. Sed salua pace sic dicentibus: cuncte res salse vitandae sunt praesertim tempore calido. licet. n. ut aiunt ratione salis a putrefactione praeseruent calefaciunt tamen sanguine et adhucendo corrumpunt. unde ut patet ex eorum usu scabies generatur.

Herbe autem omnes si in insecto aere nascantur dimitti debent. similiter et fructus. Unde Rasis Almanforis 4° fructus inquit et collera que tali nascuntur tempore sunt dimittenda: nam tunc

omnes corrupte nascuntur et in malitia participare videtur. Si vero in bono aere nascatur eligantur herbe minute ut feniculum petrosi l. 3 menta salvia ruta fumus terre et huiusmodi que tamen de nocte sumantur. Laticas vero tempore calido et portulacas sumere poterit. Similiter endiuia et parum boraginif. Letera vero dimittatur multas humiditates aquosas ac corruptibiles habet ratione quarum humor inde generatus: est putrefactioni paratus.

De fructibus recte tibus et dulcibus est abstinentum ut dicit Almanfor. aliquibus tamen qui in bono aere orti sint uti poterimus: ut limonibus arantibus citris granatis amigdalibus auclanis cerasis acetosis nucibus et pineis. Poma vero si assumantur sunt acetosa que in igne decoquantur in tali enim decoctione ignis remouet eorum malitiam. Et omne dant multi caricas in parua quantitate sumptas ante prandium. Sunt. n. minoris malicie teste Galieno et valent contra venenorum. Et melius esset post cibum uti coriandis preparatis sunt enim magne utilitatis in casu ut dicit Auicenna 2° canon.

Utentur omnia vaporosa

Capitulum.

ut sunt pōri cepe alliu z huius
modi. Lepe tamen fm aliquos
in parua quantitate sūptūz cū
aceto vtile est: generat. n. hūo
rem corrodentem venena. ut
dicit Auicenna in 2. can. Mul
ti etiam allium comedant: est
tū rusticoz tyriacha z inficit
vermes ut dicit Auicenna. 36.
tertij tractatu 4. Posset tamē
aliquis eo uti tempore frigido
uel pluuioso dūmodo sit coci⁹
z ī modica quātitate: nā ī tali
tēpore ē tiriacha ut dīc Salie
nus. 32. de īgenio sanitatis ca.
9. Sentilis autē asserit tali tpe
vītato eum comedere pdesse
sibiq; fore tiriachā. Nobiles
autem z delicati oīno vitent.
Unde magnus medicus 30ar
in pestilentia quadam que ex
corruptione aque cōtingit ipm
vitupauit. Omnia autē dulcia p
posse vitentur: hec. n. opilant
ppter amicitatē qz habz
nā cum eis. dicit. n. Auicenna
quod dulce nutriendū rapit nā
ateq; digeratur z maturescat
z corrumpit sanguinem: ppter
quod dixit Almansor q cauere
debemus a; confectionibus de
melle factis. Oleo autem ī par
ua quantitate uti poterit pro
condimento subtili ī substantia
z sit coloris citrini z ab oluis
bene maturis extractus.

Sitis hoc tempore su
stinenda non est

teste Auicēna in pma quarti. id
sentit Rasis in 4. Almansoriz
z dīc quod vinūz hoc tempore
dimittendū est z acetūz cū aq
tēpatūz est bibendūz fm quo
niam qui minus emulcit elicit
sanguinem. id non phibendo
ipm quod debz sūm scribam⁹.
Sit igitur vinū album uel sub
rubenz debile z odoriferū sa
poris acri: uel mediocri: cui
aqua admisceatur fm vini po
tentiā habito etiam respectu
ad bibentis cōsuetudinē finī
liter z tēpus: z laudat Alman
sor aquaz sanich. i. aquā ordeī:
hortoz tamen z cōsulo ut aqua
sit cocta. decoctio. n. ipaz recti
ficat: de ipa tamen inferius di
cetur. Vitetur vinūz rubeū et
grossum ac dulce qm opilant.
Uinum etiam potens ut mal
uaticum z simile vitandū est.
īflāmat. n. nimis ac superflue
calefact teste Salieno. 7. tera
pentice. Dicit tamen opatrio
ta metus Thomas de gharbo
in pmo febriz quod etiā tan
git Sentilis quod cū vinū po
tens maxime sit pportidabile
spūi: ppter qd putredini cōia
tur z maxime venenose qualis
est illa que est cā pestilentie.
Unde vinū maxie potens con
fert venenatis: naz cōfortat sps
z multiplicat. id sanat cā: eius
vītus īmodica quantitate ante
exitūz de camera bonus esset

non tamen in magna q̄titate
 ⁊ per modū potus sūmi debz
 ob cām iam dictam. Laueant
 animo nouo ppter. n. humidū
 aqueū ⁊ crudū in se est putre
 scibile. A vino vō pueri multū
 abstinere debent: nā cū vinū
 multū nutriat ut testatur Ga
 lienus 3: de plexionib⁹ vinum
 inq̄t est de maxie nutritiō ac
 etiam maxime calefaciat ut di
 cit Galienus septimo terapeu
 tice maxie nocebit pplexiōi ca
 lide: huiusmōi autē ē puerorū
 pplexio. Un⁹ p̄ practice scribitur
 Nō conuenit pueri vinū p̄pinari
 neq̄ asuescere ip̄is. ē nāq̄ pple
 xio calida ⁊ hūida ⁊ patiuntur
 acceleratōez putrefactiōis hu
 morū. P̄. cū vinū absolute eis p
 hibeatur: maxie hoc tpe ab eis
 vitandum erit ppter nimium
 eorū calorem: iō Auerrois. 5:⁹
 colliget inq̄t. Scias quēd vinū
 ⁊ ceruisia mala sūt pueris: eo
 rum capita replent: ⁊ malo ca
 lore calefaciūt eos: ⁊ Auicē. Etia
 fen primi ait. Pueris vinū da
 re ad bibendū est sicut ignem
 igni addere in lignis debilibus
 ppter qd̄ i libro de sōpno ⁊ vi
 gilia scribitur. Pueris nō p̄sūt
 vīna. Et Galie. d̄ regie sanitat
 5: sic vinū pueri ē d̄rissimū ita se
 nib⁹ utilissimū. Vinū igitur in
 hac dispōne q̄n potius sp̄ i ma
 gna copia ⁊ maxie p cibo pue
 ris dari nō debet ob d̄cas cās:
 ee tñ aliquā medicatiōis gr̄a:

ut apiēdo ⁊ vīnā piciādo ⁊ ut
 humiditatē deficiet ⁊ sic de a
 lijs cās. Un⁹ Aliabas inq̄t. De
 tur pueris medicū tñ vīni ut p
 uocet vīnā ⁊ minuat ab eis sup
 flua ⁊ hūectet siccitatē q̄ acci
 dit eis ex labore. In h̄ tñ ē ha
 bend⁹ respect⁹ ad s̄uetudinē.
De aq̄ vō illa q̄ fluit sup
 locū mundū ⁊ lapido
 sū q̄ sit clara: ⁊ nulli⁹ saporū uel
 si alicui⁹ ad dulcedinē tendat ⁊
 tactu ē frigida melior erit: ta
 lis. n. aq̄ teste ysaach i suo de
 dietis p̄ticularib⁹ nō ē admixta
 aliq̄b⁹ malis vaporib⁹. Dis etiā
 aq̄ q̄ cito calefit ⁊ ifrigidatur ⁊
 i q̄ legumina cito decoquūtur ⁊
 i q̄ corpū imagies nō rep̄sen
 tātur bona erit. Et dic̄ Rasis
 in 4: Almasoriz: qd̄ aqua q̄ in
 superficie terre manifesta erit.
 bibēda ē. qd̄ credo esse verum
 dūmodo aer in tali loco nō sit
 ifectus: aqua autē boni fontis
 uti possum⁹ dūmodo sit clara ⁊
 leuis ut dicit Gentilis. Scias
 etiā c̄ d̄ aqua q̄ est in montib⁹
 melior est illa que est i vallib⁹
 Aqua que cum potu sūmitur
 p̄sertim tēpore frigido sit de
 cocta: decoctio enī rectificat
 aquam teste Auicenna in pri
 mo canōne ⁊ fen tertia. Et lau
 dat Rasis ut supra diximus a
 quam sanich id est aquam cui⁹
 ordeo decoctā. Si quis tamē
 eam decoctam summere nol
 et: ante potum per aliquod

Capitulum.

tempus vino admisceatur. nā
ut dicit Conciliator dīa. 70. si
aqua ei pmisceatur multa: et
proprie hora qua bibitur ven-
trein et intestina ifirmat et ven-
tosum dolorem causat. Et ideo
dicit ypocrates regiminis acu-
torū secūdo. Vinū aqua mixtū
stomachū debilitat et generat
ventositatē in intestinis. Et Rā-
bi Moyses in libello de regie
sanitatis inq̃t. Vinū limphatū
absq̃ dubio ventositatē gnāt
et possibile est generare tremo-
rem: et subdit. Narravit hoc
Auenzoar q̃ singularis fuit in
generatione sua et magnus in-
ter nobiles artis: q̃ vinū lim-
phatū generat illud si bibatur
statim cū limphatur est: s; q̃
limphatur et stat per horā vnā
aut plus deinde bibitur illud
erit tunc bonum valde: post q̃
vinofitas supat aquositatem:
et ip̃as alterat et eius rectificat
plexionem. hec Rābi Moyses.
Et ideo p̃mo p̃atice iube-
tur tempari aqua per .6. horas
anteq̃ sumatur.

Capitulum tertium de
sompno et vigilia.

Ecūdū

Auicennaz ī t̃tia
Fen p̃mi. Sani
dere sompni co-
gitare debent ut eis t̃pate ad
ministretur et op̃tenti hora et

non superflue: tempus. n.
sōpnus ut ip̃e dicit nālez ṽtu-
tē potentē efficit: ut suas pfici
at op̃atōes augmentū p̃tens
q̃ sp̃us phibet resolutiōez: nā
sp̃us tunc ad inf̃iora trahitur
quo etiā debite administ̃rato
melior fit cibi digestiō. Dormi-
at igitur. 6. horis uel. 8. ad plus
nimis. n. plixus sōpñ hūectat
cui⁹ s̃m̃us s; delicatū regi-
men habendū est. Sit aut̃ scm-
pnus nocturn⁹ a c̃mestide len-
gus saltē p. 2. aut. 3. hōas: neq̃
. n. post cibū est dormiendū ni-
si c̃pleta uel saltē facta medie-
tate p̃me digestiōis. Si. n. ime-
diate sup̃ repletionē dormirēt
sōpnus nō esset c̃tinuus ut dīc
Conciliator: imo de latere ī lat⁹
reuelutio fieret. Et dormiat
p̃mo sup̃ lat⁹ dextrū p. 2. horas
uel circa: postea super sinistrū
per quattuor horas uel circa:
et demū postmodū sup̃ dextrū
reuertatur et ibi sōpnus c̃plea-
tur. Uñ Auic. tertia fen p̃mi.
Optet inq̃t ut post c̃mestidez
p̃mo sup̃ dextrū lat⁹ dormiat
pauco t̃p̃e. deinde sup̃ sinistrū
reueluatur et postea reueluat
se sup̃ dextrū. et a sapiētissimis
medicis cā assignata est: nam
sup̃ dextrū q̃dē p̃mo dormien-
dū est ut alimētū fundū petat
ventris in quo pp̃ carnositates
et pp̃inq̃tates ad ep̃as et zirbus
p̃fectior efficitur digestiō:

•Tertium•

20

postea reuertatur sup sinistrū
quoniam fundus ventris ita la-
teraliter quodāmodo tendit i
situz: habebit etiam epar sup-
posituz calefaciens ipm sui ca-
lore contactiuo quasi quodaz
pondere cōpressiuo ut inde fi-
gatur uehementius in illum.
Et ideo dictuz est ab Auicēna
j3. *¶* En tertij. Sōpnuz super si-
nistrum latus esse plurimi iu-
uamenti: prop̄ cōprehensionē
epatis super stomachuz. Post
hoc vero digestionē in ventre
iam perfecta reuertatur super
dextrum: ut fundus stomachi
declinans in dextrū aperiatur
ceu dictum est a natura: ut q̄si
superflui pondus ventri qd
in eo continebatur descendat.
Unde Auicēna. j3. *¶* En tertij
canonis inquit. Sompn^o sup
dextruz est causa velocitatis ci-
bi quia pparatio stomachi et
eius situatio facit illud neces-
sariuz cū directe fundus eius
petat quod est deorsuz. Et hic
viuendi canon etiaz oī tēpore
obseruari debet. obstaculo nō
interueniente: naz si quis ven-
trem haberet fluxum propter
pretactum ut super sinistrum
dormiat opōteret: et si quis cō-
stipatus esset ppter oppositaz
cām super dextrum cubare o-
porteret. Similiter hñs epar
calidū ne super istun dormiat
cauere debet. Qui vero ven-

trem habuerit frigiduz super
sinistrum latus dormiat. Et sp
dormiat capite et collo eleuat
et nullo modo suppine: sic eniz
dormire malum est et ad ma-
las ac prauas pēducit egritu-
dines ut dicit Auicēna. Naz
propter situm currunt supflui-
tates ad palatū et nares refu-
untq; ad cerebrū et memoriaz
submergunt et inde frequenē
apostēa frenesis cāntur et icu-
bus. nam ut dicit Auicēna.
Superfluitates ad posteriora
declinant. Et cum mane com-
pleto sompno surrexerit oīuz
superfluitatuz euacuationes
naz sensibiles q̄ insensibiles p-
curet. Sensibiles quidē: ut ege-
stiones vrine et huiusmōi isen-
sibiles: ut que fiunt p aptionez
poroz ut cutis: caput pectēdo
ac etiā brachioz et humeroz
ut cū panno calido et aspero:
humeros et brachia fricando
fiant etiam ut dicit Almanfor
gargarismi dieb^o ac noctib^o et
fin eū: debent fieri cum aqua
rosata in qua sumach madesa-
ctū fuerit. Possunt etiaz fieri
iudicio me cuz aqua frigida et
aceto mixtis. Sompn^o diurn^o
dimittendus est: teste siquidē
Auicēna in die dormire malū
sit: generat. n. egritudines hu-
mectātes: corrūpit calozē: effi-
cit pigritiam: generat aposte-
mata: et febres et multa alia.

*Somnus mel-
ridiora-*

Capitulum.

Si tamen magna affuerit cōsuetudo: dormire poterit. Nā cōsuetudo est altera natura: teste Galieno libro. 8. de in genio sanitatis: quod etiaꝝ cōfirmat amphorismorum 2.º diuus yocrates. Et phs methaphisice 2.º. Idez videtur asserere dū dicit quod propter consuetudinem apud legittas plus valent puerilia et fabularia q̃ sū me veritates. Potest etiam in die dormire si male precedēti nocte dormierit. Sit tñ sempnus longusa cōmestione. nā ut dicit Galienus amphorismorum 4.º. cōmento. 67. qui illico post cibum dormiunt: grauitatez in stomacho patiuntur. Sit etiam talis sōpnus breuis: remota zona et calciamentis et eleuato capite et a frigore precaueat. A supfluis etiam vigilijs cauendum est. Nam ut dicit Auicēna libro primo et fenescā a complexionē corrumpit cerebri aliquo necitate modo ipm debilitant et adhuriū humores: et acutas egritudines parturiunt. Vigilie etiam iupflue deiccant et de virtute resoluunt et desiderium augent.

Capitulum quartum
de motu et quiete.

Procrates in libro de
regimine sanis

tatis totum sanitatis regimen i duobus aggregauit: ut homo scz a saturitate cōmestionis caueret: et ab exercitio non esset negligens: nam motus exsiccat: quies vero humectat: et ē causa retentionis superfluitatum: tale autē exercitiū ante aduentum pestilentie optimū est: pestilentiali vero tēpore vitandum est quoniam est causa attractionis multi aeris infecti propt̃ quod dixit Nebem Nali in p̃ma quarti quod tali tēpore corp⁹ omni modo debet exsiccare preterq̃ per exercitiū: quod nullo modo debet administrari. Sed cum fm Rabi Moysen in suo libello de regimine sanitatis. exercitiū pro motu forti et lento capiatur ex istimo Auicēna intellexisse de exercitio forti et magno: ad qd sequitur exsiccatio corpis in de calor augmentetur: qui putrefacti aeris attractionis causa foret: sed exercitiū debile et paruum si fiat in bono aere summopere laudo. Fiat autē tale exercitiū ieiuno stomacho et post superfluitatum emissionem. Et ideo Galienus in libro de regimine sanitatis dixit quod sicut motus ante cibum totus est laudabilis. Ita post cibum totus est inportunus. Propt̃ quod dixit Rabi Moyses: qd mot⁹ post cibum

offēdit nimis nā motus vacuo
stōcho factus excitat calozes
naturalem per quem est dige
stio celebranda: ut cibus qui
sumitur intueniat calozem a
liquantulum excitatum ⁊ nō
sopitum. viuificantur etiā spi
ritus per iſm ⁊ superfluitates
propelluntur quibus in corpo
re pmanentibus natura neq̃t
operationes suas perficere:
obtundunt enī calozem natu
ralem: ⁊ meatus impediunt
per quos debent nutrimenta
transire. fiat igitur hoc tēpore
exercitium suaue ⁊ facile in lo
coproprie habitationis prius
aere rectificato cum suſt nmi
gationibus superius narrat].

De coitu aut

utrum vitandus sit uel non.
sciendum quod eius finis pri
marius ⁊ verus est propter ho
minum generatiuē: et hūc
deus instituit ut patet Genesi
2°. Crescite inquit deus ⁊ mul
tiplicamini: ⁊ huius finis veri
tas etiam ab infidelibus intel
lecta fuit. Unde Aliabas q̃nto
theorice inquit. Natura coitū
instituit generandi causa ut in
de species permaneret aialū
Quod etiam asserit Lōmēta
tor Auerrois. Sollicitudo di
uina cum nō potuit facere ani
mal fm indiuiduum permane
re miserta est ei in dādo ei vir

tutem qua possit gmanere in
specie. huic osenat quod dicit
ysaach. 6. viatici. Deus i aiali
bus in coitu admirabilem ac i
sepabilem delectationez exhi
buit ne forte coitus abhemia
tione destrueretur generatio
Est ⁊ ali^o finis secundarius fm
medicos ut. s. fiat causa sanita
tis nam coitus debite admini
stratus teste Conciliatore est
inuamentū q̃ multiplex. red
dit. n. hominem alacriorem au
dacriorem minus irascibilem
minnsq; cogitatem: ingenio
riorem moribus grauiorem:
corpore leuiorem: ⁊ meli^o doz
mientem: calozēq; excitat na
turalem ac eius firmat virtu
tes: confertq; melancolie: ac
renum doloribus: et egritudi
nibus flegmaticis dūmodo ca
lidity fuerit sufficienter fort
preseruat etiam ab apostema
tibus inguium: et partium ge
nitalium fumum reuocat ca
put petentem ⁊c. Ponitur ali
us finis prauus ⁊ pessimus. s.
causa delectationis: ⁊ hic finis
cōmuniter omnibus preponi
tur. Unde 5° theorice dicitur.
Maioris partis hominum in
appetendo coitum delectati
onis causa: preponitur: pau
corum vero finis ⁊ propositus
liberorū pductō: ⁊ h^o finis ne dū
a catholicis verū ⁊ ab ifidelib^o
phibetur: nā ut dīc Lōciliator

Capitulum .

vitam abreniat: senectutez ac celerare faciens: intellectum: et sensu et omnes virtutes debilitat: ac corrumpit calorem: uernos dissoluit et articulos proprias anchas et vniuersaliter membra gressus: oculos: cerebrum: et ventrem precipue debilitat: omnemque corpori dispositionem acqrens prauam. Ad propositum igitur loquendo concordati sunt sapientes: in hoc tempore quosdam aliquando raro eo uti debere: sanitatis gratia: nam alias sperma retentum in uenenu duerteretur. habito quidem respectu ad complexionem et tempus. Unum corpora calida et humida coitu innatur. ut dicit Lociliator. et. 6. de regimine sanitatis Galienus ait innoxia uenera solum humidis et calidis sunt. Corpora uero sicca a coitu omino cauere debent ne dum hoc tempore quando potius semper. vii. Almasoriz 4^a coitu corpora humida sicca: ut ab inimico inficiente sibi cauere debent. Usus autem eius debet esse post ciborum ventris digestionem ac eorum descensum. Unum Auicenna. xx. fen. tertij. canonis inquit coitus bonus ille est qui fit hora qua supfluitatur sequitur euacuatio quod erit celebrata digestionem in ventre. Tempus uero in hac dispositione quoniam imo semper magis accommodatum est uer: deinde hyemps postmodum est. In autumno autem mi-

nime fiat. Unde est commune prouerbiu. Sanus in autumno fore si vis parito cuncto. Et Galienus ait. minuatur coitus in autumno et tempore quo graues et pestilentiales imminet morbi. Et dicunt medici sapientes quod in hoc est habendus respectus ad consuetudinem. nam assuetus coire si mox abstineret multum sibi noceret nam inde quod veneno simile generetur et in corpore morte induceret. et interdum repentinam ac egritudines plurimas et vniuersaliter praua corpori acquireretur dispoceum mox religiosatis et viduat mox abstinere uouentibus: ut dicitur. a Galieno interiorum 6°. Quidam autem dicunt quod coitu multo in pestilentia chibet uti debet quoniam infrigidat et desiccatur. Sed hi tales non parum a ueritate deuiant. nam Auicenna Rasis et ceteri sapientes oppositum dicunt et posset probari rationibus manifestis. et experientia uidetur quoniam corpora multo coitu usa citius inficiuntur ut dictum est supra et eorum frivole rationi respondemus: dicentes quod cum uirtus caloris naturalis fuerit fortis calefacit corpus: cum autem fuerit debilis dum fit calefacit quo expleto infrigidat consumit ad debilitat. Et de hoc coitu loquitur Auicenna in 3° de animalibus dicit quod pl. s. necer

euacuatio spmatis per coituz:
q̄ si quadragesies tm̄ a corpe
sanguis exiret: Breuē igitur
cludendo: fm̄ medicos san-
guinei carnosī & multo choitu
assueti: & qui natura sunt mul-
ti spermatis aliqui ip̄o poterūt
uti: nec statim tales abstinere
se debent ut dictū est. hic tamē
finis sc̄z sanitatis causa: nō po-
nitur a theologis. sed tm̄ vnus
s. ppter gnationez ut dictuz
est s. Ego aut̄ hic nō ut theolo-
gus: sed ut medic⁹ loquor. La-
ueāt vltimo a balneo aque ca-
lide ut dicit Auicē. & alij sapen-
tissimi medici est. n. cā supflue
calefactionis & ex cōstitū attra-
ctionis multi aeris infecti: ut
dictum est s.

Capitulū q̄ntuz de euacua-
tione & repletionē.

Glossaz

fm̄ Auicē. in p̄ma
q̄rti nulla cāp si-
ne patiēt aptitu-
dine agere apta nata ē. Unde
volens corpus suū indispositū
reddere nō patietur. Vitet igi-
tur supfluum repletionem et
debite euacuatus existat. Vñ
i n̄ tertia sen p̄mi ait Auicenna
quod c̄libet repletio in quali-
bet dispōne est p̄necabilis siue
ex cibo siue ex potu: maxie vō
hoc tpe p̄neciosa est a deo q̄ Al-
mansor & Auicē. & ceteri docti

& sapiētes medici vna ouene-
re dicentes cibum & potū mi-
nui debere. Vitet igitur super-
flua repletiōez & vniciis epulis
sit contentus: diuersa nāq; ci-
baria diuersas digestiōnū acti-
ones requirunt teste Rabj
Moyses in suo libello de regi-
mine sanitatis ppter quod di-
xit Auicēna. j. tertij. capitulo
de destructione appetitus qd̄
debemus cauere in vna mēsa
multitudinem ciboz. Temp⁹
autem & hora comedendī bñ
limitari non potest: nunq̄ tm̄
comedat nisi perfecta digestiōe
precedentis cibi: & nisi ver⁹ exti-
terit appetitus nec vsq; ad sa-
turitatem comedat sed reliq̄is
famias remanētibus ut inquit
Gentilis. Teneatq; suuz ven-
trem fluxum: quod si non est a
natura: artificialiter fiat cum
cristerijs suppositozijs & pillu-
lis & farmatijs infra dicendis:
ita quod quottidie saltē semel
bñficiū ventris habeat. & vie-
vzinales cum diureticis tene-
antur aperte: Si vero aliqui in
superflue comedendo accide-
ret error vomitu uel fluxu ven-
tris expellatur: uel ut dicunt
quidam sequenti die famelic⁹
maneat aut longo & suauī vta-
tur incessu. Verum quia d̄ hac
materia inferius dicemus in
capitulo de potionibus & far-
matijs iō leniter p̄transēo.

Capitulum .

Capitulū sextū de accidē
tibus anime.

Gloniaz

fm Galienū. 12. d.
in genio sanitatis
passiones anime
multū alterant. ideo in hac dis
pone debet homo circa ipsas
i. uno vti regimie. Fugienda ē
igitur ira que est causa maxie
inflammatiois. Est. n. ut dicitur
a Galieno 2. de accidēti et mor
bo feruor caloris i corpore ex
istens propter fortem motum
aie. et phs ait quod est accēso
sanguinis circa cor: vitetur igitur
ira cū oia mebra supcalefa
ciat ac ppter feruorez cordis
oēs actus rōnis ofundat. Tri
stitia etia fugienda est nimis
.n. corpus infrigidat et dehe
cat. et ideo dixit sapiēs spiritus
tristis deficcet ossa anim⁹ gau
dens etatem floridam facit. et
Galienus pmo libro de regimi
ne sanitatis inquit. quod fu
ror: fletus: ira tristitia: sollici
tudo: amplius q̄ oportet et vi
gilie que supfluunt febrium et
aliaz egritudinum sunt prin
cipia. Idē videtur sentire phs
2. et bicoz dicens. Et tristitia
quelibet stupefacit et corrūpit
naturam hominis: delectabile
aut nihil horū facit. vitatur igitur
tristitia et timor suppedite
tur: nam multoties sola imagi

natioē mouetur diuersimode
corpus. ut dicit Gentilis: et idē
dixit Galienus. 6. nālium et p.
pnocticorū cōmēto. 5. quod ima
ginato fac casum. idē testatur
Auicēna pmo canōis fen sc d a
dicens q̄ imaginatioēs aiales
impūunt res nāles: imo ipse
met extinatioēs mouent hūo
res ut ipse dicit pma q̄rti. d. ietiā
testatur phs pmo de aialibus
Bandeat tñ tpate: nimū enīz
gaudīz calefacit. ppter quod
dixit Iohēs Jacobi. coit⁹ ira
et gaudiū nimū emētetur nā
cū appet eorum mala impi
fio. Audiat fabulas nri Iohis
bochaccij. Facetias nri pogij
hystorias delectabiles et simi
lia. Irasci tñ parum si non
pseuerauit in ira nō nocebit.

Capitulū septimū et vltimū
de pseruatione a pestilētia
p medicinas et potiones.

Am d de

preseruanda die
eta dō duce huc
usq; tractauim⁹

nunc aut opus est sicuti poli
tici sumus ut de 2. pncipali b.
nrepticule fiat fmo: in quo de
farmacijs sumendis ab eo qui
se in columē tenere vult scriba
mus et scias quod pus debent
fieri purgationes vniuersales
et postmodū particulares et be
quidem fm hoīs exigentiam

in aliquibus p flobothomia in
qbusdam p farmatiā. Unde si
corpus fuerit sanguineū z car
nosuz z habūdauerit sanguis
ac oēs humores sup eqlitatez
fuerint aucti flobothomia, vtē
dum est: que fiat in pua quan
titate ut si caderet in pestiferū
morbu: posset iterū flobotho
mari: z scias qz hec flobotho
mia multuz est utilis: per ipaz
siquidē sanguis euacuetur: qui
ex suis qualitatibus magis est
putrefactioni paratus corpus
etiā ifrigidat z desiccatur: ppter
quod febrī idispositū redditur
z demū ex cōsequēti attrahēdi
aerē diminuitur necessitas: et
hanc flobothomiā laudat Ras
sis. Si aut inqt in corpe appet
aliqua cōmotio: minutioni sine
mora insistendū est. z dū egrī
tudines timētur z nō dū eue
nerint plus secure eis cōceditur
minutio fm Auicē. in q̄rta p̄mi
Et fiat flobothomia de vena e
patis uel splenis habito tamē
cōsilio medicorū. Si vō aliq̄ cā i
pediret nō fiat: ut si mulier fo
ret pregnans: uel esset aliquis
virtutis debilis aut h̄ret fluxū
emorroidaz z huiusmodi. In
hoībus aut altius cōplexionis
fiat purgatio p farmacum: ita
qd̄ plus capiat syrupū respiciē
tem eius hūores in corpe do
minātes: z dū fuer int digesti
euacuentur p medicinā aspici

entē illos. hec aut fieri nō pos
sunt sine cōsilio p̄ntis medici. id
circo in h̄ cōsulatur medicus.
Quare hec dimitto describen
do medicinas sumēdas h̄ tpe
ut dei grā ab hoc morbo nos
defendam: similē z modum
eas recipiendi. Cū igitur o ma
ne q̄s surrexerit: stet apd ignē
factū ex lignis ut sup̄ scripsi
mus z fiāt suffumigatiōes ut
dictū est. ignis. n. hūiditatez ac
corpis supfluitatē cōsumit. ae
rem rectificat z similē nālem
calorē cōfortat. Et tunc uel an
teq̄ surgat sicuti h̄ ordiābim
sumat aliq̄ medicinā ex his q̄s
statim ordie oēs scribemus.

Prima medi

cina est syrup⁹ b̄dictus z solē
pnissim⁹ z a Gentili dīnus vo
catus quez dic̄ exptū esse i plu
ribus z reddit corpus siccū et
mundū a supfluitatibus. cor
cerebrū: z epar cōfortando z a
lia mēbra z dicit Gentilis qz si
q̄s nō credit expiatur. Et ego
in hac pestilētia vsus sum p̄ di
uino syrupo: z dei grā i colu
mis hucusqz pmanē: est etiā h̄
syrupus tante efficacie ut dicit
Gentilis: quod oē nociuū vene
nosuz humorē expellit subito
ad extiora p uia releuatōis na
ture: z oēm prauaz corporis hūi
ditatez rectificat: humores ad
benignū reducēdo: z dosi i nō

Landau

*In suo q̄ d
pest. i. g. cap.
z. h̄uita. d.
p. p̄do.*

Capitulum.

*Syrupus
diuinus*

isectis est vncia. j. et semis i se-
ctis vō ab una vncia et semis
vsq; ad duas vncias et semis. Et
debet sumi a non isectis semel
in septimana et sumatur i mae
et dormiat postea p hora vna
uel duas. Lū^o descript^o ē talis.
B. corticū citri: radicū cappa-
rozū berberis: sandaloz rube-
ozū: spodij an. 3. 2. gariophila-
te buglosse: melisse boraginis
cicoree an. 2. Manipulū. j. aceto
se epatice prashj an. 2. j. et se-
mis: scariole agrestis. 3. 2. semi-
nū colūz frigidoz maloz. 8. cu-
cubite melonis citruli: cucu-
meris: violaz an. 2. j. thimi:
epithimi sene: polipodij: an.
2. 2. renbarbari. 3. 2. suci ab-
sinthij: suci fumifre: suci ebuli:
suci plantaginis an. 3. 6. miro-
balanoz chebuloz. 3. j. miroba-
lanoz citrinoz. 3. semis diagri-
dij. 3. 2. zuchari albi lib. 2. fiat
syrupus acejose tur aceto cito
niorū: thim^o epithimus et sene
decoquātur fm artē et addatur
diagridij fm artē. Et sumatur
ut dictū est: cū aq acetose uel
buglosse seu vino odorifero.

Secunda medicina
est ista.
B. folioz rute numero. xx. me-
diā nucez et caricā idē ficuz sic-
cam et bene mastices et per os
huc illuc ducas et bñ: et demuz
spuas: uel si volueris trasgluti-
as: et sic ter successine fiat: et

debet sumi in mae seiuo sto-
macho: et hanc mediciaz lau-
dat Dioscorides dicens ipsam
valere cōtra oē venenū. Hanc
etiā pōit Serapio i libro d sim-
plicibus medicinis. Et testatur
Plinius similē et Plutarcus i
vita magni Pompei pdictum
antidotū reptūz fuisse i scrinio
mitridatis regi i pside aurea.

Tertia medicina est
farmaci cō-
positū ex aloē mirra et croco et
multū commendatur a Rasi 4:
Allmansoris et ab Auicēna in
pma quarti. similē ab Aueroi
in 6° colliget ca^o ultimo. Acci-
piantur igitur aloes suetotini
uel epatici ptes. 2. croci orien-
talis et mirre an. ps vna d quo
sumatur oī mane pondus ca-
rattoz sex cū. 3. semis vini odo-
riferi aqua mixti. Sed propt
amaritudinē aloes melius est
ut reducatur B antidotum in
forma pillolaz: cū aqua mēte
ut dicit Gentilis: et fiant ad qti-
tatē ciceris. et de hoc antidoto
auctoritate Ruffi sic loquitur
Rasis. Nunq; vidi aliquē bi-
bentes hanc mediciaz q nō li-
beraretur et pseruaretur ab e-
pidimia et nunq; fuit inuenta
medicia sibi opar. Et rō ad B
videtur eē manifesta: qm hec
medicia nō finit corpus putre
fieri et ex oīti nō possunt apo-
stemata generari: penitur. n.

Ibi aloes ex eo q purgat super
fluitates collericas que sunt i
stomacho: ⁊ intestina purgat
a fecibus: ⁊ ex ista pseruat a
putrefactione. ponitur etiam
mirra que teste Auiē. ⁊ Salie.
a putrefactiōe pseruat: qd pz
nā pseruat corpora mortuoz
a putrefactiōe ⁊ alteratiōe ut
diē. Auiē. Pōitur etiā ibi croc⁹
qui cordialis est. Et fm Lōstā
tinū fac penetrare medicinaz
in qua ponitur ad remota lo
ca ⁊ cor ⁊ reparat auctore Sa
lieno būozes putridos: ⁊ nihil
mutat de būozibus sed eos cō
seruat eq̄liter: idē etiā videtur
dicere Auiē. Istamedicia non
semp datur ad lassandū sz etiā
ad pseruandū ⁊ pncipaliter
nō sp datur grā solutiōis vētrīs
multi. n. hac solutiōe nō idigēt
sz qz putrefactōez phibz ⁊ hac
ō cā oēs idigēt. Sic. n. sal carni
b⁹ omixtū eas a putrefactōe p
seruat sic h̄ antidotū humana
corpa. ⁊ sumātur ante cibum
per duas uel tres horas.

Quarta medicina ē
bol⁹ armen⁹
qui ut testatur Auiē. i 2. can.
optim⁹ ē idē asserit Salienus
similē Auerrois. 6. colligz: hoc
etiā cōfirmat Rasis auctorita
te Salienū in 4. Almanforis.
Qui potius omne venenū et
pestē multū valet: tūz qz aliq̄
liter ifrigidat cor: ⁊ humores

extinguit: ⁊ pseruat ab oi ebul
litiōe humoz ⁊ bustoz veluti si
aqua frigida sup fūdetur olle
feruenti nam tunc feruere ces
saret: tum etiā qz cōsumit ⁊ ex
siccat hūitates supfluas ⁊ cor
di vicinas: tum 3. qz strigit et
claudit vias ⁊ meatus cordis
⁊ alioz pncipaliū mēbrozū. ne
isect⁹ aer uel fumofitas ad ea
atingat. Sumatur igitur ma
ne ieiuno stomacho beli arme
ni. 3. j. ⁊ cū aceto bibatur ut diē
Salienus fm quia acetū mul
tis noceret pserui habenti vias
strictas ⁊ debile pectus. ideo
sumātur vini albi odoriferi oī.
j. ⁊ sit vinū clarū ut eius virtus
pducatur ad cor. Cui etiā pos
set adiūgi parū aque rosate p
sertim tēpore calido. Et scias
istū potū optimū eē ut dixim⁹
ob rationes adductas si veruz
⁊ bonū puluerem habebimus
quod apud nos nō reperitur ut
dicit Gentilis: cōsulo tamen ut
flegmatici similē ⁊ mulieres q
plurimas stricturas pectoris
pati assuete sunt h̄ puluere nō
vtātur: ppter quandā clausio
nem viāz qz inuenim⁹ p ipsuz
fieri ut scribit Gentilis.

Quinta medicina ē
terra sigilla
ta quā laudat Auerrois 6. col
liget. ⁊ dicit Conciliator quod
terra sigillata est huius pprie
tatis: qz si inuenit aliqd vene
d 2

bolus 2
arcto

Terra
sigillata

Gen. i 3
medicina

Capitulum.

nū in stomacho: p vomitū ipm expellit. Si autem post eius assūptionez sūmatur venenū: nunq̄ pmittit ipm ambulare p corpus ita ut corpa defēdat eiusq̄ custodiat humiditates. Un̄ reges ⁊ p̄ncipes oriētales ac meridionales ipa vtūtur in suis epulis: ppter venena clā destina que ibi exhibentur: q̄ terra sigillata appellata ē qm̄ sigillo regū talis terra sigillabatur. Im̄ nunc perijt fides sigilloz qm̄ ad nos regali sigillo sigillata non portatur.

Sexta medicina optima habita in libra Persaz regū ⁊ auctoritate Conciliatoris similis ⁊ Gentilis ē q̄ accipias lapidez ematibitis in quē insculpiri facias homiez genu flexū cintū serpētem eius dextera man⁹ teneat caput serpētis caudā uero sinistra ⁊ ponas hunc lapidē in anulo aureo ⁊ sub lapide pōas radicē serpētarie ⁊ portes tecum ⁊ pseruabit te ab oī veneno tā aeris pestilētiālis q̄ alterius generis uel maneriei.

Septima medicina ē triphera p̄fica fm̄ descriptionē Mesue q̄ ipse ponit in suo antidotario q̄ dicit esse magnā medicinā in estate pestilētiāli similiter ⁊ in autūpno cui⁹ dosis fm̄ eū est oī. j. cū aqua frigida aut

succo endiuie uel solatri uel loco suci ponas aquas.

Octaua medicina est vsus alicuius antidoti vermiū interfectiui. nā ppter magnā corruptionē videtur huic egritudini anecti quedā vermiū generatio. Pro quoz infectione fiat tale electuariū fm̄ illuz de tosignano. R. santonicī abrotani an. oī. j. seminuū raphani: boli armeni: semis portulace an. oī. semis. pulueris alexadrine q̄ steterit p diem in fusa i aqua rosata et aceto oī. j. ⁊ semis cinamōi. 3. vi. zuchari quātūz sufficit ⁊ fiat electuariū ⁊ dicta ifusio fiat solū in tpe calido ⁊ nō in tpe frigido: ⁊ detur ante prandiu p iij. horas a. 3. ij. ad oī. semis. et valet si sūmatur ciatius boni vini bulliti cū oī. j. absinthij ⁊ 3. nigelle ⁊ debet vinū bulliri vsq̄ ad assūptionez medietatis.

Nona medicina sunt pillule posite a Gentili experte valde in hoc casu cuius effectus est mirabilis que in principio sūmi debent: per quas testatur Gentilis se plures liberasse ⁊ cōficiuntur ex euforbij. 3. semis masticiis. 3. j. dosis sunt scropuli. ij.

Decima medicina est electuariū maxime excellentie ⁊ in hac dispositiōe

25

f. sandalorum trium: añ. scro-
pulos. v. et semis: folioꝝ auri
puri: folioꝝum argenti puri
añ. numero. v. Et cum sirupo
de acetositate citri quantum
sufficit fiat electuarium. ⁊ su-
mantur in mane ut dictum ē.

pastus

clam *62.* beeni albi ⁊ rubei: floꝝ vio-
larum. limature eboris: ceter
bitum añ. 3. ij. seminis citri mū
di: dipt ami albi: termentille:
scabiose: pinpinelle: celidonie:
bethonice: kalendulaz. i. floꝝ
oium mensuz: boli armeni ter
re sigillate: zeduarie: ligni alo
es seminis acetose croci añ. 3.
ij. ⁊ gñ. xij. Reubarbari mū
di electi folioꝝ albatꝝ añ. oñ.
semis ghientiane rosaz rubea
rū: xilobalsami: carpo balsami
mirre añ. 3. j. cinamomi macis
ghariophiloz. nucis muschate
añ. 3. j. Margaritaz. 3. j. gñato
rū. Yaciti semis ozimi: floꝝ bo
raginis: floꝝ buglosse: florum
melisse añ. scropulum. j. grana
vj. smiraldi: musci añ. grana. xij
coralloꝝum rubeoz: coralloꝝ
alboꝝum: ambꝝ añ. scropuluz

3m

Corin

d 3

Capitulum.

vinu boni cordialis.

Tertiadecia

et quartadecima medicina sunt
medicinu magnar compositionum. s. mitridatu et tyriaca
Et anteq̃ vltius procedam⁹
scias q̃ tyriace compositiones sunt
plures: radicalior tamen est
ut dicit Conciliator differentia
94. illa que est andromaci de
qua librum destruxit singulare
Unde dicit Auicenna. Iam plu
res medicorū sicut Galienus et
alii addere nisi sunt in tyriace
compositione non propter necessi
tatem facientem illud necessa
rium esse sed querentes ut re
memorentur: et ut remaneret
in ipsa vestigium sicut remansit
andromaco. Talis igitur tyria
ca ceteris melior existit: que di
cta est a tyro serpente: quoniam
carnes ipsius ingrediuntur in
eam: et sunt veluti radix et basis
altius medicinē ita quod eis pri
uatis destruitur ipsa: ut testa
tur Conciliator et ceteri sapien
tes: et hec medicina a sua pro
prietate specifica obsistit vene
nia et persequens multarū re
pugnat putredini pestilenti
se: que est directe putredo ve
nenosa. etiam efficit humidita
tes corporū ex quo etiam fit ma
gna custodia a febre pestilenti
ali. Unde Galienus in libello d

comoditatibus tyriace assimi
lans pestilentiarū venenis ani
malium venenosorum de ipsa
sic loquitur. Inuentum au
tem est nobis antidotus istud
id est tyriaca in pestilentialib⁹
constitutionibus: sola his qui
occupantur auxiliari potens:
et infra appellat tyriacaz pur
gatorius pestis. Auicenna etiam
in libello de viribus cordis de
ipsa loquens ait. Et conseruat
sanitatem in ipso: atq̃ securum
efficit ab incurso pestilentiali
um accidentiū. Idem testatur
Dals in fine Regni: qui in hu
moribus venenosis sicut sunt
illi qui in affectu pestilentia regi
untur ipsam laudat sic dicens.
Quod autem ex malicia hūo
rum est cuius virtus est vene
nosa manifestum est quod ty
riaca confert eis. Idem sentit
Auerrois in tractatu de tyria
ca quem fecit: huic consonat
quod Scribit Rabi Moyses
pticula secunda suarū amphorū
amphomo. v. dicens: et hec me
dicina scilicet tyriacha sufficit in li
beratione hominum a peste:
et inferius dicit relatum sibi a
quodam medico sapiente qd̃
cum pestifer quidam morbus
in terris antiochie accidisset:
cui omnes medice nihil profue
rant sed debiles inueniebantur
consuluit ut hoc diuinum sum

Septimum.

26

merent antidotum: quod qui sumpserunt ipso vexati morbo conualuerunt: qui autem non sumpserunt mortui sunt: illi vero qui non dum eo occupati receperunt preseruati sunt.

¶ Mirabilis igitur et diuina: huius farmaci existit virtus: adeo ut sapientes cuncti eius mirentur effectum addentes directionem ad eius compositionem ab inspiratione ac diuina prouidentia processisse. Ratio. n. ad eius compositionem non pergit. Ex hoc igitur antidoto frequenter hominem in colorem sumere: propter pestilentiam et propter alias nocentium causas consuluit Galienus. Et eius usus ante pestem potest esse in maiori quantitate quam dum actualiter est ratione calefactionis quam facit. Eius igitur dosis dum erit pestis pro robustis fit. 3. j. Debiliores autem et senes aliquantulum minus sumant. eis enim pauca confert. Similiter et pueri. Imo de meritis sapientum consulo ne pueris detur sed potius vngatur ptes stomachi cordis et narium. Sumatur autem cum vino de granatis uel agresta uel succo acetositate citri aut sumach seu aqua rosata uel sine potu prout placuerit sumentibus.

Et scias quod tyriaca debet

esse antiqua: sed nostri prauis venditores communiter dant eam post quattuor menses et cito consumunt: que tunc pauci est valores. Signa autem eius perfectionis et bonitatis iuxta Galienum: Serapionem: Aliabatem: Auicennam et Lociliatores et ceteros sapientes. accipiuntur ex tribus expimentis. Primus quidem ut exhibeatur ei qui sumit medicinam solutiua fortis aut vomitiua ut schamonea colochintida uel electuarii quantitatis lupini que si solutionem prohibet incipit fortis existit et perfecta si vero non minime. Secundum ut gallus siluestris. i. fassianus masculus mordeatur ab aliquo venenoso animali qui si per ipsum euadit assumptionem electa: sin autem nequaquam. Tertium ut detur alicui medicina interficiens sui frigiditate ut oppium vel mandragora: si quidem euadere faciat: est perfecta. Si autem non: est.

Mitridatum

etiam a mitridate regi ponti inuentum: in omnibus tyriace equipatur propter quod in expulsionem veneni ut dicit Auicenna. et Lociliator et non diminuitur a tyriacha diminutione de qua sit curandum

Capitulū. vii.

quin potius est magis additi
iunamenti in pluribus eius et
confidentioris vtilitatis et su-
matur sicut tyriacha. Et scias
q̄ post assumptionem tyriace
non debet quis comedere vsq̄
ad. 9. horas ut dicit Auerrois
uel saltem vsq̄ ad. vij. ut dicit
Auenzoar. Pauperes autem
ut dicit Gentilis qui opprimēte
inopia tyriacā nō habent: loco
eius scabiōsa prasi ylopo vtan-
tur que omnia ut eis inagi pla-
cuerit sūmant: aut cuz ouo de-
coquendo: aut eaz puluerem
cum vino sūmendo: aut ea cru-
da comedendo: et desuper vinū
bibendo. uel cum aceto me-
dendo: aut succum sūmendo:
potest etiam vnam solam exp-
dictis herbis sumere: uel con-
tinuando modo unam et mo-
do aliam: que omnia non so-
lum paupibus sed diuitibus p-
derunt: ut ait Gentilis.

Inuenio etiā septe-
z hbas a sa-
pientibus pestitas et multū lau-
datis q̄ mirabilem in h̄ casu
habent virtutem a stellis siue
a natura uel potius a deo do-
tem mirabilē cōsequere et nō cō-
plexione elementari qz calide
et frigide humide et sicce sunt
q̄z q̄libz tyriace equalz ita qd̄
eaz suc^{us} aialiu venenosoz mor-
sus curat valētq̄ multū pestilē

tiali morbo sed eligātur minus
calide. Et iste herbe apud an-
tiquos anteq̄ tyriace noticiāz
haberēt in magno fuerūt vsu
ita ut cuncta vulnera ueneno-
sa p̄ eas saluarent dantes eaz
sucuz i potu. Et pōt etiam dari
eaz puluis in potu cū vino uel
aq̄ mellita cui equalz. h̄be aut
sunt iste. Prima dī ypicō que
alio noīe vocatur pforata. Se-
cūda dī vicetoficū. Tertia enu-
la. Quarta rasan⁹. Quinta dip-
tamus. Sexta aristologia lon-
ga et rotūda. Septia lactucel-
la. Lappares etiā cū aceto
bis sumere in die optimuz est
remediū ut dicit Auicenna.
Addunt multi sapientes quod
si sūmantur bol⁹ de acetosa in
māe et al⁹ i vespia raro q̄s tali
patietur mōbo. Scias etiā qd̄
odor vrine hyrcorū cōfert mul-
tū teste Aueroi. vj. colligz. Se-
mina et a citri quocūq̄ sūma-
tur singularē h̄nt p̄petatē i ca-
su isto uel i forma tracee uel d̄
coctiōe cū carnib⁹ et alijs q̄bus
cūq̄ mōis. Aq̄ etiā pipinelle bi-
bita i māe optia est. obstat. n.
venenis ut dixerunt sapiētes.
Laudant etiā multi sapientes
bibere in mane ante prandiu
per horas tres vncias tres urī
ne pueri cum statim migitur.

Quinta decima me-
dicina fm

Auerroī ē vsus medicīaz leni
entiū ventrē sic ē cassia fistula
māna tamaridi violē qñ hō fo/
ret pstitit. Cisteria etiā lenia
sunt in h̄ tpe solēpne remediū
ut ē clistere factū ex decoctiōe
maluaz bletis folioꝝ violarū.
Mercurialis addita cassia oñ j
zuchari rubei oñ. semis. mellis
rosati cocti oñ. ij. et olei violati
oñ. ij. cum modico salis. Et fiat
fortius uel remissius fm̄ neces/
sitate. Et h̄ites cerebrū hūidū
et similit̄ habētes stomachuz
habundantē in sputo vti debēt
ante prandiuꝝ p̄ mediāz horaz
masticatoriū ex duab⁹ partib⁹
masticis: et vna piperis fortiē
masticando cōtinue salinā que
ad os p̄fluit abiciēdo: et hoc fa/
ciāt p̄ quartā pteꝝ hore etiam
eadem hora attrahāt aquam
maiorane cū modico elebori.

Decima sexta me/
dicina est
administratio pulueris ipialis
quo utebātur antiq̄ ipatores
tēpore pestilentie et suspstione
cuiuscūq; veneni: et quocūq;
sūpti et oēs morū venenosū.
Et dī lingua hebraica bezaar
quod int̄pretatur a morte li/
berans: quo nō soli m̄ sani uti
possunt sed etiā infecti: et cōpo/
nitur sic. B. pelemēnō fila/
delphiā: diptamū albū: Aloti/
feron: gbiencianā: trementillā
bolū armenū: terrā sigillatam

ghariophilatā q̄ et b̄dictā id ē
sunt angelicā Impatoriāz spi/
conardū. Si oēs has radices
h̄re potis tere simul et tene in
vaso bene mundo ad vsūz. Et
qñ h̄ vti volueris cape scropu/
los: ij. et bibe in mane uel i sero
cū lectū ingredi volueris: cum
vino albo bono claro atq; no/
tabili oñ. iij. et aliquātulū cū aq̄
rosata uel endiuia. Et scias qd̄
ut dicūt sapientes quelibet p̄/
dictaz herbaz ē tāte v̄tutis at
atq; potētie quod cōseruaret et
curaret ab oī morbo et i media
te liberaret ab omni morū ve/
nenoso a quocūq; illato aīali. et
testatur Petr⁹ d̄ tosignano se
pluries exptū fuisse ponendo
modicū ex h̄ puluere sup locū
mōsū a sp̄itib⁹ et statim extrabe/
bat venenū sic v̄tosa sāguiez.
hec etiā puluis i corpe it̄ vene/
nato cōsumit venenū bibitū siue
quocūq; sūptū dūmō imēdiate
admitretur. Et si n̄ posses h̄re
oēs has h̄bas cura ut tres uel
duas aut vnā tñ has q̄libz. n.
ē eiusdē v̄tutis qd̄ libet vene/
nū: ita ut dicūt sapiētes multo
plus valere q̄ tyriacha.

Decima vij. medicīa ē
v̄tū istī cōfectiōis
cordialis q̄ cerebrū epar et sto/
machū cōfortat: remouet etiā
tremorē et cōsticiā cordis et est
tempata q̄ pro dominis et p̄n/
cipibus et diuitibus sic fiet.

. Capitulum . vii .

℞. boli armeni oñ. j. terre sigil
late oñ. semis. Seminis citri. 3.
.2. cinamomi optimi. 3. 6. cori/
andi pparati. 3. iij. galange: ce
duarie añ. 3. j. Fragmentorum
rubini: gñati iacincti: sinarag/
vi: zaphiri añ. scropulū. j. coral
loꝝ rubeoꝝ scropulos. ij. ossis
d corde cerui: vnicōni añ. scro
pulū. j. musci ambze añ. grana
iij. folioꝝ auri ⁊ argēti gñā. vi
pulueris cordialis. 3. iij. zucha
ri albi dissoluti in aqua rosata
⁊ infusiois sandaloꝝ quod suf
ficir: ⁊ fiat cōfectio i morsellis ⁊
potest addi de cortice citri cō/
diti vncia. j.

Mediocrates

℞. diptami albi mū
dati recentis puluerizati: ter/
mentille mūdare puluerizate:
pulueris cordialis añ. oñ. j. zu
chari taberzet seu cophiti oñ.
iij. pone zucharū in vna chazi
ola utāta loquar deinde super
pone aque scabiose: aq̄ absin/
thij: aque nasturtij aq̄tici añ.
oñ. j. ⁊ semis postea ponatur
chaziola sup lentū ignē donec
dissoluatur zuebarū: deide re
moueat ab igne ⁊ addatur
pulueres supradicti bñ miscē
do: postea addantur folioꝝum
auri puri numero. x. Et simul
oia bñ incorporētur ⁊ fiat con
fectio i morsellis: ⁊ deaurētur

⁊ exsiccēturi ūbra ⁊ vtatur. 3. ij.

℞. sus aut hāz medici.
nāz sic eē possit:
vt oī 8° die syrup^o dīnus ⁊ bñ di
ctus mō s̄dēo sūmatur: ⁊ de 3°
in t̄tiuz diē tyriarcha ⁊ succēs/
sue quodā ordine: cetera me
dicine sūmantur. Unū tñ hoz
toꝝ ut qui sunt dispositi ad ver
mes corianda nō sūmant: sed
medicinā vermium interfecti
uā supius descriptā. Si quis
tñ grauaretur hoc ordine qua
libet septimana per vñū quie/
scat diem. in quo nihil ex p̄di/
ctis farmatijs sūmat. Multe
ac pene innumerabiles medi
cine scribi potuissent: has ta
men solempniores apud sapi
entes esse inueni: ideo he suf
ficient nā non dubito dīlo oꝝe
dēte: hūana corpa hīs anthido
tis se illesa p̄seruatura.

℞. ciuita tes aut ⁊ opi
da quomodo p̄
seruari debeant ex iā dictis po
test patere: debent. n. fieri ma
gni ignes in plateis ⁊ stratis i
quibus res odōifere ponātur
exemplo ypocratis q̄ ut reci
tat Galienus in libro de cōmodi
tatib^o tyriace quādaꝝ magnā
⁊ vniuersalē pestilētiā non alif
curauit. ⁊ iō Romani cū mul
tū meridionalibus ventis dīa
rētur. p̄pter qd plurimū vera
bātur epidimīa: fornaces sp̄ ac
censas iuxta menīa ciuitatis:

Particula. 3.

in fine estatis et autumno esse percurabatur. Unde illesi permanebant. Sunt etiam ciuitates ab omnibus fetoribus particularibus minus de ut a cadaveribus animalium sicuti muscipularum gallinarum murium et similibus. Similiter a ceno et fimo et huiusmodi. hec. n. omnia aere infectiunt ut dictum est supra. Etiam si possibile est: prohibeatur ingressus ex infecto loco venientibus. Et si qui sunt in ciuitate infecti in loco remoto habitent et moriantur: et id dixit Constantinus in pante-regni quod sani sunt prohibere ne cum eis commedant aut bibant neque in una habitent mansione. Et causa superius a nobis narrata fuit: his igitur et similibus causis ciuitas deo duce preserua-bitur.

Et sic est finis huius secundum tractatus per me Jacobum Florentinum ordinis seruatorum diue Marie.

De tertia particula principali. s. de cura adhibenda iam infecto.

Uanitas

secundum ysaach 57. ex hoc morbo rarissimi ac paucissimi saluentur:

et Aui. dicat in prima quarti quod est secundum plurimum perdens: quod maxime verum est ultra egritudinis malitia: obsipientissimo

rum curatorum ac necessariorum penurias ex eo quod morbus contra-giosus est ut supra diximus: nullus tamen in hoc despari dicitur: quin potius per ad summum bonum recurrat a quo omnis medicina procedit: et confiteatur et in iuncta penia studeat per viribus ad implere quod facto humanum auxilium poterit requiri: secundum medicorum statuta que breuiter complectemur. Sit autem ut docet Aui. in prima quarti curatoris principalis intentio circa tria videlicet euacuationes: sustentationes virtutis: et aeris illius loci rectificationem: de quibus omnibus ordine scribam: et primo quod ad euacuationem. Sit medicus saltem unica visitatione ceteris que cuncta fieri dea ordinet et disponat: nisi tamen esset ob infirmum erga tale medicum fiducia: que multum valet: ut patet pronosticorum exordium. Qui bene persuasus medicus magis sanat et Comendator ait De quo habetur fiducia quod est potens scire naturas egritudinum: hoc idem asserit Aui. cenna. 6. de animalibus: in tamen ut dicat quod confidentia non minus facit ad curationem quam operatio medici cum suis instrumentis et medicinis: imo profecto efficacior est hoc asserit Agazel: ad hoc facit quod scribit yocrates primo regiminis acutorum. Ille inquit plures sanat in quo plures confidunt.

Capitulum.

Cum igitur medicus in
fectū visitauerit vi
deat an sit fe. sola an febris cū
apostemate. Et qz fe. huiusmōi
ut plurimū sunt deceptorie te
ste Rasi in x. Almanzor. Jo
nō nulla signa fe. pestilentialis
que pōit Auiē. et Almanzor scri
bere visum est: ne qz in talibz
fe. decipiatur cum erunt sine
apostemate. Prīmū igitur signū
huius fe. ut dicit Deben Dali
in pma quarti est qz bec fe. exte
rius est qeta intus aut turbas
ita qd nō appet calor excessi
uus i extremitatibus: unde si
patiēs tangatur nō videbitur
calidus excessiue: sed itra mul
tu inflāmur magnā sentiēsa
lesionē ita ut ei ardere videa
tur. hoc idē testatur Rasis in
x. Almanzor. d. febribz que ex
geris corruptiōe gnāntur nō
videtur in pncipio multa esse
acuitas cum tāgitur eger: sūt
tñ in occultis ptibus corpis et i
ipius pfundo magni nocumēti
et cā huius ut dicit Bentilis ē du
plex pmo qz fit calor intus ppe
nocumentū magnū circa cor.
Uā sbitur intus. Scdo quia
gdus caliditatis in hac fe. non
est multū eleuat⁹ sicut in aere
putrido.

Secundū signū est ma
gnitudo anhelit⁹ ita qd anhe
litus frequēs ac magnus exi

stit cū quadā tñ inspirādi diffi
cultate et hoc tetigit Auiē. ubi
supra dicens. et est cū ea sez fe.
pestilentiali magnitudo anhe
litus. Et Rasis in x. Alman
zor inqt eoz anhelitus augmē
tatur et fit spissus et ratio quare
anhelit⁹ fit magnus ē ppe flā
maz circa cor ut dicit Bentilis:
et est cū difficultate ppter dese
cum vtutis ex h frequētatur.

Tertiū signū est ve
hementia sit
et oris et lingue siccitas accidit
etiā p cordioz dolor nōnunqz i
stomacho aliqn i pectore et sic
de alijs et istud tetigit Auiē. in
pma quarti. Similit et Alman
zor cū dixit. his vō fe. laboran
tes tribulationē magnā et sitiz
patiuntur vehementē. et cā est
ppter vapores putridos qui
multiplicati in spūalibz coicāt
et inflāmant os stomachi ex q
bus etiā pōt fieri dolor et ex his
seqtur nausea et vomitus ppe
vicinitatē stomachi ad cor: ac
etiā ex stōacho cordi opaciēte
et iō Rasis in libro diuisionuz
ca. de fe. pestilentiali inqt. Luz
videris nauseā frequentē cuz
caliditate tepida tunc scias qz
febris est pestilentialis: ipe etiā
in x. Almanzor ponit vomitū
i hac febre.

Quartū signū qd
etiā ponit
Deben Dali est magnitudo

splenis et inquietudo et vigilie ita quod patiens non quiescit in uno loco in cubili sed vertitur huc et illuc et hoc est propter malos vapores qui ascendant: et magnitudo splenis: ut dicit Gentilis est quod defectu caloris naturalis melancolia ventosatur et emittit vapores grossos qui ibi retinentur et inferunt angustiam propter nocumentum in interioribus: et quis videatur ut plurimum dormire non tamen vere dormit sed hoc est propter multitudinem fumorum ad caput ascendentium ita ut quasi expugnari non possit videatur.

Quintum signum est tussis sicca in aliis quibus et hoc est propter vapores putridos qui nocent canali pulmonis et istud signum non est universale quod non in quolibet hoc nocumentum incitat ad tussim: et ideo dixit Avicenna in prima quarti. Et fortassis tussis sicca.

Sextum signum est per mixtionem rosis ut dicit Deben Dali ubi supra et subito casus virtutis: et accidit ista intellectus alienatio propter vapores multos ad caput ascendentes. Et dicit Gentilis quod Avicenna sumit casum virtutis per dispositionem infra syncopim et potest etiam fieri syncopia et hoc propter nocumentum in corde.

Septimum signum quod omnia que

egrediuntur a corpore quodam cum fetore procedunt ut urina sudor egestio et anhelitus et huiusmodi et extremitates corporis sunt frigide intus vero multum inflammatur. et causa fetoris predictorum est propter malitiam putredinis fetidam. n. significat putredinem ut intelligitur pronosticorum ultimo commento. Et causa frigiditatis in extremitatibus corporis est quoniam cum purus sit calor naturalis et similiter virtus quoniam cor est venenosum vaporibus infectum cum paruo illo calore natura cordi subuenit deferens alias partes corporis: quo ut fit ut extremitates frigide sint cum naturali priuate existant calore. Et non te lateat quod cum anhelitus multum feret: patiens moritur et causa est ut dicit Avicenna in prima quarti: quoniam putredo est iam confirmata in corde.

Octauum signum posuit tamen ab Avicenna ubi supra est quod urina et pulsus patientis erunt laudabiles et tamen tendet ad mortem. Sed circa hoc sapientes medici dubitant et primo de urina quoniam propter defectum caloris exiit in corde oportet etiam quod sit in epate. digerit. n. e par virtute cordis et est sic vicarius eius in hoc ut sentit Averrois 2: colliget. epar autem non digerit nisi si caloris vitalis auxilium habeat quo igitur spiritus cordis tamen ma-

Capitulum.

lignato ut cito mors eueniat
possit esse vrina laudabilis. Au-
getur etiam si dubitatio de pul-
su. s. qd sit laudabilis et non alfe-
tur altatione magna: febris. n.
pestilentialis est inefficiens velocius
qua ppter in corde erit maxima per-
mutatio et ex omni in pulsu. hec
etiam febris sit ex putrefactione
humiditatis circa ventriculos cor-
dis et ideo maxime oportet pulsu muta-
ri. his dubitationibus a diuersis di-
uersimode respondetur. Nos
autem breuitatis causa famosiores
adducemus responsiones. Inquit
noster diuinus pater dubitationi ride-
re volens qd vrina est supfluitas
epatis et venarum mediante virtute
altatiua quae pcedit in ipsas venas
ab epate. In febre vero pestilen-
tiali non est principaliter nocumen-
tum circa epatem quin potius circa
partes cordis. et ideo supfluitas quae
ab epate deciditur non altatur al-
teratione magna. vnde vrina in
tali febre non est proprius signus. potest
enim esse in colore et suba nalis et ille
cuius tendit ad mortem.
Nos etiam thadeus super illo am-
phorismo quarte particule. Quibus in
s. eliminatur. Viscum rident diffi-
cultati. d. cum esse quoniam fe. pestilens.
inefficit ppter nocumentum quod ac-
cidit virtuti vitali: digestio autem
perficitur per virtutem naturalem: sed possibi-
le est virtutem naturalem facere opa-
tionem suam vitali virtute ad de-
structionem tendere ut dicit Avicenna.

primo capitulo. ca. 8 virtute vitali. Lo-
ciliator autem et Gentilis et non
nulli alij: alias huic dubio solu-
tiones adducunt: he autem p nunc
sufficiant persertim cum a pbatissimo
rum existant doctorum: difficultates
quod optime declararet ac soluant.
Secundum dubitationem. s. de altatione
pulsus rideo ex intentione sapien-
tium: quod pulsus non altatur magis
altatione: quantum ad ordinem pulsus
qui sequitur caliditatem magnitudi-
dinem et ideo non sit magnus et velox
sed frequentia sequente excessus
caloris: sed altatur magis altatio-
ne quantum ad ordinem pulsus qui se-
quitur defectum virtutis et ideo pulsus
erit debilis et inordinatus: et si erit
frequens erit pius: nec tamen
eius frequentia erit tanta quanta
erit cum maiori gradu caloris fe-
brilis. Supradicta igitur signa
sunt in febre pestilentiali non quod
cuncta omni febre pestilentiali insint
ut etiam inuit Gentilis: sed aliquod ex
eis vnde si quidam ex predictis videris
febre pestiferam iudicato. Potu-
issent et alia particularia apponi si-
gna quae pretermittere visum est tunc
quod nimis plerumque foret: tunc quod fere
omnia in preteritis includuntur: tunc quod quoniam
hec principalia existunt. Medicus
igitur ad pestiferum accedens fe-
bre pestiferam quam sine apostate
erit predictum cognoscet signis quo-
facto debita incipiat adducere
curam. Summa autem curationis eorum
ut dicit Avicenna. in prima quarte est explic-

catio. i. euacuatio ⁊ illud ē flo
bothōia uel solutio vētris. Si
igitur paties fuerit oplexionis
sanguine cū flobothōia sibi suc
curratur: fiat igitur in ipso ini
tio flobothomia de vena basili
ca dextri brachij q̄ si nō repire
tur icidatur de media: ei⁹ q̄ti
tas sit pua q̄ prudētie medici
reliquo ne vtrū debilitetur: ac e
tiā si op⁹ eēt ob apātis manife
statoz alia posset fieri. Postō
autē flobothomandū ut aliqd
sue dispōi osonū an flobothōi
am ne idebilitatē icidat: ome
dat ut parū panis i agresta uel
acetositate citri infuso: uel. 4.
aut. 5. coclearia gnatoy muzo
rū uel acriū ⁊ h⁹ mōi: Et int ce
tera osulo ne differatur flobo
thōia: meli⁹. n. sibi puideri po
teris an veneni cōfirmatiōez et
anq̄ ei⁹ malitia pncipalia mē
bra inuadat: p̄fctz cor qd ma
xime imuttatur: venenuz. n. a
sua nā ip cor petit. quia ē indi
gnationis nature ⁊ iō citi⁹ ledi
tur quo lesio oia alia mēbra ei⁹
lesioem pncipant: ab ipso. n. ut
dicūt sapiētes mor⁹ pcedūt et
reuertūtur: est. n. in corpe. tāq̄
itelligētiaz pma i orbe: quod
qdē ex sui nobilitate diu resi
stere nō pōt: ⁊ iō nō ē expectā
da matie diglōstio cū sit furiosa.
Un ē diuini ypoocratis dictuz
amphoz. 4. Adedicari i acut
si necesse fuerit etiā eadez die

differre malū ē. Ut plurimum
n. euenit q̄ flobothōia ad. 6.
uel. 7. diē differtur: ⁊ cū p⁹ mo
dū flobothomatur moritur et
medico adscribitur: ⁊ iniuste
qdē: euenit. n. rōne malitie cō
firmate ac pestiferi debilitatis
Facta aut flobothōiaz p⁹ horā
uel circa sūmat hāc potiōem.
℞. aq̄ acetose libraz semis: aq̄
endiuiē aq̄ rosaz aq̄ portulace
an. q̄rtū. j. suci gnatoy muzoy
uel acriū oñ. iij. p̄ais zuchari li
brā. j. cāphoze. 3. ij. fiat inlep. et
detur sibi ad q̄titate. 5. uel. 6.
vnciaz. post. 3. horas uel circa
comedat leni mō inferi⁹ dicēdo
Et scias hūc potū optimū esse:
acetose. n. aq̄ ibi ponitur q̄ ifri
gidat ⁊ cōfortat. aqua portula
ce refrigerat stōachū. aqua ro
saz cōfortat cor ⁊ refrigerat. a
qua ēdiuiē refrigerat epar. 3. u
charū ppter oia alia frigidum
redditur ⁊ cū b nutrit. Lāpho
za ifrigidat ⁊ cū b a putrefa
ctione p̄suat. Sirup⁹ de ribes
uel rosace⁹ uel acetosus uel ne
nupharis etiā optimi sunt. Si
aut ifirm⁹ cōstipat⁹ eēt fiat cliste
ria lenia ut tale. ℞. maluaruz
blitis violaz lactuce acetose:
boraginis an. ℞. j. buglosse ⁊
melisse an. ℞. semis: bulliant
oia insufficiēti quātitate aque
clare vsq̄ ad cōsūptiōez q̄rte ptj
⁊ fiat decoctio de q̄ accipiātur
oñ. xv. uel circa fz q̄ uidebitur

pot
runt

sy

cl. ster

Capitulum.

i q̄ dissoluatur florls cassie oñ.
 j. electuarij diaphinicois. 3. iij.
 zuchari albi oñ. j. ⁊ tepidū ipo
 natur. B̄ aut̄ clistere fiat añ flo
 bothomiāz quo scō duocetur
 flobothōator ⁊ fiat ut dcm ē.
 Si vō eēt mulier p̄gnāf uel vī
 debilis aut puer p̄uul⁹ sūmant
 farmacū lassatū debile ut cas
 siastula māna tamaridi reu/
 barbarū ⁊ hui⁹mōi. Similit̄ fi
 erūt hoies alius colericois q̄
 sāguinee ut colerice flegmati
 ce uel melaconice cū medicinis
 talibus ap̄ p̄pat̄ hūozibus eu
 ciuntur. Sint tñ medicie debi
 les pp̄ vtutis debilitatē quia vt
 plurimū tales p̄ fluxum vētris
 moziūtur: ⁊ h̄ Balie. i lib⁹ d̄ vsu
 farmacoꝝ dicat q̄ i se. magne
 caliditatis nō d̄z dari medicia
 lassatiua eum de forti intellex/
 isse farmaco existimo nō autēz
 de leui. Si aut̄ apostema cū p̄
 dicta venerit se. statī fiat flob
 thōia i eodē mēbro ubi ē apo
 stēca ut si ē in igne dextro flo
 bothōetur pes dext̄ i saphena:
 si sub asella dext̄a flobothōe/
 tur basilica dext̄a. Si post au
 rē dext̄ā flobothōetur vena ce
 phalica dext̄a i brachio uel in
 manū ⁊ sic de alijs locis nec in
 B̄ hōa aliq̄ respiciatur s̄ fiat im
 mediate ⁊ extrahatur sanguis
 copiosus: fm̄ etatē h̄rudiez et
 vtutē patiētis: ⁊ scias qd̄ q̄to
 plus i flobothomādo differtur

tāto minus de sanguie extrahi
 d̄z: maxime in pestilētia acuta
 ⁊ venenosa valde q̄ cito inficit
 i pestifera vō mitiori longiori
 tpe stat eius flobothōie possibi
 tas. h̄ iudicio meo post biduūz
 nō poss̄ fieri sine maiori detri
 mātō q̄ iuuauitō: nisi raro ⁊ in
 modica q̄titate. ⁊ scā flobotho
 thōia sūmat potiōez supius de
 scriptā ut dcm ē ibi: ⁊ vtantur
 isto potu a sapiētibus multū cō
 mēdatōd̄ q̄ oī die ieiūo stōa
 cho sūmat oñ. iij. ⁊ sit sic. R̄. aq̄
 rosate muscate lib̄. j. vini sub
 tilis puenient̄ vīosi oñ. iij. boli
 armēi triti et cribellati oñ. s̄cis
 misceātur oīa sūmul et fiat po
 tus. Utāt̄r et̄ sirupo dino ⁊ b̄n
 d̄co fm̄ descriptōez supius posi
 tā: similit̄ electuarijs et̄ affectō
 nibus cōdialibus sicuti i sequē
 ti ca. s̄cribemus. Itē valz hec
 medicina. R̄. sūci scabiose oñ.
 iij. luti sigillate. 3. j. misce et bi
 batur. Itē R̄. se. citri. 3. j. et po
 tetur cū vino. Etia pillule ex eu
 forbio et mastice supius d̄scri
 pte multū valēt si a p̄ncipio ex
 hibeātur ut d̄c̄ Gētilis. Pōt̄ et̄
 vti tyriacha maxie qñ febris n̄
 ē multū intēsa: et sūmat eā cūz
 aliq̄ acetositate ut cū succo li
 monū uel citri et buluismōi nō
 tñ in maḡ q̄titate: pp̄ ipius ca
 liditatē. D̄c̄ etiā Aluic̄. in p̄ma
 q̄rti qd̄ aq̄ frā plurima eis data
 subito ē iuuatiua valde. Idem

testatur. Ras i x. almāf. .d. in
hac se. ē pcedendū aquā frām
dādo z hūm ē vbi se. sozet mul
tū intēsa: z n̄ eēt cōditio p̄hibēs
dz aut ista aq̄ dari i maḡ q̄tita
te z subito. i. vna uice: mult. .n.
pot. aq̄ frē vna uice assūpt. exti
guit uel mitigat caliditatē epi
dūmālē: zt si sit pauc. z succes
siue bibat nō cōfert: sz addit ad
caliditatē. Et iō dixit Anic. ubi
s: qd̄ multa aq̄ ē dāda. pauca
.n. inq̄t cōfēnt exhibita fortas
se excita caliditatē. Cōditiones
aut p̄hibētes potū aq̄ sūt iste. s.
timiditas: cōssities hūor: d̄bi
litas stōachi: z epat. apostēa i
aliq̄ viscerū. Dolor in eisdē pau
citas sāguis paucitas calidi in
nati: s̄uerudo n̄ bibendi aquā.

Troscis etiā de cāphora z aq̄
lacti acetosi similit lac acetosū
ablato butiro z aq̄ rosata in q̄
dissolutū ē serū acetosū: z ace
tū cū aq̄ bōa sūt ut dīc. Deben
balū i p̄ma q̄rti. Iō testatur al
māsoz. z rō q̄re dātur hui. mōi
medicīne infrāntes z exsiccan
tes ut dicit n̄r dīn. ē qm̄ p̄pe d̄
riātur putredini: naz putredo
cōsistit in calido z hūido. Et qm̄
cor int. z extra sp̄ dz cōfōtari et
defēdi: iō seq̄ns epithma ad ex
tra fiat z ā regionē cordis pōa
tur. z sit sic. R. aq̄ acetose lib̄
semis aq̄ rosaz: aq̄ endiuie: aq̄
melisse ān. q̄rtū. i. oīm sandalo
rū: rosaz rubeaz. floz nenup.

harj: seminis lactuce: se. papa
ueris ān. oñ. semis aceti albi
fortissimi q̄rtū. i. z fiat epithma

Et ut aut apostēata melius
curētur: nōndū qd̄ apostēma
ta p̄ncipalia z p̄nitiosa z oragi
osa q̄ tpe pestilētie appent sūt
ista. Carbūcul. siue ignis p̄sic.
seu prūna q̄ qm̄ p̄ eodez acci
pit Anic. et antrax. Est aut eā
būcul. siue ignis p̄sic. uel prui
na: pustula p̄ncipiosa et fraudu
lenta: vesicās et oburens locuz
in q̄ est: niḡ seu citria cū rube
dine obscura et dolore versuto
ex q̄ euenit qm̄ rūpitur escara:
q̄lez fac̄ accider̄ obustio et cau
teriū. Siḡ carbūculi incipienti
ut ap̄ sapientes legi: sūt rubō
fuscitas: cīnitas: duricies:
dolor et calor. incendiū: acui
tas et puitas forme ad modū
ciceris: uelocitas augmenti:
vesicatio in circuitu: et qm̄ ma
turatur v̄f caro mortua. i. esca
ralis. Antrax aut fin Gullibel
muz d̄ saliceto nihil aliū est q̄
carbūcul. maliq̄t. eius siḡ sūt
signa carbūculi augmentata
cū varia venaz i circuitu colo
ratiōe ad modū iridis: et maḡ
membri i q̄ est pōderatōe: ac
si essz ligamentū ligatū: cuz ma
gnis et itollerabilib. angustijs
et calorib. cuz p̄stratiōe appe
titus et nausea: et cordis pulsu
cuz magna defectiōe. Et scia
q̄ antrax est ap̄ ema murtum

Capitulum.

piculosus: qz ē d mā multū ve-
nenosa pestilētiā z stagiosa:
z deī ē ut dīc Aluīc. qz accidit
ī emūtorijs mēbroz pncipaliū
z vicinitate. Et antrax siue car-
buncul⁹ qd nigrediez tendit
pessim⁹ est: qnimo ut dixerūt
plurimi sapientes null⁹ ex eo e-
uadet. In eoz igitur cura fiat
floborbōia d loco ppinqori: ut
dcm ē s. deīn scd a die scarificē-
tur scarificatiōe pfūda: z attra-
ctiua dsup ponatur ut vētosa.
Sanguisuge viue. limacie vi-
ue uel heatur gall⁹ viū⁹ deplu-
matus circa anū: z ano sciso po-
natur dēsup ita ut obsculetur
apostēa: z sncopizādo ibidem
moziatur: deīn cū alio reitere-
tur. Itē valet cauteriū actuale
z fiat cū ferro ignito. Et oīno
vitetur cauteriū de cera disti-
lata a cādela ardēte qm ex cō-
gelatiōe cere phibet malos
exalare vpozēs. Ponatur ēt
desup ēplāstra fortit attractia
ut fm Gentilē ex galbano radi-
ce lilioz alboz consolida mai-
ore trita inter duos lapides q
valet qm resoluit venenum.
Valet etiā scabiosa qz ī pauco
tpe mortificat venenū. Aliud
emplāstrū. R. fermētū. 3. iij. si-
napis eruce scabiose absinthij
ān. M. j. z ptē. 4. radicū lilioz
alboz numero. ij. visoli. 3. ij. cā-
taridaz numero. x. galbāi cñ.
j. mucū rancidaz nūero. iij. olei

lilioz alboz qtu⁹ sufficit: fiat
ēplāstrū decoqndo ī ipo cleo
hbas radices. z alia addendo
fm artē. R. n. alcat z vlcerat: z
posses addere stercoz hūanūz
ppūz. Aliud emplāstrū. R.
cātarides z teratur deīn sup
pōatur oleū vet⁹ z sup prunas
pōatur z decoqitur donec cōde-
setur deīn misceatur cū melle
anecardio z stercoze colūbio
z fiat ēplāstrū. R. rūpētia an-
tracē z carbūculos sūt hec q a
pnci⁹ a pxiimētur. Sic cū ireos
z tritico mixto rūpit antracēz
et carbūculos. Itē fermētū cū
oleo z sale carbūculū maturat
et rūpit. Itē R. bucellā panis
uel duas z ifundatur ī cleo fer-
uentissimo z pōatur sup eū et
stati mortificat z rūpit. Item
radix cōsolide mior īta inter
duos lapides rūpit antracē et
dolozē mitigat. Itē R. cātari-
darūz nūero. x. passulaz cñ. j.
pulpe frumeti cñ. j. z se. Stabi-
ose ligue i canis cōsolide mioris
antipharmath ān. cñ. j. misce-
antur oia z subtiliē incorpētur
cū oleo de lilio z si sup pōatur
stati rūpit antracē z si fort⁹ vis
adde: salis: stercozis colūbini.
Eruce ān. 3. ij. Itē cauda eqna
mior q bz stipitez rubeū miro
mō dolet antracē. Itē sterc⁹ co-
lūbi cū aceto mixtū rūpit car-
bunculū. Similiē ēplāstrum
Aluīc. factū d ficiū⁹ z vna pas-

sa ⁊ nuce ⁊ farina ordei coctis
cū vino rūpit ⁊ maturat carbū
culuz: etiā capitelluz ex calce ⁊
sapone odito uel cū aq̄ forti va
let. Similit̄ ex vitriolo sic ⁊ e
arsēico ⁊ calce viua ⁊ sic d̄ alijs
Et cū fuerit mōtificata aposte
mata ordietur ut caro mōtua
cadat cū h̄ medicamie. R. brā
ce v̄sine radicū altee h̄be vici
malue ān. M. j. coq̄ntur ⁊ te
ratur optime ⁊ misceatur cū
ayungia porcina nō salsa ⁊ bu
tiro antiq̄ ⁊ dimittatur mar
celcere p. iij. dies postea colen
tur ⁊ expmātur: colature ad
datur parū cere ⁊ masticis et
vsui reseruetur. Nec extraha
tur escara violent̄ pp̄ dolorē q̄
ifertur i pte sana ⁊ eēt cā inflā
matiōis ⁊ apostēatis h̄ expec
tetur q̄ nā expellat eā ⁊ cū p̄di
ctis adiungetur: et si fierēt vesi
ce circa apostēa scarificētur et
desup attrahētia ponantur ut
mali humi possint exalare ⁊ po
tius tāgatur ps̄ sana q̄ dimit
tatur eḡ ne ad sanas p̄abulet
corruptio. Et cū solo medicū ut
se a fumis apostēatuz caueat:
nec māz illā venenosaz manu
tangat. possit. n. infici qm̄ est
vtagiosa. Et id circo aliquid a
ceti i ore teneat uel gariophi
loz et huiusmodi et sepe odo
ret acetuz uel aliquid odorife
rum ⁊ lauet manus suas cum
aceto uel cū vino beno et po

tenti et aq̄ rosata et similibus.
Et rupto apostēate et extrac
ta mā venenosa ponēda sunt
abstergentia et mundificātia:
ut sunt farina ordei cum mel
le et sale pauco suppositis cau
libus. Item valet hoc mirabil
liter. R. sarchocolle pulueriza
te: mellis ān. ptes equales et
misce: et si vis fortius prius de
coque mel. et demuz adde sar
chocolle et est p̄fectio medica
men valde solempne: cū. e. n.
vlcus saniosuz mundificat ab
stergendo. Ne hoc etiāz dyaq̄
lon cōmendatur. In regenerā
do aut̄ carnem. R. antbos: cē
thauree minoris: pentafilon:
Consolide maioris ān. partes
equales: et fiat aqua distillata
per alimbicū tēpore veris: aut
fiat succus de eis terendo eas
et dimittantur residere: deide
addatur de aqua vite per q̄ntā
ptez ⁊ vsui reseruetur: et mi
rabile ē i regenerādo carnem
Item valet emplastrum ex co
riando humido cum melle et
passulis. Item valet radix af
fodilloz cocta cum fece vini.
Item ut dicit Gentilis si imple
atur cāuitas antracis folijs
bassiliconis: cito replebitur
carne.

Scias autem
q̄ propter materie prauī

. Capitulū.

tatē ac ēt īpius caliditatē simi
lī ob caliditatē medicīarū z p̄
tim pp cauteriū actuale nōnū
la eueniūt accētia ut rubō: ar
dor inflāmatio dolor z similia
q̄b⁹ quodā dolci remedio sub
ueniēdū est. Accipiatur igitur
medulla p̄is cū ex furno egre
ditur z īfūdatur ī vino acetoso
uel succo arneglosse uel decoq̄
tur lēticula cū p̄dicto p̄ae ī a
ceto z ēplāstretur z sepe mute
tur: z supponātur illi ēplāst⁹ fo
lia arneglosse z ne tumor fiat
magnus. Lauetur vino p̄stiti
co seu aceto leui. Postea ca
taplasina cū saria ozobi z mel
le ponēdo circa vlc⁹ z nō sup vl
cere hec. n. nō rēpcutūt d quo
sit curandū sz extigūt calidita
tē z ofortāt ac etiā q̄dā eorūz
caliditatē resoluūt deinde fiat
ut dictū est.

Capituliū. ij. de substētatiōe
virtutis.

Am se

cundū Galienū 3°
tegni medicus sit
ministr nāe oīum

.n. in q̄t nā apatrix medic⁹ vero
eius mīst er. iō tota curatoris
intētiō ad substēdaz vtutez ne
debilitetur eē dz. Iō Galienus
p̄mo regis acutoz ait. Subli
mor oīūz intētionū ē intētiō sū
dta a vtute. vtus. n. māz digerit
putredini p̄n alet z diunctū cū
fēbre refrigerat. Iō medic⁹ dū

virt⁹ ē fortis, q̄b⁹ opus erit ad
ministrēt. ipa nāqz curat mor
bos. nec ī β expectetur maīe
digestio. ē. n. venenosa z prius
q̄z eēt digesta patiēs obiret. vñ
ē diuī ypocratis dōm qd etiāz
supra adduxim⁹. Qd medicari
in acutū si necesse fuerit etiā ea
dē die differre malū ē. Cure
tur igitur dū vtus ē fortis et q̄
sūt admīstrāda nō differātur.
Et qz ī hac egritudine spūs cor
dis multū sūt īfecti z cōtinue in
ficiūtur ab aere. iō cōtinua z cre
bra indigēt restauratiōe uel re
nouatiōe z correctiōe p cibaria
eis conueniētia q̄ statiz scribem⁹
Uapores. n. laudabiles a cibo
eleuati: q̄ cito trāseūt: rectifi
cāt spūs mīscēdo se cū eis z mā
liē augent eos. Debet aut parū
p vice sūmerē: ut vt⁹ debilis pos
sit cibū datū multū vicib⁹ digere
re qd vna vice facere n̄ posset.
In plurib⁹ tñ cadit appetit⁹ ut
inuit Auiē. ī p̄ma q̄rti z rō ē sz
nīm diuī pp coitatē stōaci ad
cor: vñ spūs stōaci faciēs suā o
patiōez ē corrupt⁹: z iō n̄ appe
tit: z iō dicit Auiē. ubi s: restau
rētur ad cōmestōez. i. cogātur
violētē cōmedere: ut spūs illi re
ctificētur z cōrigatur eoz ma
licia z Rasis ī x: Alimāfori ait
hac p̄terea laborātes passiōe
aliqd cōmedere sūt cogēdi plu
res. n. ex eis nihil sūmerē volūt.
Sit aut ei⁹ cibi cū acetosis sūpti
vt succo limonis: vne acerbe

arantior gnatop ribes et huius
modi. Unus Aluic. in prima quarta. Et
ostendit ut cibi eorum sint ex ace-
tosia et desiccatis et sint pau-
ce quantitatis. Libi autem conuenientes
sunt pulli pedices fasciati et similes
ut scribit Serapion: Sunt etiam boe
pue aues in acetosa decocte: et
dixerunt sapientes ut pulli deco-
quantur qui sit plenus acetosa et a
gresta et portulaca cum croco et
coletur brodium et sibi detur. Et
sumat aliqui bonos cibos et mul-
tum nutrientes cum acetosis: nam ut
dicit Aluic. in prima quarta plurimi
eorum qui viriliter agunt super illud
id est. s. restoratione et comedunt
violenter absoluuntur et viuunt et
necesse est restaurare eos super ci-
bum. Quod si infirmus puenerit ad hoc
ut non masticeat fiat tunc brodium
carnium sumendo bonum pullum aut
caponem seu paponem ad modum
loquendi Alberti magni in libro
de animalibus quod idem est seu fascianum
uel edum: et inficiatur cum cutel-
lo permittendum totum exire sangui-
nem deinde depilletur et mundifice-
tur ab interioribus oibus: et aufe-
ratur omnis piguedo pellis et reli-
qua: et ponatur ad bulliendum in
aqua stagnali in vase magno ita quod
non opteat addere amplius aquam
usque ad decoctionem dicendam et
et primo bulliat sine sale usque ad
separationem carniuum ab ossibus forte
et deinde extrahatur pullus et con-
datur in mortario lapideo uel li-

gneo non eneo: et reponatur to-
tum ita crustum cum ossibus ad bulli-
tionem: et iterum in eodem brodio bul-
liat a media hora usque ad horam.
per ea extrahatur totum: et coletur
tale brodium per thamisium uel pan-
num et tale brodium dicitur consuptum ab
auctoribus nostris aqua canis sic ab
Aluic. in libello de viribus cordis et
est melius quam sit stillatum ut dicit sapi-
entes et si aqua in quodammodo bulliendum
sit mixta ex medietate aqua bu-
glosse uel acetose seu scabiose.
febre exente interea erit praestantius.
Consuetur etiam virum cum effectibus
cordialibus qui fiat sic secundum gorzo-
nium. B. zuchari rosa: casandali
diadragati an. oss. iij. panorum au-
ri puri numero. x. margaritarum
iacithorum ossis de corde cerui an.
3. j. et misce. uel fiat ista secundum Ser-
apionem. B. margaritarum albarum sero-
pulum seminis: fragmetorum zaphiri
iacicti smaragdi an. 3. ij. fre si-
gillate gna. iij. sirici crudi suffi-
cienti ter. 3. se. smaragdor rubio-
rum. 3. j. manna christi rosa. quantum vis:
aqua rosate in qua fricata sit vasa au-
ri donec appeat vestigium colo-
ris auri manifeste quantum sufficit
misce: et si non habetur vasa auri fri-
cetur ducati et deauretur mix-
tura et est valde utilis. per eorum sit
aqua oidei subtilis cum vino gnatop.
Et multi laudant in lep alexandri-
num: uel sumat de hoc in lep mane
et sero et perfecto optimo et mul-
tum commendatur a sapientibus.

Capitulū.

℞. suci uel aque buglosse suci
melisse suci acetole fctā refide
tia añ qrtū. i. aq rosa aq endi.
ān. libi. semis acetī albi opri. 3.
j. cāphoze. 3. j. sandaloꝝ alboꝝ
z rubeoꝝ puluerizatoꝝ ān. 3. ij.
panis zuchari. 3. ij. fiat inlep z
sit pfecte clarificat°. Si vinū sū
mat sit clarū z subtile z multa
aqua mixtū. Et dicē Sentilis q
pot° cois oib° actu egātib° de
quo sūmī dz semel aut bis i die
ac etiā ieiūno stōacho sit talis.
℞. aq rosaz libi. j. vini subtilis
dueniēter vinoi z iponatur in
eis boli armēi electi triti z sub
tiliē cribellati oñ. semis z misce
z doñs sit oñ. ij. Pomis aliqñ
poñt uti oñmodo decoquātur
apud ignē sub pruna: z rōe fe
bris in oib° suis cibis vtatur re
b° refrigeratiuis: ut supi° dēm ē
sp° fortetur cor patiēti cū epi
thimate sdcō uel fiat istud p
diuitib°. ℞. floꝝ buglosse floꝝ
melisse. floꝝ boraginis ān. 3. ij.
ossis d cōde cerui sūmitatū mir
thi spodiij: charabe ligni aloea
been albi z rubei ēre. Aglllate
boli armēi ān. 3. semis floꝝ ne
nupharis. M. iij. fragmētoꝝ
lapidū p̄ciosoz ān. gñā. ij. am
bre: musci croci: ān. gñā. ij. cā
phoze. 3. semis. fiat saccul° i pā
no defirico oib° bñ fm artem
pistat z si patiēs nimis sōpno
grauari uideretur excitetur ē
n. p̄sūatio noctua in casu: et

hec quo ad substētatiōez virtu
tis iufficiant.

Capitulū. 3. d aer] rectificatōe.

Artio et

ultimo d aer] rec
tificatōe dicendū
ē. Eligatur p pa

tiēte dom° frā z cū b q sit frā
adhuc dz rozari aq z aceto ut
dicē Rasīs in x° Alimāforis: et
Auicē. in p̄ma qrtū ait z oz in fri
gides dom° eoꝝ z infratio ut
ipe ibidē dicit ē ut valletur fru
ctib° z odorifer] frigidis z Ra
sis ubi ē. Sint inqt māsiōes eo
rū ex folijs salicū z vit] z malo
rū z omniū aliaꝝ rerz in qbus
ē frigiditas. Rōetur igitur do
mus drinue. Et ut dicē. Auicē. de
bent rozari cū aq rosata z d sa
licib° z nenufare. uel fm Rasīs
cū aq z aceto ut dēm ē. Et ap
ponātur frōdes virides p̄dcāz
arboꝝ iuxta pietes uel sternā
tur p domū sup qb° ēr ifūdatur
aq rosata uel cois pp paupes
apponātur etiā litheamīa ace
to z aq balneata iuxta pietes.
Et olfaciāt ut dicē Rasī hbas
frās z bñ redolētes: pñt etiā
odorare spōgiā infusaz aceto a
qua rosata z cāphoza. Mute
tur etiā sepe d vno cubiculo in
aliud: Et rectificetur aer ut di
cit Auicēna familiē Alimanfor
cū cāphōa sandalis flōib° nenu
pharis ribes z cefis: ut p sanis

tpe calido fieri debere scripsi /
mus. Et fuitores, ifirmi sumāt
oi mane toto tpe quo adfūt. 3.
semil tyriace cū optio vino uel
line ut eis placuerit uel alias
medicias p pfuatiōe a nobis
lupi politas ⁊ sibi man⁹ ⁊ faciē
aliqñ cū acetosa nonnūq̃ cū a
ceto. Intēdū cū aq̃ rosata lauēt
⁊ ip̃ incse ⁊ infirmū teneāt ignē
eclenātē flāmas: pōatur etiā et
paties i loco alto q̃tū ē possibi
le p̃emineat capitib⁹ astātūz.
ereāt etiā fuitores sepe came
rā ifirmi ⁊ veniāt ad aptū aerē
cū vō septētrionalis vētus fla
uerit p oēs fenestras ip̃m reci
pian. Et cū viderit qd̃ anbeli
tua patiētis fetat ⁊ marie plus
solito aliq̃tulū se ab eo prolon
gēt. n. q̃ patiēns moritur. est
.n. tūc malicia cōfirmata i cor/
de ut dic̃ Debē Hali. Multa ⁊
alia potuissent apponi verum
hec ne nimis plixus videar suf
ficiāt. Et sic deo duce huic opu
sculo de peste p me Jacobū sol
dū Florētīnūz ordinis fuorū
beate Marie finis iposīt⁹ est.

Tu vero oipotens de⁹ q̃ es
medela oīm farmacoꝝ ac oīuz
curatoꝝ curator salus ⁊ vita
oīuz in te spantiuz a quo oīa p
quē oīa: ⁊ i quo oīa: ⁊ cui null⁹
pōt resistere volūtati qui dixi/
sti ⁊ facta sūt mandasti ⁊ crea
ta sūt: q̃ populū tuū israel pp̃
peccata epidimia pcussisti: et

ob̃eius a uia mala recessuz ei
clementē idulstī: auferas que
so hāc luē a seruis tuis ⁊ ne p/
das oēs animā viuā. Recorda
ra q̃so creator excelsi testam̃ti
tui qd̃ p̃mīstī p̃ribus nostris
⁊ iubeas āgelo pcutiētī ut ces
set iā manus ei⁹: tuasq̃ oues
pastor eēne deseras: qñ po
tius cōtinua p̃tectione custodi
as. Contine queso irā tuā q̃ di
xisti n̄ ip̃ius p̃nīaz egerit vita vi
uet ⁊ nō morietur. lz. n. pecca/
uerim⁹ te tñ nō negauimus.

Ad tuū igitur p̃sidīū cōfugi
mus o magne deus n̄ras q̃ de
p̃cationes ne despicias qñ po
tius ab h̄ pestifero morbo nos
lbera. Misere aris n̄ri sum
me p̃r: ⁊ fm multitudiez mise
rationū tuaz: scelera ⁊ delicta
tuoz filioꝝ dele. Exaudi p̃ces
fuoz tuoz ⁊ succurre eis: qui
non cessant clamare quottidie
Sāct⁹ oīps de⁹ misere nobis.

+ Finis +

Imp̃ssuz Bo

nonie p ing̃m Joh̄ez schri
ber de Anūtiata. Ad instantiā
reuerēdi magistri Thome de
Bononia ordinis fuorū beate
Marie v̄ginis: i sacra theolo
gia p̃fessor̃ excellētissimi tūc
tp̃is collegij theologoꝝ Bono
niēsiuz p̃oris Decāi b̄n̄i meriti.
Anno salutis. M. cccclxxviii⁹

AAAAAAA
2602823 A
TTTTTTT

